

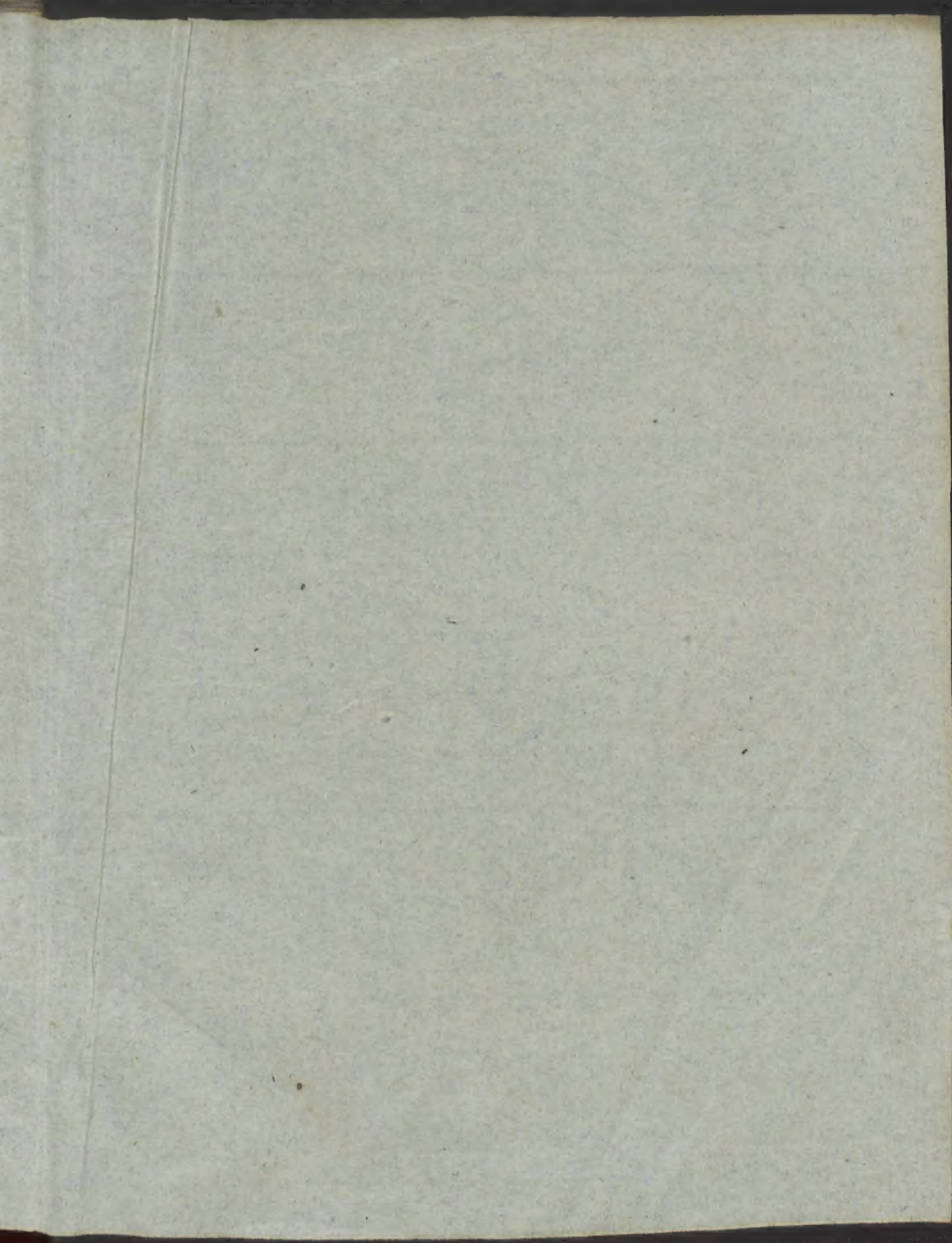

BIBLIOTEKA

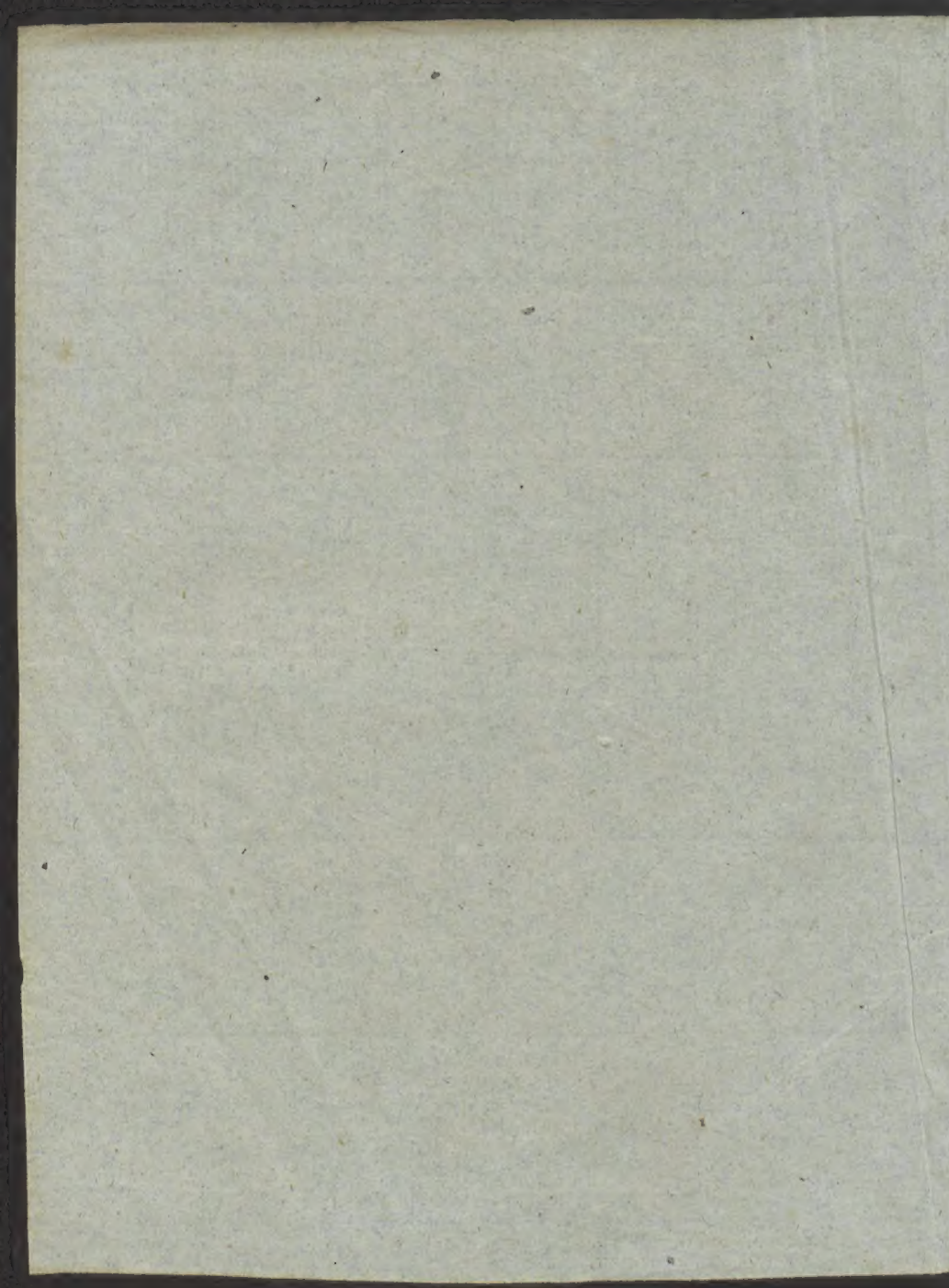
Zakł. Nar. im. Ossolińskich

XVII

1345

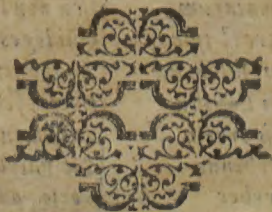

OBRONA ROZSADKŮ

ONIEDO-
PVSZCZENIV
BVDOWANIA
HÆRETYCKIEGO
ZBORŮ WPOZNANIV NARE-
spons przeciwk otemu
Wydány.

Proventus Theodoricus S. O. Giskriensis

Kołu Páńskiego 1616.

PALIVRV S.

Ad perfricandum os maledici Poetæ in Societatem
IESV stolidè debacchantis.

Nuper de grege rancidus Poeta
Pestis, pus, scabies Phthisisque Vatum,
Calui discipulum reor Cinadi,
(Erro? Bile tumens, Stygisque ceno
Impregnata notat salax arundo
Vappam, putidulumue sannionem.)
Raptis de trivio iocis coniscans
Linguam spiculat, & probrû duellans,
Crudis arietat insolens cachinnis
In IESV socios, ut immerentem
Turpi stigmatè denotet phalangem.
Cades, bella docent, ait, SVITÆ,
Pacis foedera respuunt SVITÆ;
Nugæ, somnia, te dicax poeta
Ridendum Glabrionibus propinas,
Natus ad vigilè focum, columque
Castam dum malè fâbuli papyrum
Inestas, glomerans calumniarum
Nimbos. Bella parant patres? tumultu
(Vt vestra Furio,) solum, salumque
Miscens? O cerebrum! tibi Lanista
Quis crederet? secuit rebellis orbem
Lutherus: Titio novus Gehenna
Feralis Biturix repleuit vrbes
Bellorum facibus. negas? cruore
Hæc descripta leges. Ferax malorum
Tantas Hæresis attulit procellas.
Cades, bella, neces docent SVITÆ?
Pacis foedera respuunt SVITÆ?
Quis splenem teneat? quis impudentem

Et Varum calamum ferat poetæ?
In im litterulas vocat Tribunus,
Mystras indigitans DEI SVITAS.
Heus tu prostibulum, seges Gomorrha,
Ne IESVS tibi SVS. Nepos, secabis
Celestes simili probro Quirites.
Quid stertis Nemesis refest corusta
Vlrix in solidum caput flagellum.
Quid vindex agitis manu Tonantius?
Necdum fulmineas pluis procellas
In dextram stupidi tenebrionis
Seder Persidia, tibi, tuisque
Hoc nomen benè convenit prophetis?
Sis Sui, Ganeo, sis Sacerda, vates,
Leno, Noctua. sit Suita, Porcus,
Imas cû Venus vstulat medullas,
Venter tuus Deus est, coquina templum,
Isti non licet esse tam propbant,
Qui leges adamant severiores.
Audi patride, num spuis sarissas,
Ructas scommata, grandinas cachinnos,
Vt nomen iugules bonum proborum?
Sic Patrum media studes arena
Verso pollice lancinare Famam?
Frustra ringeris, infremis ferocis,
Tantum te Arcadicum timent aseptum,
Quantum Cynthia villicum molossum
Dum latrat viridi ferox in vluæ.
Dignum est Pindarico axioma plectra
Αἴτω τοι γὰρ ὅτι οὐν ὅτι οὐν ὅτι οὐν.

DOCZYTELNIKA.

P przed kilką Miesięcy doszedł mi Respons na trzydziści przygyn / ktorem był trotko y napredce zebrał / na pota-
żanie tego / iż słusnie Je. Mośc X. Biskup Poznański budo-
wać Heretyckiego Zboru w Poznaniu zakazał y zakazać
był powinien. Author Responsu tego aż się nie podpisał /
ale znać iż nie po Lutersku wierzy / tak w Poznaniu w prze-
rzeszonym Zborze nauzaia / sągym Calvinista albo iakim
innym Sakramentarzem będąc / (iako się to z scriptu ie. po-
kazuje) snadno rozumieć / iż nie idzie mu o ten Zbor w Pozna-
niu / ponieważ sami Calvinistowie wśedzie Zbory Luter-
skie znoszą tedy mogą / ale idzie mu o tego Calvinistę Zbo-
ry albo Synagogi. Jakokolwiek jest iż w tym tego respon-
sie nie gruntownego y podobnego niemają / czymby się przy-
gyny przeciwko Zborom Heretyckim zebrane / nie tylko zbi-
ać / ale by namniey walczyć miały. Wmyśliłem był na ten
Respons nie nie odpisać : iednak iż ten Pan Respondent
wiele kalamunier / kłamstwa y potwarzę przeciwko wierze
Katholickiej y osobom zacnym / w tym scriptcie swoim na-
gromadził / przeto dla iakiego z tad zgorśzenia / zdatami się
rzecz potrzebną włożyć te kłamstwa y potwarzę jego / y od-
pisać mu quam modestissimè Intencją y przedsię wzięcie
w tym moim / jeśli Adwersarz iako o pierwszym scriptcie moim
wzywał / trudułowac będzie ipse viderit, iako w tym Pa-
nu Bogu y sumnieniu swemu praca zostanie. Ja testē con-
scientia mea Pana Boga o to proszę / żeby ta praca moja by-
ła na chesć y na chwale tego / na potażanie prawdy y na
pamiętanie miżernie zawiędzionym Heretykom,

INDEX ROZDZIAŁOW.

- ROZDZIAŁ PIERWSZY. **33** Ewangelicy od Kościoła powszechnego są za herezyki osądzeni. dla tego są herezycy / y herezykami nazywani bydź mają.
- II. Nie tylko ten jest herezyk który Credo Apostolskie Symbolum D. Athanasij &c. wyznawa, ale też y ten który względem innych herezyków wiary nie jest w iedności Kościoła powszechnego Rzymskiego.
- III. Ewangelicy nowe nauki przeciwne piśmu S. sobie obrali y osnych wporne bronią / dla tego są herezycy.
- IV. **33** **Je^o M. F.** Biskup ma Prawo / nie dopuścić budować Zboru Herezykom / a trzy Adwersarzy exceptie przeciwko temu wagi nie mają.
- V. O Iurisdikcy Suchowney w Koronie Polskiej.
- VI. Ewangelicy niewiedzą które jest piśmo S. Kanoniczne / y to piśmo które za Kanoniczne wdają poodmieniali y posądżowali wedle wolej swojej.
- VII. Prawa Suchowne o nie dopuszczeniu budowania Zborow Herezykom / nie są Cudzoziemskie ani prywatne.
- VIII. Herezycy nie mają żadnego Prawa na budowanie Zborow.
- IX. Obrona przyczyny Boskiej / iż Herezycy velint, nolint, Jurisdyciey Kościelney podlegają.
- X. Obrona śiódmy y osmy przyczyny o Statutach Koronnych przeciwko Herezykom.
- XI. O Mandatach Królewskich przeciwko Herezykom.
- XII. O Tumultach / y Sedyciach Herezyckich.
- XIII. Jeżeli bronienie nabożeństwa Herezyckiego / jest przyczyną tumultow y Sedycy.
- XIV. Prze dopuszczenie budowania Zborow / wyma się chwaly Bożej dżicie y Prowentow Kościelnych.
- XV. O Sposobach y środkach ktorymi Herezycy ludzic do Ewangelicy swej zaciągają.
- XVI. Obrona 15 y 16. przyczyny / o Bożnicach Żydowskich.
- XVII. Herezycy krzywdy y opresye / które Catholikom czynią / płaszczem słowia Bożego pokrywają.

- XVIII. Heretycy Zborow swoich praescripta bronié nie mogą.
 XIX. O Przyéiadze Brolewskicy y rozsadku Doktorow SS. i pi-
 siná Swiatego de pace inter dissidentes de religione.
 XX. O Práwach Koronnych de pace inter dissidentes de religione.
 XXI. Iż exceptie przeciwko Confederácii od Granu Suchow-
 nego są słusnie / światobliwie y powinnie uczynione.
 XXII. O Krzywdách y oppresyách które Kátholicy od Heretykow
 causa religionis odnieśli / y do tego czasu odnośa.
 XXIII. Obrona 24 y 25. przyczyny o Ministrách Ewangelickich.
 XXIV. Czternaście Kłamstwa y potwarzy Pána Adwersárzá o náuce
 Kościota powszechnego.
 XXV. Błamliwie Heretycy Papieżá Antichrystem / y nas Kátholiki
 filios Meretricis babylonice nazywają.

Haereticum hominem post vnam & secundam corre-
 ptionem deuota, sciens quia subuersus est qui eiusmodi
 est, & delinquit, cum sit proprio iudicio condemnatus.

D. Paulus Epistola ad Tit. c. 3. v. 10.

OBRONA ROSSADKV.

O niedopuszczeniu budowania herezyckiego
zboru w Poznaniu.

ROZDZIAŁ PIERWSZY.

Jż Ewangelicy od Kościoła powszechnego
sa za herezyki osadzeni / dla tego sa herezycy y
herezykami nazywani bydź maia.

Jż wielka nieślusność z krzywdą nieznośna złażona
bierze to sobie autor responsu tego / że sie Ewange-
licy w samym zaraz tytule y we wszystkich niemal po-
tym przyczynach herezykami nazywają. wdawiając to iż w-
tym żeby herezykami bydź mieli nie tylko nie sa żadnym
sprawiedliwym sadem nieprzekonani / ale też ani im był
ieście sad y płac do tego dany / na którymby wolnie y be-
spiecznie sprawa o sobie dąć mogli. Na które tego daremnie
y niewczesne wskazywanie żebym trochę odpowiedział / na
przód pytać mi przydzie. Kiedy sie własciwie powszechnym
controuerście takie o wierze wszynały / kto te controuerście
sądził / kto upornie przy błędach swoich stojące za herezy-
ki potępiał? Na przykład kiedy Arius Troycę przena-
świetła bluźnić y błędy swoje rościwać počał / kto go we-
dle tego processu który Pan przeciw występny y herezy-
kom postanowił za herezyka osadził? Przysnać mi sie to
musi iż Concilium Nicenskie pod Silwestrem Papieżem
zgrupowane. Macedonianiski także bład kto za herezy-
ctwo osadził? przysnać sie to musi iż Concilium pierwsze
Czarogrodzkie pod Damasem Papieżem zgrupowane.

Tym

Tym sposobem Nestoriuska Concilium Ephesinskie pod Celestinem Papieżem za heretyka potępiło Chalcedonskie także Concilium Eutychesa pod Papieżem Leonem pierwszym. Kiedy potem nastali Iconomachi co obrażyli kościoł w rzucałi jako teraz Kalwinistowie y Turcy Gynia / kto ich za heretyki osadził y potępił? a zaż nie Concilium Nicenijskie wtore pod Papieżem Arianem pierwszym z gromadzone? A iż inne opuszcze kiedy Berengariusz nastąpił y błąd swój o prawdziwy y rzetelny brzości wprzenawieśszym Sacramencie ciała y krwi Pańskiego rozsiewać począł / kto go za heretyka potępił? a zaż nie Concilium Rzymskie y Vercellenjskie pod Papieżem Leonem IX. y potem Concilium Turonenjskie pod Papieżem Victorem wtorym y potem Rzymskie pod Papieżem Mikolaielem wtorym / y nakoniec drugie potem Rzymskie Concilium pod Papieżem Grzegorzem Siódmym? Tym właśnie sposobem kiedy zapamiętały Boga y sumnienia swego / Luther nastąpił y sam Młotchem bedąc / Młotke Bogu także posłubiona idw nie przeciwko słowu Bożemu świętokradzkim sposobem zesromocił / kiedy nieszczęśni potomkowie jego Ministrowie Ewangeliccy błędy swoje skodliwie rozsiewać y kościoł Chrystusów targać zaczęli. Coś tu czynić przyszło? pewna iż według stárożytnego zwyczajn w kościele Chrystusowym y według procesu który Pan postanowił Concilium inaugumować y złożyć było potrzeba.

Złożone jest Concilium w Tridencie / sad y plac miądowany y naznaczony / jako wrytkiemu Prześcianaństwu tak y Ewangelikom / na którymby wolnie y bezpiecznie o wśchętich controuersiach stroney n iary spolećnie sie znosić y sprawa o sobie y o nauce swej dać mogli. Wzym Bulla Indictionis sacri oecumenici & generalis Concilij Tridentini sub

Paulo

Paulo tertio Pont. Max. wydána świadczy / kiedy wy-
 wiać y w pominąć przereżony Ociec Święty z pilnych
 potrzebnych y ważnych przyczyn wszystkich stany Ducho-
 wne y świeckie żeby się na to S. Concilium osobami swo-
 mi stawił / y o to Cesarza / Krolow y Książat Chreścianstkich
 przez wnetrzebci miłosierdzia Jezusa Chrystusa prosić te-
 go o Niemiecki ziemi gdzie się te błedy Ewangelićkie po-
 gely y na ten czas rozszerzały / dokłada. Quod maxime
 quidem a Prælatibus Principibusq; Germaniæ Deum ipsū
 atque nos impetrare æquum est, ut cum eorum præcipuē
 causa ipsisque cupientibus Concilium indictum sit, &
 in ea Ciuitate indictum quæ ab eis est desiderata non gra-
 uentur ipsi sua cunctorum præsentia id celebrare & orna-
 re, quo melius atque commodius quæ ad integritatem
 & veritatem Christianę religionis & c. sint necessaria Deo
 nostris consultationibus præeunte & c. agi in dicto Sæcto
 oecumenico Concilio & conspirante omnium charitate
 consuli, tractari, confici, ad optatosque exitus deduci
 quamprimum & quam optime possint.

Potym jednak kiedy się żaden z Ewangeliów przez
 czas ntematy nie stawiał / dany im jest a dicto vniuerso Con-
 cilio saluus conductus Sess. 13. sub Iulio Tertio Pont.
 Max: celebrata Anno Domini 1551. A kiedy się y po-
 tem żaden z Ewangeliów nie stawiał dany im jest drugi
 saluus conductus in ampliori forma sub eodem Pontifi-
 ce Sess. 15. Anno D. 1552. Na który kiedy przecie ża-
 den z Ewangeliów nie przybył / dany im jest trzeci saluus
 conductus sub Pio. quarto, tegoż roku in Martio od wszy-
 stkien Concilium in amplissima forma. gdzie im obięcia
 præsertim Augustanę confessionis personis publicam fi-
 dem & plenissimam verissimamq; securitatem libere ad

Ciuitatem Tridentinam veniendi, ibidemq; manendi, proponendi, loquendi, vna cum ipsa Synodo de quibuscunq; negotijs tractandi, examinandi, discutiendi, & omnia quaecunque ipsis libuerit ac articulos quoslibet tam scripto, quam verbo libere offerendi, propalandi, eosque scripturis sacris & Beatorum Patrum verbis, sententijs & rationibus declarandi, adstruendi, & persuadendi, & si opus fuerit etiam ad obiecta Concilij generalis respondendi & cum ijs qui à Concilio delecti fuerint disputandi christianè charitatiuè absque omni impedimento conferendi, opprobrijs, conuitijs, ac contumelijs penitus remotis. Et signāter. quod causæ controuersæ secundum sacram scripturam & Apostolorum traditiones, probata Concilia, Catholicæ Ecclesiæ consensum, & Sanctorum Patrum authoritates in prædicto Concilio Tridentino tractentur.

Mieli tedy czas y mieysce Ewangelicy pokazać sie znaną swoią na tym S. Concilium w ośach świętą wszytkiego / na teorym było Cardynalow śiedm różnych czasow. Legatom Papieskich / oprocz innych Cardynalow ktorzy Legatami nie byli / Patriarchowie trzey / Arcybiskupow 33. Biskupow ze wszytkiego Chrześcijaństwa 235. oprocz Opatow y Generalow Zakonnych / Doktorow / Theologow / oprocz Jurystow różnych Państw Chrześcijańskich na to S. Concilium posłanych 146. A nad to Postowie Ferdynanda Cesarza / Krola Francuskiego / Hiszpanskiego / Portugalskiego / Węgierskiego / Czechiego / y naszego Polskiego / Postowie Państwa Weneckiego / y Szwajcarscy / Postowie Księstwa Bawarskiego / Samoyckiego / Florenckiego / y innych Państw od Egiptu y Prælatow Scanu Duchownego niemáto. Tam w ośach wszytkiego prawie Chrześcijaństwa mieli czas

y niewyście Ministrowie Ewangeliccy pokazac się z tą nieszcze-
 sną nauką swoją. Tam przykładem y Duchem Apostolskim
 teorego sobie przypisują / mieli się wielkim y niewystraszonym
 sercem z swemi Arceybiskupami y Confessio Auspurska ozwać /
 y one zacnemu y światobliwemu w tak wielkiej liczbie ze-
 wszytkiego prawie Chrześcijaństwa zgromadzeniu perswado-
 wać. Ale nie ma tego Ducha y śmiałości zżeretyctwo / nie
 wten czas kiedy Vigilant Præfules & Pastores Ecclesiæ,
 ale kiedy dormiunt homines, w ten czas przykładem Czar-
 cowskiem seminant Zyzania Kościoła Chrystusow potalnie
 targają / y nieumiejetne pospolstwo zawodzą / na wieczne za-
 trącenie. Jako y żaden z nich do Pogaństwa z Ewangelią
 nie idzie / bo iż quæ sua sunt querunt, wczas / reszty y do-
 stętki swoje nad miłość Chrystusa y zbawienie dusz ludzkich
 przykładają.

Ten tam sąd na Concilium Tridentskim (mowi Adwersarz) nie
 był przystoyny, gdyż ten który jest od wieśsy części Chrześcian-
 stwa Apostasos obwiniony w swym miescie sam pro Tribunali
 przez swoje przysięgle substituty prasidował, y oskarżonym a win-
 nym będąc sedzia tej sprawy czynił się, y sam według zdania swo-
 go co chciał słon niewidząc ani słysząc concludował &c.

Na to wszystko trochę opowiadam. Naprzód tto So-
 dziego y sadu za przystoynego nieprzyznawa / tedy obawia-
 łac się żeby czego nani in contumaciam nie otrzymano stawia-
 ście na termin y excipite forum. Czemuż też tego Ewange-
 liccy nie czynili / czemu się na czas naznaczony do Tridentu
 nie stawili / y tych przyczyn swoich tak ważnych y potrzebnych
 (iako się onym widza) w porządok Concilium nie wnieśli /
 czemu się nie stawili dowodzić tego że Papież jest Apostatą
 / bo gdzieby byli tego dowiedli / zaraz pewnie prasiden-
 towie tego z Concilium wstępowaćby byli musieli. Coż za

przycz.

przyczyna że się nie stawali. Nie mogą mówić że się bali / bo
 nie tak sługom Chrystusowym (za które się oni wdawali)
 mówić nie godzi / zwłaszcza w takowym przypadku y z takimi
 okolicznościami / Kiedy sło o pomnożeniu cici y chwały
 Bożej y o zawiędzeniu dusi tak wiele krwiał Chrystusowa
 odkupionych / Kiedy do bojaźni przyczyny żadney y namię-
 nego podobieństwa nie było. Co każdy teory zdrowym roz-
 sadkiem w to weyrzy przyznać musi. Coż tedy za przyczyną
 że się nie stawali. Ta a nie ina jest / iż prawdziwie y sprá-
 wiedliwości teorey namięty po sobie niemieli nieduśali.

Druga co zdawa Adwersarz / iż Papię od wietsey cze-
 ści Chrześcijaństwa jest Apostasos obwiniony / bärzo
 w tym ábo z uporu / ábo z niewiadomości błędzi / Kiedy E-
 wangeliki wietśa Cześci Chrześcijaństwa bydy wdawa. Od-
 stąpiło w prawdziwie kilku Królestw w Europie jedności Ko-
 ściółá powszechnego / ale coż to jest przeciwko wszystkiemu
 Chrześcijaństwu / a zwłaszcza iż na miejsce Ewangelikow
 ná rożnych Cześciach światá tyśiąctwoć wiecy ludzi Po-
 gánskich Chrystusa poznali / y do jedności Kościółá Rzym-
 skiego się przyłączyli / tak iż Ewangelicy choćby też y Schi-
 smatyci / y niektóre uporne Kátholiki do siebie wzięli / le-
 dwie namiętyśa Cześci Chrześcijaństwa mogą bydy ná-
 zwáni. A sami osobno / a więc podzieliwszy ich ná sekty
 tak se w błędach swoich rozroznili / żadna sekta ich y za-
 namiętyśa Cześci Chrześcijaństwa pogytána bydy nie mó-
 że / względem niezliżony ligby teora się po wszystkim okragu
 światá w jedności Kościółá powszechnego nájdnie. Mátó
 tedy ná tym / iż Heretycy którzy się upornie z Kościółá Chry-
 stusowego wyłączyli / nawyższego w Chrześcijaństwie wi-
 domego Pasterśa póśacie po Sektách w Scriptách / y Zbo-
 rach swoich Apostasos condemnula / bo by go też y Anty-

chrystem y czym goršym nazywali / iakoŝ nazywają y po-
 ŝpofu odio & inuidia ducti przecieŝko niemu z brania mi pie-
 kielnymi powŝtali iako namocnicy / przecieŝ na wiŝki przemoc
 nie beda mogli / y niŝt im wierzye nie będie tyŝko ten ktoŝ
 rego Pan Bog w ŝkrytych ŝadach ŝwoich iasza y ŝwiatłoŝcia
 ŝwoia dla wporu iego opuŝcił.

Preŝidował tedy Ociec S. Papeŝ przez poŝly ŝwoie na-
 cym S. Concilium Tridentŝkim nie w mieŝcie ŝwoim (cho-
 mu to było wolno) iako Adwerŝarz będie / ale w mieŝcie
 cym / o ktore ŝamą Nacja Niemiecka iako ŝemi ŝwoiey po-
 bliŝe proŝiła / a preŝidował iako nawyŝŝy Paŝterz wido-
 my Koŝcioła Chryŝtuŝowego przykła dem y ŝwyczaem ŝtaro-
 żytnym ŝwietych przodkow ŝwoich / mając na to po ŝobie y
 prawo Boŝe y prawo Koŝcielne / iako mu to y na ten ęas S.
 ono Concilium Tridentŝkie w tak wielkiej liębie iako m wy-
 ŝey piŝal ludŝi ŝwietych y wŝonych zgromądzone przyzna-
 ło. Ktore wŝytko Concilium Tridentŝkie / a nie ŝami Pre-
 ŝidentowie Papięŝcy iako Adwerŝarz omylnie wdawa / po-
 winny Proces przecieŝko Ewangelikom zachowawŝy / y po-
 niewaŝ ŝie na ęas y plác naznaczone nie ŝtawili / Artykuły
 ich z ŝtrony wiary / ktore tak w Auŝpurgu iako góŝie indŝie
 wporne rozŝiewali z potrzebną pilnoŝcia / przez ęas niemá-
 ły exáminowawŝy. Te Artykuły / iako ŝlowu Boŝemu y zgo-
 dŝie ŝtarożytney w Koŝciele Chryŝtuŝowym / przecieŝne wŝy-
 ŝcy jednym umyŝlem zgodnie y iednoŝtáynie / nemine penitus
 contradicente za będie ŝkodliwe y zaráŝliwe potępili y ŝa-
 me Ewangeliki iako przedtym per multas ŝeŝŝiones, tak y
 przy ŝamey concludŝey / ozym acclamationes Patrum in fi-
 ne Concilij ŝact & ŝwiadęza iáŝnie y iawnie za Ćeretyki o-
 ŝadŝili y anatemátyzowáli / na co wŝyŝcy miedzy ŝoba iedno-
 ŝtáyna zgodę wŝyŝtkiemu ŝwiátcu oŝwiadędiać takie acclá-

máć

maćcie spólnie czynili/ Sacrosancta oecumenica Tridentina
synodus eius fidem cōfiteamur eius decreta semper serue-
mus. R. Semper confiteamur, semper seruemus, Omnes ita
credimus, omnes idipsum sentimus, omnes cōsentiētes &
amplectētes subscribimus. Hæc est fides B. Petri & Apo-
stolorum. Hæc est fides Patrū. Hæc est fides Orthodoxo-
rū. R. Ita credimus, ita sentimus, ita subscribimus. His de-
cretis inhærentes digni reddamur misericordijs & gratia
primi & magni supremi sacerdotis Iesu Christi Dei, inter-
cedente simul inuiolata Domina nostra sancta Dei para &
omnibus sanctis. R. Fiat fiat. Amen amen. Anathema cū-
ctis hæreticis. Anathema. Anathema.

Jasna tedy rzecz jest / iż Ewangelicy są Haretycy przed
Bogiem y przed ludźmi / ponieważ ich S. Concilium Tri-
dentście według Processu w Kościele powszechnym zdawna
zachowanego / iako się to inż pokazało / za Haretyki osadzi-
ło y potepiło. Dla czego niema żadney przyczyny słusney
Zdwersarz wskazywać się na nie / iż Ewangelicki Haretykami
nazywam / ponieważ tego nte priuato iudicio Gynie / ale
iudicio totius Ecclesiæ ab vniuersa Christianitate ad hoc
vsque tempus practicato. Nie słusnie się y tego wskazywa /
żeby sadu y placu mieć niemieli / na którymby wolnie y be-
spiecznie o sobie y o nauce swoiey sprawać mogli. Mieli
sad y plac na tym S. Concilium. Mieli tres Saluos condu-
ctus ab vniuerso Concilio, in amplissima forma. Ale iż
prawdy po sobie nie mieli / dla tego się tam stawieć niemaży-
li. A co przydawa o Concilium Zydowski na którym
nawyszy Kapłani Chrystusa Pana / y potem Apo-
stoli nie słusnie osadzili / co żadnego podobieństwa / ani za-
doney wagi niema / gdyż tego Argumentu iako się tu bez za-
dnych probatcy proponuje każdy Haretyk / a nawet y zo-
zyćć in speciem na obrone swoje używać może. Jako te-

by absque villo fundamento & perperam proponitur, tãt
 ſto tãż takò falſum, absurdum & in ſedem Apoſtolicam, in
 Cæſaream Mtẽm, in Reges & Principes Chriſtianos, &
 vniuerſum Concilium contumelioſum, ſimplici negatiua
 3n066.

ROZDZIAŁ WTORT.

Nie tylko ten Heretyk ieſt / Który Credo Apo-
 ſtołſkie *Symbolum D. Athanaſii Ec.* wyznawa/
 ale też y ten Który względem innych artykułow
 wiary nie ieſt w iednoſci Koſciółá pomyſedne-
 go Rzymſkiego.

DKuż przyczyne bawá Adwersarz, iż nieſłuſnie Ewãgeliſt
 heretykami zowią, gdyż maiz przednieyſze onych poſeſſi bnych
 Concilia, y ſławnych y pobożnych Cæſarzów, *Gratian: Iuſtinian:
 Valentin: Theodeſiuſa* wyroki y Dekreta po ſobie Iż ci którzy Cre-
 do Apoſtołſkie, wyznanie, quatuor Conciliów *Nicen: Epheskie-
 go, Calcedonſkiego, Conſtantinopolskiego y Symbolum Athanaſiu-
 ſowe Ec.* wiernie, wcale trzymaia Katołikami ſa. Co wſzytkò iż
 Ewangelicy wierzą, dla tego ża Katołiki ich mieć potrzeba. Na
 to odpowiadam / iż nie tylko dowod ten / Który Adwersarz
 przywodzi nie nie concludnie / ale poſkaze to iãśnie / iż Ewãn-
 gelicy Dekretami tych ſławnych y pobożnych Cæſarzów / nie
 tylko ſa za Heretyki oſadzeni / ale też tãż oſadzeni / że y prá-
 wymi Chreſcíanym niemáto bydż nazywani. Do naprzód ná-
 probowanie tego wſzeſkiego argumentu Adwersarz nie
 przywodzi / tylko *Hiſtoriam tripartitam lib. 9. c. 7.* Ktora
 to ma w ſobie. *Cogitans igitur Imperator quia melius eſſet
 pronuntiare ſubiectis cuius eſſet fidei & c. te Conſtitutio*

ſym y promulguie / Imperator Gratianus Valentinianus,
Theodofius &c. Cunctos populos quos clemētiæ noſtræ
regit temperamentum in tali volumus religione verſari,
quā D. Petrum Apoſtolum nouimus tradidi ſſe Roma-
nis religio uſque nunc ab ipſo inſinuata declarat, quamq;
Pontificem Damasum ſequi claret & Petrum Alexandriæ
Epiſcopum virum Apoſtolicæ Sanctitatis. Hoc eſt vt Se-
cundum Apoſtolicam diſciplinam Euangelicamq; do-
ctrinam Patris & Filij & Spiritus Sancti, vnam Deitatem
ſub pari Maieſtate & ſub pia Trinitate credamus, hanc le-
gem ſequentes Chriſtianorum Catholicorum nomen de-
bemus amplecti, reliquos verò dementes veſanoſque iu-
dicantes hæretici dogmatis infamiam ſuſtinere. W tey
Conſtencyey Kaſzy baczyć moſe / iż przedśiwzięcie Ceſar-
skie nie było ine / tylko promulgować artykuły wiary po-
wſechny Chrzeſcijański o Przenaświecey Trocy ſwiecey /
ktory ktoby tak wierzył iako tu ieſt opiaſany / miał być za
Katholičk miący / a ktoby inaczej wierzył / miał być mi-
ący za heretyka. Coż z tad Aduerſarz za Concluſia formu-
le. My powiada Euangelicy wierzymy Trocy Przenaświeſſo
wēdle tego wyroku y Dekretu, Ergo Katholicy ieſteſmy. Wla-
ſnie to taka conſequentia / iako kiedyby kto tak argumento-
wał. Murzyn ma białe zęby ergo wſytek Murzyn ieſt
biały. Nie doſyćci na tym kto chce być wſytek biały / ze-
by miał białe tylko zęby / ale trzeba żeby wſytek był biały /
tak y nie doſyć na tym wierzyć ieden artykuł wiary abo kil-
ka inych / kto chce być prawdziwym Katholickim / ale trze-
ba wſytkie Artykuły wierzyć od Kościoła powſechnego do
wierzenia podane / y w niczym ſie przeciwnym od iednoſci
Kościoła tego nie rożnić y nie wylaſzać. Wſzym takie ſe de-
kret y wyrok Ceſarzom tych ſławnych y pobożnych
przeci-

przeciwko którym Adversary eripować nie może / po-
 miewaź ie sami sobie za Sadzic obrat. Jest dekrét Gra-
 rian: Valentiniana y Theodozyusza Cesarza C. de hæret:
 L. Omnes. Hæreticorum autem vocabulo continen-
 tur & latis aduersus eos sanctionibus succumbere de-
 bent, qui vel leui argumento à iudicio Catholicæ religi-
 onis & tramite detecti fuerint deuiare. Jest Dekret Justi-
 niana Imperatoris Auth. Coll. 8. Nouell: 109. tit. 5. Hæ-
 reticos verò & illi dixerunt, (a mowi o pobożnych Ce-
 sarzách przedbách swoich / a mianowicie o Leonie y Justy-
 nie Dycu swolm.) Et nos dicimus eos, qui diuersarum sunt
 hæresum, quibus coniungimus & connumeramus, & qui
 Nestorij Iudaicam sequuntur vesaniam &c. & ad hoc
 omnes qui non sunt membrum Sanctæ Dei Catholicæ
 & Apostolicæ Ecclesiæ, in qua omnes concorditer San-
 ctissimi Episcopi & totius orbis terrarum Patriarchæ &
 Hesperia & Romæ & huius Regiæ Ciuitatis & Alexan-
 dria & Theopoleos & Hierosolymorum. Et omnes qui
 sub eis constituti sunt Sanctissimi Episcopi Apostolicam
 prædicant fidem atque traditionem. Igitur sacram com-
 munionem in Catholica Ecclesia non percipientes à Deo
 amabilibus sacerdotibus hæreticos iustè vocamus. Nam
 licet nomen Christianorum sibi imposuerint: verū tamen
 à Christianorum se fide & communione separant Dei iu-
 dicio semetipsos subdi cognoscentes. Nie tylko tedy jest
 Hæretyk / który Troycę przemaszmieć / niewierzy / ale zgo-
 la ci wszysej sa Hæretyce / którzy à iudicio Catholicæ Reli-
 gionis & tramite deuiarunt. & qui non sunt membra San-
 ctæ Dei Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ &c. Jest tedy
 Ewangelici non vno leui sed pluribus euidentibus argu-
 mentis à iudicio Catholicæ Religionis & tramite dete-
 guntur

guntur deuicare. Jż nie są membra sanctæ Dei Catholicæ Apostolicæ Ecclesiæ. Jż sacram communionem in Catholica Ecclesia non percipiunt &c. Heretycy sprawiedliwie nazwani brzdźmaś / y chocia sio sianu Chrześciana Ciaro Justinianus mon Ondzynaś; tedy sio od miary Chrześcianskiej y spolecznosci wytażeli. Alerzece Adversarz, my Ewangelicy wierzymy nie tylko Sanctissimam Trinitatem, ale wierzymy y Credo Apostolskie, y cztery mianowane Concilia. Na to odpowiadam. Naprzod / iż to nie pewna żebyście to wszystko wierzyć mieli / a to pewna / iż nie tak wierzyć iako wierzyć potrzeba. Ale dajmy to / że to wszystko wierzyć przecie iestście Heretycy / nie tylko za samym własnym rozsądkiem waszym / bo Kalwinistowie Luterany / y Luteranowie Kalwinisty / a zgotą wy Ewangelicy / iakiekolwiek wam przezwiśta dawają / spólnie sio Czego pełno w scriptach waszych /) Heretykami nazywać / choć wdawacie żebyście Credo Apostolskie y quatuor Concilia wierzyć mieli. Nie tylko tedy za samym rozsądkiem waszym iestście heretycy / ale y za wyrokiem tych sławnych y pobożnych Cesarzow / ponieważ deuicatis à iudicio Catholicæ Religionis, y nie iestście membra S. Dei Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ. Co sio z tychże wyrokow Cesarstkich przeciwko wam dowodzi. Bo iż przereżeni Cesarze powsechny y Apostolski kościół ten bydź rozumieją / w którym Papież Rzymski iest najwyższym widomym pasterzem / z którego sio Ewangelicy wytażeli / iasny iest Dekret wniesiony od samego Aduersarza. Hist. Tripart: loc. cit. l. Cunctos populos C. de summa Trinit: & fide Catholica. Alesze iasniey y dotozniey dekret Justiniana Cesarza l. Reddentes honorem c. de Summa Trinitate & fide Catholica, ead pise Justinianus do Jana Papieża Rzymskiego. Red.

dentes honorem Apostolicæ Sedi & vestræ Sanctitati
(quod semper nobis in voto fuit & est) & vt decet Patrē
honorantes vestram beatitudinem, omnia quæ ad Ec-
clesiarum statum pertinent festinauimus ad notitiam de-
ferre vestræ Sanctitatis, quoniam nobis fuit semper ma-
gnum studium vnitatem vestræ Apostolicæ sedis & sta-
tum Sanctarum Dei Ecclesiarum custodire &c. *Ex post
paucā.* Nec enim patimur quicquam, quod ad Ecclesia-
rum statum pertinet, quamuis manifestum et indubitatum
sit quod mouetur, vt nō etiā vestræ innotescat Sanctitati,
Quæ caput est omnium Sanctarum Ecclesiarum; Om-

Kościół Rzymski
jest głowa
wyszy-
szich S.
Kościo-
łow.
nes ergo Sacerdotes sequentes doctrinā Apostolicæ sedis
vestræ, ita credunt & confitentur & prædicant. Suscipi-
mus autem sancta quatuor Concilia, sicut vestra Aposto-
lica sedes docet atq; prædicat. Jásnie sie tedy z tych wyro-
ków potężnie / iż za wyznaniem sławnych tych y pobożnych
Cesarzów Kościół Święty powołechny Apostolski jest ten a
nie inny / którego Papież Rzymski jest głowa y najwyższym
pasterzem / y pogotowiū iż Ewangelicy rozsądkiem y wy-
rokiem tych sławnych y pobożnych Cesarzów / nie tylko są za
zarętyki osadzeni / ale y Chrześciana słusnie nazwani bydź
niemają. Ażebym dyskurs ten tym prędzey dla potrzebności
Pomógł / taki argument do aduersarza czynię / który sławne
y pobożne te Cesarze są Sedzie sobie obratowsy / negować ich
dektetów y wyroków niemoże. Wpyszy który y nie są głon-
kami Świętego powszechnego Apostolskiego Kościoła / któ-
rego Papież Rzymski jest głowa y najwyższym pasterzem ié.
sa herecy y niesłusnie sie Chrześciana nazywaia C. de hæ-
ret. L. omnes auth. Coll. 8, Nouell. 109. lib. 5. & C. de
Summa Trinit. & fide Catholica l. cunctos & l. Redden-
tes honorem eo. &c. Ale Ewangelicy nie są głonkami S.

powstałego Apostolskiego Kościoła / którego Papież
Rzymski jest głowa y nawyśszym Pasterzem / iako sami wy-
znawają: Ergo Ewangelicy są heretycy / y niesłusznie się
Chrześciana nazywają.

ROZDZIAŁ TRZECI.

Ewangelicy nowe nauki przeciwne piśmu S.
sobie obrali / y onych upornie bronia / dla tego są
heretycy.

Trzecia przyczyne dawa Adwersarz dla której Ewangelici
nie słusznie heretykami nazywają. Iż Ewangelicy żadney
nowy nauki przeciwney piśmu Świetemu sobie nie obrali, ani
onay upornie broją, ale na onay Starożytney która Apostołowie
przepowiadali przedstawiają. Cła to żebyśmy trochę odpo-
wiedź z tych samych propozycyey / które Adwersarz w przyczy-
nie tej kładzie / takie syllogiszm przeciwko Panom Ewange-
likom czynio. Wszyscy ktorzy sobie w nabożeństwie nauki no-
we piśmu S. przeciwne obierają / y onych będąc napomina-
ni upornie bronia są heretycy. Ale Ewangelicy w nabożeń-
stwie swym nauki nowe piśmu S. przeciwne sobie obie-
rają ić. Ergo Ewangelicy są heretycy. Dowodu na pierwszą
propositio żadnego nie potrzeba / bo ona sam Adwersarz za
prawdztwo przyznawa: drugiey propositiey snadno mi bar-
zo dowieść / gdyż tak wiele jest nauk między Ewangelikami
nowych / y piśmu Świete przeciwnych / iż też y ta sama która
w tej przyczyinie Adwersarz kładzie / żeby Ewangelicy na sta-
rożytney nauce / która Apostołowie przepowiadali / przedsta-
wiać mieli / jest nauka nowa / y piśmu S. przeciwna. Czego tym
sposobem iasnie dowodzi. Wiadą która Apostołowie prze-
powia-

powiadali/ iako o tym pismo S. świadczy/ Bydź miała od
 początku swego/ przez wszystkie dni aż do skończenia świata/
 ale wiara Ewangelicka nie była przez wszystkie dni od po-
 czątku wiary Apostolskiej/ Ergo wiara Ewangelicka we-
 dług pisma świętego/ nie jest ta która Apostołowie przepo-
 wiadali. Żądam nauka ta żeby Ewangelicy na starożytney
 nauce/ która Apostołowie przepowiadali/ przestawać mieli/
 jest nauka nowa y pismu świętemu przeciętna y nauka he-
 retyczna.

To się dotyczy pierwsze propozyciey / iż wiara Apostolska
 bydź miała przez wszystkie dni aż do skończenia świata / ta-
 śne jest o tym pismo S. starego y nowego Zakonu / y rozu-
 niem iż y sami Ewangelicy na to przyzwalaia / bo opuści-
 wszy dla krótkości inych mieysc pisma S. wiele. Ażaj nie
 iasne są słowa Chrystusa Pana/ Math. 28. v. 20. Ecce ego
 vobiscum sum omnibus diebus vsq; ad consummationē
 sæculi. W których słowach obiecuje Chrystus Pan wżniom
 swoim/ to jest Kościołowi swemu / nie tylko do skończenia
 świata / ale y po wszystkie dni przytomność swoje/ dawać
 znąc iż zawsze Kościół tego trwać y nigdy ustać niemiał /
 choćby też y mocy wszystkie piekielne przeciwko niemu pow-
 stać miały / a Paweł S. ad Ephes. 4. dokłada/ iż tenże Ko-
 ściół Chrystusow za opieką y opatrnością tego miał mieć
 zawsze Apostoły swoje y Ewangelisty / y bez Pasterzow y
 Doktorow nigdy bydź niemiał. Pewna tedy jest ta propozi-
 cja. Iż wedle Pisma S. wiara/ która Apostołowie przepo-
 wiadali wiečna jest/ to jest / iż od początku swego trwać
 miała przez wszystkie dni aż do skończenia świata. Druga
 także propozycja. Iż wiara Ewangelicka nie była przez
 wszystkie dni od początku wiary Apostolskiej / sama własna
 Kościoła Ewangelickiego Historia się domodzie.

HISTORIA KOSCIOLA EWANGELICKIEGO, POZNA- Wszy od Roku Páńskiego 100. ad 1500.

Nie było wiary Ewangelickiey ná świecie ab Anno 100. ad annum 200.

Nie było wiary Ewangelickiey ná świecie/ ab Anno 200. ad Annum 300.

Nie było wiary Ewangelickiey ná świecie/ ab Anno 300. ad Annum 400.

Nie było wiary Ewangelickiey ná świecie/ ab Anno 400. ad Annum 500.

Nie było wiary Ewangelickiey ná świecie/ ab Anno 500. ad Annum 600.

Nie było wiary Ewangelickiey ná świecie/ ab Anno 600. ad Annum 700.

Nie było wiary Ewangelickiey ná świecie/ ab Anno 700. ad Annum 800.

Nie było wiary Ewangelickiey ná świecie/ ab Anno 800. ad Annum 900.

Nie było wiary Ewangelickiey ná świecie/ Ab Anno 900. ad Annum 1000.

Nie było wiary Ewangelickiey ná świecie/ ab Anno 1000. ad Annum 1100.

Nie było wiary Ewangelickiey ná świecie/ ab Anno 1100. ad Annum 1200.

Nie było wiary Ewangelickiey ná świecie ab Anno 1200. ad Annum 1300.

Nie było wiary Ewangelickiey ná świecie/ ab Anno 1300. ad Annum 1400.

Nie było wiary Ewangelickiej na świecie/ ab Anno 1400.
ad Annum 1500.

Ktorego sie wieku dopiero Ministrowie Ewangelicki
z Mniacha Marcina Lutra / iawnego Apostacy y Przymo-
przysiężce rodzić na świat nieszczęśliwie pogzeli. A teści Ab-
uersarz inądzey rozumie / niż to co sie tu napisało / niechay
pokaże ze wszytkimi Ministrami swemi iedne Prouincya
abo iedno Krolestwo / abo wiec iedno Miasto / abo przyna-
miniey miejsce iakiekolwiek / na ktorymby przez te wszytkie
wieki miánowane / abo przynamniey przez ieden wiek / ktory
sobie obiora / bądź blizszy / bądź dalszy / to wszystko społem tak
wierzone / iako teraz Ewangelicy naučają. Na przykład /
Naučają Ewangelicy / iż Biskup Rzymski / to jest Papież
jest Antychrystem.

Iż Ofiara Mszy S. jest białochwałstwo.

Iż niemają siedm Sakramentow / ale tylko dwa abo trzy.

Iż sama wiara bez użytkow vsprawiedliwia.

Iż Chrystusa Pána przed używaniem w Sakramencie nie
mają / ani tam ma być chwalony.

Iż używanie Sakramentu pod iedno osobo / jest przeciwko
przykazaniu Pańskiemu.

Iż używanie Swiętych: y część ktora sie im y obrazom y
reliquitom ich wyrzadza / jest białochwałstwo.

Iż ślub czystości Pánu Bogu oddany łamać sie godzi iako
niepodobny etc.

Tych Artykulow z wielu inych wybranych Ewangelicy
naučają. Niechayże pokaże przez te kilkanaście lat / ko-
dy tak wierzone / abo kto to wszystko społem wierzył / żego
oni naučają. Nie tylko z Kátholikow / ale y z Heretykow
samych miejsc żadnego / Doktorá żadnego / osoby żadney
pewnie pokazać nie mogą. Jásna tedy rzecz jest iż wiara E.

wangelicka nie była przez wszystkie dni od początku wiary Apostolskiej / ponieważ iey przez tak wiele wieków nigdy na świecie nie było. Jasną jest zatem y przerzeżona conclusia / Jż wiara Ewangelicka nie jest ta ktora Apostołowie przepowiadali / y nauka ta / żeby Ewangelicy na starożytney nauce / ktora Apostołowie przepowiadali / przedstawiać mieli / jest nauka nowa / y pismu S. przeciwna / ktorey iż Ewangelicy upornie bronia / dla tego Ewangelicy są Heretycy. A co się o tym Artykule iednym iasnio y dostatecznie wywiadło / to się y o drugich przerzeżonych y innych tym podobnych rozumieć ma / ponieważ y te iako nowe y pismu S. przeciwnie / są od Kościoła powszechnego potępione.

Jednego ieszcze Artykulu wiary Ewangelickiey (choćbyśmy rad ukrocił) przypominąć niemogę. Naużać Ewangelicy / Jż ślub czystości Panu Bogu oddany łamać się godzi iako niepodobny. Pytam Ministrów Ewangelickich / czy byś o tym napisano w piśmie S. to co tu oni naużać: a jeśli nigdzie nie napisano (iakoż pewnie nie napisano) czemuż tak wierzyć / sami przeciwni sobie będąc / naużać? Druga zaś ta nauka nie jest iasnio przeciwko pismu S. ktore śluby Panu Bogu uczynione oddawać pod dusznym potępieniem / rozkazuje. Quidquid vouisti Deo, ne moreris reddere. Vo-

v. Recl. 5.
v. 4. Psal.
75. v. 12.

uete & reddite Domino Deo vestro, & 1. Thimot: 5. Habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt. Czemuż iawnio przeciwko pismu S. naużać? a nie tylko naużać / ale y rzecz sama na potępienie dusi świętych czynia. Luter Ministrów tych Ewangelickich Pątry archę przysięgi Bogu w Zakonie czystości do śmierci chorować. Czemuż przysięgi tej Bogu uczynionej nie tylko nie otrzymał / ale na wieść węgardską Boga białogłowego także Bogu w Klastorze poślubioną na to Świątokradztwo so-

bie na

Luter. de
Capti. Ba-
bilonica,
Et de vita
coniugali,
Et ad Epi-
Eccl. Vi-
tbergēsis

Marc. 9.
v. 29.

bi namorem. A nie tylko to / ale i peccatum suum tanqua
sodoma prädicaui, nec abscondit. A nie tylko to / ale na-
obronę tej pśoty swoiey Artykuł wiary Ewangelickiey / i
ome przeciwko piśmu świętemu wystawił. Iz słub czystosci
Panu Bogu uczyniony łamac się godzi iako niepodobny. A na-
tęki wiek od Boga łaska iego opuszczony trącił / iż temu
niekorzy ludźcie wierzyć dla wporu swego / namowić się do-
dopuszcili. Niepodobienstwem żadnym słowiek zapamię-
tały wymawiać się nie może / bluznierstwo to jest przeciwko
Bogu / y wyma dobroci wszechmocności iego. Nie tego Au-
gustyn S. o Panu Bogu rozumiał lib. 6. Conf. c. xi. gdzie
tak do Pána Boga mówi. Putabam, inquit, me miserum
fore, si fæminæ priuarer amplexibus, & medicinam mi-
sericordiæ tuæ ad eandem infirmitatē sanandā non cogi-
tabam &c. Cum tam stultus essem, vt nescirem sicut scri-
ptum est. Neminem posse esse continentem nisi tu dederis:
vtiq; dares, si gemitu interno pulsarem aures tuas &
fide solida in te iactarem curam meam. Vdąc się było Lu-
trowi w pokusach tych sprosnych swoich cielesnych do postu
y modlitwy / iako Pan y Zbawiciel nasz rozkazuje: a nie do
Ministrów / do kroyey go nie Duch S. pewnie / ale pśotliwa za-
bza iego prowadziła. Vdąc się było / teżli mu się niechciało
wnieść nago w ćternie / iako S. Benedikt uczynił / abo wa-
ląc się w śniegu / iako S. Frąnciszek / tedy przynamniey do
włosienice / do disiplin / y do innych sposobow wmartwienia
ciała / a przytym do goracey modlitwy / vprośitby to był
perente v Pána Boga / kroyey jest niekonżonym sposobem
hoyny y obśey w dárach swoich / a zwłaszcza ludziom do zbá-
wienia potrzebnych.

Schowaycieś się tedy Ministrowie Ewangelickcy z tákimi
mi artykułami wiary waszey / schowaycie się y z tym wsze-

teżnym

teżnym waszym Ewangelista / Bogu y ludzkom przydatny /
ktorego Justinianus sławny y pobożny Cesarz za te zbro-
dnie y pśocy tego / iako zloczynce y swietokrayca na gárdto
sprawiedliwym wyrokiem swoim osadził. 1. Raptores vir-
ginum C. de Episcopis & Clericis. Mulierum (inquit)
Deodicatarum raptores capite puniantur, etiamsi mulie-
res fuerint volentes. Jesteście tedy heretykami y z waszym
Patriarcha Ministrowie Ewangelicy / choć gładko y in-
speciem nabożnie wdawacie / że odstąpiwszy Papieża / przy-
staliście do nauki Pana Chrystusowej y Apostolskiej. Ta-
kimi też słowy łowili dusze krwia Chrystusowa odkupione /
wszystcy heretycy antecessorowie waszy / y wszyscy spólnie
wiecznie zgineli / y choć też sobie nabożnie przyswistá wyná-
bowali / tedy Angelici, brudzy Apostolici ić. się nazy-
wali / iako y wy teraz Ewangelicy / przecie y oni y wy te-
stowaliście od Kościoła powszechnego za heretyki osadzeni y po-
tepieni / ponieważście nie tylko Papieża / ale y nauki Chry-
stusa pana y Apostolski / iako się to iásnie pokazało wpo-
nie odstąpili.

Luteria-
kozłocyn
ca na gár-
dło osá-
dżony.

ROZDZIAŁ CZWARTY.

Jś Jego Mość Xiądz Biskup ma prawo nie-
dopuszczać budować Zboru heretykom / á trzy ad-
wersarzy exceptie przeciwko temu wagi niemáia.

Pierwsza przyczyna. Jś Jego Mość Xiądz Biskup
ma prawo po sobie / ktore bez pozwolenia Biskupow
zakładać y budować Kościołow zakazuje / temi słowy. Ne-
mo Ecclesiam ædificet antequam Episcopus Ciuitatis
veniat, & ibidem Crucem figat, publicè atrium designet

ic. Cap. Nemo de Conf. dist. 1. Drugie prawo jest / Lib. 3. Const. Synodal. Provincialium in Regno Poloniae tit. de Ecclesiis ædificandis taki jest Canon pierwszy Ecclesiam seu Basilicam de nouo nullus ædificet, nec antiquā transferat nisi per Episcopum vel eius Commissarium in locum structuræ ponatur lapis primarius benedictus, aliās ædificium diruatur, & ædificans temerarius Clericus vel Laicus canonicę puniatuř. Przeciwno temu łasnemu prawu / te exceptie żadney wagi niemajace aduersarz barzo imperinenter wnoři. Pierwsza iz oni nie są heretycy. Ta exceptia niema nie do tego / bo prawa te heretykom nię wspomina ię tylko mowię absolute. Nemo, nullus, &c. ale conscientia mille testes, gdyż tak tu sobie aduersarz discuruac mogt. Jezli tego Kætcholikom zakazano / iako baktę wiecy nam heretykom. Druga exceptia / iz te prawa nie o naszym zborych mowię, kręre wy, nie kościolami wykłisic żuac. Dto diffingium niedorzeży / o przezwistę controuersie czynię / dosyć na tym ię kościolow budowac zakazano / choć iasie wy iako nowa wiare / tak y nowe przezwistę / y samym sobie y kościolom waszym wynalezli. Trzecia exceptia, iz w tych prawach idzie o poswiacanie kościolę, a nie o budowanie, bo tytul jest de consecratione. Znac że tu aduersarz abo musiał bydź extra se, abo oczym innym pilno sie zamyslic / bo acz pierwsze prawo jest sub titulo de consecratione, ale łasnie mowi. Nemo Ecclesiam ædificet, a drugie prawo jest y sub titulo de Ecclesijs ædificandis, y mowi expresse. Nullus Ecclesiam ædificet. Znac że oboie prawo mowi o budowaniu nie o poświęcaniu.

ROZDZIAŁ PIĄTY.

O Jurisdictioney Duchowney w Koronie Polskiej

W Josac adwersarz iż pierwsze trzy exceptie nie są nie
 do rzeczy / napisał czwarta pressius iako sam mowi.
 Excipie tedy ze lego Mose X. Biskup prawa takiego, ktoreby
 nas afficere mogło, na conie ma. W ktorey exceptiey / iż nie tylko
 strony budowania kościołow / ale żadney zgół iurisdictioney
 w rzeczach duchownych adwersarz Jego Mości X. Biskupo-
 wi nieprzyznawa. Dla tego odpowiadam że ma prawo Je-
 go Mości X. Biskup y iurisdiction / nie tylko z strony budowa-
 nia kościołow / ale y w innych rzeczach duchownych ktora af-
 ficit wszystkie Dioceesiany tego / a ma ta iurisdiction y z spra-
 wa Bożego / y z prawą kościelną / y z prawą naszego Ko-
 ronnego wtwierdzonego / assidua praxi & consuetudine
 Regni záraz od początku iako Polska wiara Chrystusowa
 przyiała ktora consuetudo iasna jest / ciał z Przywileiow Ich
 M. X. Biskupom zdawna nadanych / iako y Statutow Koron-
 nych / y exactis publicis w Consistorzach Biskupich po wszyst-
 kiey Koronie odprawowanych. Prawo Boże jest iasne w pl-
 śmie S. ktore kościoła y przełożonych tego pod wiecznym
 zátrácentim słuchać rospázuie / a mowi o kościele tym / ktory
 po wszystkie wieki trwać miał / aż do skończenia świata / iako
 się to w prześltych Rozdziałach iasnie wywiodło y pokazało.
 Prawa też kościelne o Jurisdictioney Biskupów na wielu miej-
 scach są per corpus Iuris Canonici opisane / a mianowicie to
 tit. extr. de offic. ordinarij, & dict: tit. Cap. cū Episco-
 pus &c. Kedy mowi textus. Cum Episcopus in tota
 sua Dioecesi Iurisdictionem Ordinariam noscatur habere
 &c. Wzym ma y nouissime Sacrum Concilium Tridentinū
 per multas Sessiones & multa loca, ktore miejscá ex cor-
 pore Iuris Canonici & Sanctissimis Concilijs przywiedzio-
 ne iż nie są cudzoziemskie allegacie niżej pokaze. Prawa też
 nasze Koronne o Jurisdictioney Duchowney są iasne per totum

Math. 18.

v. 17.

Hebr. 13.

v. 17.

Sess. 24.

c. 20.

Sess. 7. c.

5. &c.

corpus Statutorum nostrorum opisanie / Ktore Zygmunt Krol na
 Seymie walnym Krakowskim / Anno Dni. 1543. v Her-
 borta verbo Spiritualis §. Quas causas Iudices Spi-
 ritualium cognoscent folio 253. wyraźnie in specie wy-
 lizá / drugim / Ktorych tu nie miannie nie niederoguje. Dif-
 ferentias inquit Iudiciorum inter Spirituales & sæculares
 personas sic in præsentibus Comitibus cum Consiliariis no-
 stris vtriusque status, & Terrarum Nuntiis constituimus,
 ne amplius alteri alteros ad ius incompetens euocent, vt
 itaque sit definitum, quæ causæ ad iudicium Spirituale &
 Sæculare pertinent, per hanc illarum descriptionem signi-
 ficamus, describimus & constituimus cum consensu Do-
 minorum & Prælatorum Spiritualium, nec non Domino-
 rum status sæcularis & Nuntiorum terrestrium. In primis
 ad Spirituum Iudicium pertinet, iudicare differentias
 fidei Sanctæ Christianæ, hæreses, Schismata, blasphemias
 contra Deum & Apostasias. Item pro decimis, septem Sa-
 cramentis Ecclesiæ, beneficiis, Sacrilegiis, Simonia, fæno-
 ribus, Spiritualium homicidiis percussionibus & vulne-
 ribus ordinatorum, alias consecratorum &c. Item ad iudici-
 um Spirituale pertinet, incantationes & magias, census
 perpetuos Ecclesiasticos terrestres. & temporales, Reem-
 ptiones, Ecclesiarum dotationes, aliàs poswiagne &c. &
 alia quæ longum esset recensere, a nâ Konie do ktaba nihilo-
 minus per hanc constitutionem nostram nolumus vt in
 aliquo derogetur iuribus & Priuilegiis Spiritualium in
 statutis de scriptis, hoc est, ne in illis hoc mutaretur vel
 destrueretur, quod est plus in illis scriptum, quam hæc
 constitutio habet. Ita enim cum Consiliariis nostris & Nun-
 tiis Terrarum constituimus, quia hoc debemus vnicuique
 tam Spirituali, quam sæculari subdito nostro tenere & re-

forma-

formare, iuxta constitutiones priores. Coż nad to prawo o Jurisdictioney duchowney świątyskiego bydy może / ktore iż wszystkich obywatelów Koronnych / a pogotowiu y Pánów Ewangelików afficir, każdy to przyznać musi / ponieważ jest na Seymie Walnym Koronnym cum consensu omnium ordinum uzynione. Azwłaszcza że expresse wyraża / iż ad iudicium Spirituale pertinet iudicare differentias fidei Christianæ, Hæreses & Schismata, de septem Sacramentis Ecclesiæ ić. Na tedy Jego Mość X. Biskup ktory jest Iudex Ordinarius Spiritualis na swoje Jurisdictione nie tylko prawo Boże / y prawo Kościelne / ale ma y prawo Koronne / ktoremu Ewangelicy badz Luterani / badz Kalwiniste / badz Acephali / ktorzy powiadaia iż mnie nie do Luteranów do Kalwinów / y ini wszyscy Heretycy / Nowotrzecnicy / Trinitarze ić. podlegać powinni / ponieważ Episcopi est iudicare, (iako tu Constitutio mówi) differentias fidei Christianæ, hæreses &c. A ieżli ma Biskup iurisdictione iudicare differentias fidei, hæreses &c. tedy pewnie ma iurisdictione na niedopuszczenie budowania Zborów Heretyckich. aważsza iż sa prawa wyżej mianowane wyrażnie na niedopuszczenie budowania Kościołów bez pozwolenia Biskupiego. Jest y Statut Koronny / wtory o prawach Kościelnych / w te słowa. Kościół na gruncie Szlacheckim ma być od Biskupa fundowany. Dla tego exceptia ta / że Jego Mość X. Biskup prawa takiego na Ewangeliki niema / ktoreby ich afficere mogło / nie tylko prożna jest y żadney wagi niema / ale jest ślusznie przeciwko prawu Koronnemu / y temere następnie na prawa y iurisdictione stanu Duchownego.

ROZDZIAŁ SZÓSTY.

Ewangelicy niewiedza ktore jest pismo S.

Canoniczne / y to pismo ktore za Canoniczne wdało
p. 1 dmieniali y pośalsowali wedle wolej swej.

Cheąc to exceptia o Jurisdicciey Duchowney promowować /
Adwersarz powiada. Iz stan Rycerski w polsce nie jest podle
gły żadnemu prawu w rzeczach duchownych, tylko prawu Boże
mu, w piśmie S. Canonicznym, Prorockim y Apostolskim opisa
nemu. Odpowiadam na to iż ta iego assertia jest przeciwko
prawu Bożemu / przeciwko prawu Kościelnemu / y przeci
wno Statutom Coronnym / iako se tu insi iasnie pokazało /
ktore wszystkie prawa przy prawie Bożym y Świeckim Ju
risdictia duchowna stanowią y vmaeniają z ktorey Jurisdic
ctiey Ewangelicy y wszyscy heretycy ródziby sie wyłamali /
y ktoraby ródzi nie tylko z Polski ale y z ówstą funditus
wykarzenili. Do tego assertia ta jest wszystkich Ministrów
heretyckich iakokolwiek sie w sektach swoich różnie przeży
waia / wszyscy pod płaszczykiem słowa Bożego przeklęte bles
dy swoje rozsiewaia / a Kościół Chrystusow rozrywając / du
sze niewinne opłakany sposobem na wieczne zatrącenie pro
wadza. Dosyc powiadaia, w rzeczach dusznych tylko prawu Boże
mu w piśmie S. Canonicznym opisanemu bydy podległym. Jezeli dosyc
na tym / tedy dla tego żebyście wy Panowie Ministrowie lu
dźi w tym nie zawodzili / mieć wam wiadomość o tym pe
wna a nieomylna potrzeba / ktore jest pismo Świecie Cano
niczne / bo ieżli wiadomości mieć o tym pewney niebędziecie /
tedy y ta assertia wasza pogotowi niepewna bydy musi.
Powiedźcie nam ktore jest prawdziwe pismo S. Canoni
czne / a powiedźcie (ponieważ nam o zbawienie dusz naszych
chodzi) iako rzecz prawdziwa / gruntowna / pewna y nieo
mylna. Jezli w ktorey rzeczy sie wszystkie Sekty niezgadza
ia / y sami Ewangelicy między soba / tedy y w tej Contro
versiey

nerszey o prawdziwym piśmie S. Canonicznym. Ine jest pi-
 smo S. Canoniczne wedlug Lutra / ine wedlug Calwina /
 ine wedlug drugich Ewangelikow / inych heretykow nie-
 wspominajac. A iako to pismo S. kazdy z nich wedlug zdra-
 ni swego popswal y posalskowal / wymniac / odmieniac ci-
 przydawajac rysiacmi odmiany te y falsze ich ci co o tym pi-
 sali w Kiegach swoich rachnia / y iasnie z wolasných Kieg ich
 to pokazują że sie tego zapierać niemoga. A co sie roznego
 rozumienia pisma S. dotyczy / tu dopiero w niezgodzie mie-
 dzy niemi konica nie maś. Calvinistowie / Luterani / Wo-
 wokrzeńscy sami sie miedzy soba dla roznego rozumienia
 pisma heretykami nazywają. Miedzy Calvinistami sa-
 mymi zgody niemają / inaczej Protestantes, inaczej Purita-
 ni pismo S. rozumieja. Miedzy samymi Luteranami prze-
 dnieszych sekt dla roznego rozumienia pisma trzynastcie / i-
 to y miedzy Nowokrzeńscy czternaście sekt / z tey także przy-
 czynny wyłgają / a co dzień sie tego miedzy niemi przyczynia.
 A widzicieś Ministrowie iako to nieperwa assertia wasza y
 obśdliva / żeby dosyć w rzeczach dusznych / tylko prawu
 Bożemu w piśmie S. Canonicznym opisanemu bydy poble-
 głym / bo y niewiecie zapewne ktore jest pismo S. Canoni-
 czne / do tego y to ktore jest u was tak niepewne / przecieście
 go tak wiele poodmieniali y posalskowali / a w niezgodzie o
 rozumieniu tego pisma nikt miedzy wami konica nie naydzie.
 Schowajcieś sie tedy Panie Adwersarzy z waszą assertia, nie-
 tylko w skutym prawom / ale y samemu rozumowi / iako sie
 tu iasnie pokazało przeciwno / a mowcie ja drugi raz sami od
 siebie / nie od wszystkiego stanu Rycerskiego w Koronie /
 teorzy perwieniem że wam tego niezlęcily / y na taką grubą
 y nierozumną assertia waszą nie tylko niepozwalają / ale sie
 też iako heretycka / y od Kościoła powszedniego po-

Coclaus
 in vita Lu-
 ther. Rescā
 in in Aise-
 ismici, do
 scripti
 Bucor. in
 dialogo cū.
 Melan.

ceplona brzydka. A co sie drugi assertiey dotyczy/iz stan Rycerski Coronny w rzeczach doczesnych politycznych podlega samemu prawu Coronnemu/ktore sie omnium ordinum consensu & voluntate stanowi / y innym sposobem nie stanowi sie na stan Rycerski nieinoze. O tym tako o rzeczy pewney nikt watpliwosci żadney niema / y poniewaz nie o tym przeciwnego w rozsady o Zborze heretyckim nie masz/gratis sie to tu adwersarz y z dowodami swemi przywodzi / poniewaz temu nikt niecontradicie.

ROZDZIAŁ SIODMT.

Prawa duchowne o niedopuszczeniu budowania Zborow heretykom / nie sa cudzoziemskie ani prywatne.

POpterając przedbiewzięcia swego Adwersarz / y chcąc te same prawa na nie dopuszczenie budowania Zborow heretyckich przywiedzionym moc y waga swoia odiać powiada że pierwsze prawo de cons. dist. 1. Ci Nemo uest cudzoziemskie a cudzoziemskich praw allegować sie v nas niegodzi, y uest przeciwko prawu. Odpowiadam naprzod/ze tu P. Adwersarz sam sie z soba niezgadza bo powiada ze cudzoziemskich praw v nas sie niegodzi allegować / y uest przeciwko prawu / a sam ma to przed tym allegował dekreta y wyroki quatuor Conciliorum y dekreta y wyroki Cesarzkie / ktore za iego rozsady musza byc Cudzoziemskie / bo sa sine consensu omnium ordinum extra Regnum stanowione. Druga błądzi w tym adwersarz / zeby dekreta Conciliorum ktore sa ab vniuersa Ecclesia vsu & consuetudine recepta & approbata, iaki uest ten Canon ex Concilio Aurealinen. przywiedziony / nami Catholikom w

rzeczach duchownych miały być Cudzoziemskie / Ktorych fi-
des & religio non vnam aliquam Prouinciam, sed vni-
uersum orbem complectitur, choć ieharetycy abo Ewan-
gelicy / Ktorzy w iednym tylko kacie światła wśledli za cudzo-
ziemskie wdawała. Trzecia przyznać to musi Aduersarz / iż w
Krzegypospolitey naszej jest Stan Duchowney y Świeckiey /
i Ktorych każdy ma prawa swoje od Królów Panów naszych
cum consensu omnium Ordinum, Przywilejami y przywie-
gami utwierdzone. Do tego przyznać to musi / że Stan Du-
chowney w Krzegypospolitey naszej / nie tylko z prawa Bo-
żego y Pościelnego / ale y z prawa Coronnego cum consen-
su omnium Ordinum, takosie to już iasnie pokazato ma Ju-
risdictio swoje / względem Ktory causas Spirituales & Spi-
ritualibus annexas sadzić ma, a cause Spirituales & Spi-
ritualibus annexae prawem pewnie Duchownym ex corpo-
re Iuris Canonici y Synodow naszych Polskich sadzone być
maia. Ogym oprocz praw inych Ktoroby sie przyznać na
to mogły / iasny jest Canon Synodow naszych Polskich Pro-
uincyalnych tit. de Const. §. Statuimus etc. Statuimus (in-
quit) vt Ordinarij, eorumq; Officiales, & ceteri Ecclesiae
Iudices, in iudicijs & causis Ecclesiasticis Statuta Diocce-
sana primum, deinde Prouincialia noua & vetera, postea
Canones Sacrosanctos, vbi textus expresse reperiri pos-
sunt, & vltimo glossarum & DD. decisiones communes
in iudicijs & causarum processibus obseruare teneantur,
Ktory takowy proces. względem tego co sie tu alleguje
po wszystkich wieli zaraz takto Polska wiara Chrystusowa
przyela po wszystkich Biskupstwach y Dieceziach w Kro-
nie naszej / annuente vniuersa Republica był zachowany /
y do tego czasu inuiolabiliter po wszystkich Konsistorzach sie
zachowuje / sa świadkiem tego acta publica, quae in archi-

ujs Ecclesiarum perenniter asseruantur, si auidetiam y
 Statuta nasse Koronne. Ktore ktedykolwiek de causis Eccle-
 siasticis & Spiritualibus agitur, z kazy sie na Sacros Cano-
 nes & Statuta Prouincialia refernia y dekrety / y wyroki ich
 auctoritate publica approbata. Vide Statuta Herbor. Ver.
 Spiritualis. Ver. Hæreticus. Ver. Decima, Ver. excommu-
 nicatio etc. Arzymde tedy aduersarz wielka czyni toti Or-
 dini & Statui Ecclesiastico. in quo magna pars Reipub.
 nostræ consistit, ktedy prawda ich duchowne / ktoremi y sa-
 mi siebie y causas Spirituales w Koronie sadza prawda mo-
 wie od Kiazat y Krolow Polskich potwierdzone y poprzy-
 siezione / y po wszytkie wieki od poczatku wiary Chrystoso-
 wey w Polsce omnium Ordinum consensu praece. Romane,
 & continuo vsu & consuetudine per tot retroacta sæcu-
 la vsq; ad tempus præsens roborowane / ktedy mowis te-
 ratore prawa aduersarz lekomyślnie y nieurażnie prawem
 Cudzoziemskim abo prywatnym nazywa. Jakos y co sie Sy-
 nodow dotyczy / stan duchowny na Synodach swoich na
 zgromadzeniu mowie Biskupow y Prelatow przednieyszych /
 to jest osób zacnych przednich y starozytnych Familiey w
 Koronie / ktore aduersarz per contemptum (iako heretyk)
 conclaué z kilku Kiezy nazywa / nie stanowi nigdy nic dale-
 wogo / coby namniey metas excedere Jurisdictioni duchow-
 nej miało / od Krolow y Kiazat Polskich / & omnium Or-
 dinum consensu, iako sie iasnie pokazalo approbowany y
 roborowany / chocia sie rego aduersarz quasi obawia / zeby
 tylko y stan Duchowny y Jurisdictioni Duchowna obygać
 heretycznym in odium & contemptum apud statum sæcula-
 rem przywieść mógł.

Excepia ta tedy / ktora aduersarz przeciwko przywiezcion-
 nym prawom o niedopuszczeniu budowania Zborow herety-

Fich wności jest/exceptia nulla, friuola, & temeraria, vt pa-
 tet. Aleo sie drugiey przyczyny dotyczy Ję Jego Mość &
 Biskup prawda przerezonego o niedopuszczeniu budowania
 Zborow / dla przysięgi / ktora na Biskupstwo wstępując v-
 żył zachować powinien. Trzy ratie aduersarz przeciwko
 temu przywodzi / Jedną iż sie te prawa na nich extendować
 niemoga. Druga iż tych praw sami niechowania Duchowni.
 Trzecia iż ini Jch M. X. Biskupi też na te prawa przysięga-
 li / a przecie Ewangelikom o Zbory trudności nie żyłli ani
 czynia. Na pierwszą odpowiadam / iż sie te prawa na here-
 tiki extendują / iśnie sie wżey pokazało. Na drugą iśli
 aduersarz de allegat: Iurib. mowi de Ecclesijs. edifican.
 tedy meli sie na tym / bo te prawa wś sey zachowania. Jezli
 o wśytkich prawach rozumie ktore sa in corpore iuris Ca-
 nonici & Concilij &c. zamięnione / tedy y na tym sie my-
 śli / bo y nie na wśytkie przysięgał / y nie wśytkich zach-
 wać powinien. Nam multa decreta sunt per contrariam
 consuetudinem, & non vsum abrogata, multa edicta an-
 tiquo iure in iisdem decretis sunt innouata etc. Ożym
 naydzie Adwersarz v. Sil. v. consuetudo, v. statutum ver-
 bo lex n. 13. & n. 26. y vinyh Canonistow / iako sie też to
 y w prawach inyeh Świeckich / y nasyh Statucie Koron-
 nym zachowanie / aliās gdsieby sie wśytkie antiquae leges
 zwłaszcza contra haereticos sancitae v nas in toto zachować
 miały / bāzoby to nie na ręce Ewangelikom bydź musiało.
 Meli sie y na tym Adwersarz Pieby te Canony za abrogo-
 wane przywodzi / między ktorymi nayduia sie te ktore sa y
 bydź zawnždy musza contra scandalosum Clerum in viridi
 obseruantia, ale niebsirownie sie temu wieleby to na iego glo-
 we mieć zupełna wiadomość o tym / ożego sie iako rozumieni
 nigdy ex professo nieczył. Na trzecią / żeby Jch M. XX.

Biskupi heretykom trudności czynić niemieli / y na tym się
 bázro mieli adwersarz. Niechay czyta dobrze Cromera y acta
 publica tak w Duchownych iáko y Świeckich Sedách nay-
 óżcie pewnie contrarium.

ROZDZIAŁ OSMY.

Heretycy nie mają żadnego práwa na budo-
 wanie Zborow.

Przeciwno trzeci przyćwnie / w Ktory się dostatecznie po-
 kazuje / że Jego Mość X. Biskup ma prawo na niedo-
 puszczenie budowania Zborow / á Heretycy żadnego nie má-
 ją na budowanie / przywodzi Adwersarz dwie rácie. Jedną
 iż Jego Mość X. Biskup nie ma práwa na to / żeby consensus iego na
 budowanie kościołow potrzebny bydz miał Druga że to czyni prze-
 ciwno prawu popolisemu, bo iesli o nabożenstwo inquietowani bydz
 niemamy wedle práwa, tedy ani o budowanie kościołow. Na pier-
 wszą odpowiadam / że się Adwersarz meli na tym / bo Jego
 Mość Xiądz Biskup ma prawo / iáko się to iuz dostatecznie
 wywiodło. Na druga odpowiadam. Iż to zła consequen-
 tia. Wolno mi wierzyć iáko chce wedle práwa / tedy mi też
 wolno kościoły budować wedle práwa / bo concessio ante-
 cedente, nego consequentiam, Abowiem wolno v nas ka-
 żdemu wierzyć iáko chce / może wierzyć po Luterku / po Kál-
 winisku / po Aryánisku / ié. toby każdemu było wolno dla swe-
 go nabożenstwa w Poznaniu kościoły budować / vbi ratio,
 vbi sensus? O wiara tedy nie macie bydz żadnym pretertem
 dekretu / abo sądowym postępkem inquietowani / ále żeby-
 ście sobie mieli kościoły budować / żeby się wam podoba /
 tego mi z práwá popolitego Adwersarz niepołáže.

Przeciwno gwarę przyczynie. Ji sie tym zabronieniem budowania Zboru krzywda żadna nikomu nie dzieje. Przywodzi trzy racie. Pierwsza że sie w tym krzywda dzieje w sytem w obec, kiedy im prawa pospolite tamia pod present prawa Cudzoziemskiego. Druga, iż sie w zabronieniu budowania Zboru Ewangelickom krzywda dzieje, gdy im teraz tej wolności bronie chcą, którzy byli w possessione za uchwałą Rzeczypospolitey przez czas niemali. Trzecia że sie dzieje krzywda ludziom Stanu Rycerskiego, kiedy ich ten script dobr Rzeczypospolitey odsadza. Na pierwszą odpowiadam / iż ani te są prawa Cudzoziemskie / ani sie w tym prawa pospolite nie tamia / iako sie to już pokazało. Na drugą / iż Panowie Ewangelicy żadney uchwały Rzeczypospolitey nie wzięli / za ktoraby im wolno było sie im podobać kościoły budować. Na trzecią / nie odsadza ten script dobr Rzeczypospolitey Stanu Rycerskiego / y owszem tak sie tam mowi. Do poznania tego co ma za prawo / oprocz Krola Jego Mości / iako głowy Rzeczypospolitey. Iako sie zaśle dać to prawo Krola Jego Mości albo Rzeczypospolitey w tym extendzie / o tym mnie discutiować nie potrzeba. Dosyć nam / że heretycy nie mają prawa na to ani od Krola Jego Mości / ani od Rzeczypospolitey / żeby im Zbor w Poznaniu budować było wolno.

Przeciwno piaty przyczynie nie nie przywodzi / na coby sie dostatecznie wyżej nie respondowało.

ROZDZIAŁ DZIEWIĄTY.

Obrona przyczyny szósty / Ji heretycy velint nolint, Jurisdictioni kościelney podlegają.

W Szósty przyczynie dowiodło sie tego wedle potrzeby

by/ iż heretycy velint nolint prawn duchownemu y iurisdiccy kościelney są podlegli / bo ponieważ nie są żydzi Turcy / ani pogańscy / ale są Chrzęścianie per baptissimum olim infantes adscripti populo Dei, tedy Jurisdiccy kościelney y Biskupi podlegają. Z teorey Jurisdiccy aż siły tamnia de facto, tam gdyż potentia przewalcent, ale de iure by też naybárżey niechcieli. nō obstante quavis potētia & ingenio podlegać zawnidy powinni extr. tit. de Hæres. & tit. eo. in 6, per totum. & Const. Syno: Prouin: tit. eo. etc. Co też pokazało się dostatecznie wyżej y z prawa Bożego / y z prawa kościelnego / y z praw naszych koronnych

Przeciwko tej przyżytnie y dowodowi że wnosi Adwersarz te racje. Pierwsza / iż oni nie są Heretycy, Odpowiadamy że się to już iasnie pokazało w Rozdziale pierwszym / y w drugich / iż Ewangeliści bądź Luterani / bądź Kalwiniste / bądź Acephali są Heretycy / aduersarius viderit in qua classe sit esse. Druga iż prawa Cudzoziemskie pod te iurisdiccy nas podobie niemoga: Odpowiadamy prawa allegowane y inne prawa duchowne / ktorymi Duchowni samych siebie y innych w rzeczach Duchownych sądzają / nie są Cudzoziemskie / iako się to już pokazało. A do tego oprocz praw kościelnych y praw Bożego są prawa Koronne cum consensu omnium Ordinum stanowiące / ktore controuersias fidei, hæreses, Schismata, etc. do Jurisdiccy Duchowney obśkają. Trzecia racja iż Statuta o Jurisdiccy Duchowney są zniiesione constitucjami Anni 1562. & Anni 1565. etc. Odpowiadamy że się mianym Adwersarz / gdyż aż te Constitucje suspenduia exequucis niektórych dekretow / ale nie dla tego tak rozumiać nie bydy miały / iako że Adwersarz po Lutersku rozumie / że by wszystkie Statuta o Jurisdiccy Duchowney / y wszystkie Jurisdiccy Duchowna znosić miały / gdyż taka to jest wola

sue argumentaria. Suspendowano executia niektórych Statutow Koronnych v.g. Statut Korczyński na heretyki ergo wszystkie Statuta Koronne są zmiśnionem / Jako ta consequentia jest absurda tak y pierwsza. O Confederacii Korczyńskiej będzie niżej. A co Adwersarz dokłada / iż co się tyje dusze / niema siły potencji y mocy żadney ani sposobu / ktorymbyście sumnienta nasze pod Jurisdictionia Papięsta podbić mogli To ja przyznawam / gdyż heretyka wpornego żadna rzecz stworzona tylko Pan Bóg sam łaska y miłosierdżim swoim prawdziwie y doskonałe nawrócić może / ale żebyście prawu Duchownemu / y wedle dusze y wedle ciała / choć wy inądżey rozumiecie niepodlegali / z tego was żadne Prawo nigdy niewyzielo / ani wyiać może.

Czwarta rätia jest / zła to powiada consequentia y jest petitio principij, Prokolwiek jest Chrzęścianinem / jest podlegly Jurisdictioni Duchowney / ale Ewangelię są Chrzęścianie / bo są ochrzczeni ergo Ewangelię są podlegli Jurisdictioni Duchowney. Odpowiadam że ten Syllogizm jest in optima forma, dla tego ani jest petitio principij, y consequentia ma dobra / zwołasz iż propositio maior, jest sufficienter probata, minorem też Adwersarz nie neguje / y o wżem rad że go Chrzęścianinem nazwanę / boćta niewłaśnie Chrzęścianinem / ale Chrzęścianinem heretykiem / o ktorym Iustinianus Cesarz loco cit. mówi. Scilicet nomen Christianorum sibi imponant, veruntamen à Christianorum se fide & communione separant. A Imperator Theodosius Valentinianus etc. nazwać się im Chrzęścianem zakazuje l. damnato c. de Hæret. A co tu quæstio wtęrac / iesli Papięz ma się zwac universalis Episcopus, to nihil ad propositū, dosyć na tym że się dostatecznie Adwersarzowi pokazało, że Papięz jest głowa widoma Kościola Chrystusowego.

wego/ y Kościoł Rz. młki jest prima sedes w Kościele Chrystusowym / co sie oprocz innych mieysc przywiedzionych y z tego samego Canonu / Ktory Adwersarz przywodził dist. 99. Can. Primæ Sedis pokazuje / Kedy sie iasnie Kościoł Rzymński Prima Sedes nazywa/ y z tej przyczyny Canonu tego Adwersarz nicśmiał cytować. Can. Primæ Sedis, iako byt powołanien / Ale go citując Can. 1. Sedis, Ktora citatio tego apud Iuristas tak sie czytać ma / Can. Primo Sedis, Ktorego Canonu w tam tej dyſtinciey nie maś / qua fide to Adwersarz użynił ipse viderit. Ale dżiwować mu sie nie potrzeba / Bo iezli Heretycy piśmo S. fałszować śmieia / daleko wiecej Canonom nieprzepuszą.

A co doklada / iż ta szósta przyczyna contradiennie 24. y Ktorey są te słowa. Do Zborow Ministrów y Pradecantow nie zna się Kościoł Rzymński / a gdyż tak, cze tedy ostac sie niemożo ta 6. przyczyna wafsa, bo ieli ta prawda, tedy ona nieprawda / Kto bowiem nad kim iurisdiction ma do tego znać sie musi. Odpowiadam że y szósta przyczyna jest prawda / y 24. jest prawda / y żeby w nich contradietia iaka bydz miała / Barzo sie na tym Adwersarz meli. Bo iż te oboie rzeczy spolem stać mogą / mteć nad kim iurisdiction / a nie znać sie z swoimi spsobem do niego / nie jest rzecz trudna rozemnać. Mowi Sponsus ad fatuas Virgines, Nescio vos Math. 25. v. 13. Mowi Pater familias. Lucæ 13. v. 15. ad pulsantes in tempeſtue ostium. Nescio vos, vnde sitis, discedite à me operadores iniquitatis; nie dla tego przeście y Sponsus super virgines y Pater familias super operarios iniquitatis Iurisdiction traci / Bo by ich karać niemogł. A co sie mowi de hæreticis, to sie y de excommunicatis rozumie / Bo y ci subsunt Iurisdictioni Ecclesiasticæ, y względem tego / ex certis causis mogą aggrauari, reaggrauari, puniri etc. Extr. tit. de sententia ex-

com: etc. Jasná tedy rzecz iest / iż Heretycy velint, nolint
Jurisdictioney Duchowney musza bydz podlegli.

ROZDZIAŁ DZIESIATT.

Obrona 7. y 8- przyczyny / o Statutach Ko-
ronnych przeciwko Heretykom.

W Siobmy przyczynie przywiody sio przeciwko temu
budowaniu Żboru / niektóre Statuta Koronne y
mandaty Krolewskie / iako Statut Władysława Jagiełki w
Wieluniu / y Confederacia Korczynska / Statut 2. o pra-
wach Kościelnych ic. Odpowiadając na Statut Jagielow
Adwersarz wskarza sie barzo / y pokazuje wielkie swoje zelum /
ale perenie z ducha Heretyckiego / nie z Ducha Swietego
pochodzące / bo niemnie Duch Swiety detrahere, calumni-
ari, temere iudicare, homines innocentes in odium & in-
vidiam adducere, co wszystko w tym response swoim na
Statut przerzeczony Adwersarz czyni / kiedy ludzie Zakon-
ne / Bogobojne / świętobliwe / y po wielkiej części / y tu v nas
w Coronie z Stanu Szlacheckiego y Familiei zacnych
bedace / ktorzy wielką nauką y żywota pobożnego przykład-
em / z wielką ozdobą / y dusz ludzkich pożytkiem w Kościele
Bożym świecą / Rogatymi Hiszpańskimi głowami Krwie
Ewangelickiej niesytymi nazywa / kiedy wdawa że im nie o
Żbory idzie, ale żeby nas imali, scinali, paleli &c. Do iakiego
nieślusznego wdawania / iako nigdy nikomu przyczyny żadney
nie dali / y słusnie pokazać tego na nie niikt niemoże / tak y
tu namniemy niewinni / a zwołajż że tego scriptu nie oni pisa-
li iako Adwersarz o nich temere y nieważnie rozumie / bo
kiedyby sie byli tego podzié chcieli / poznalby Adwersarz że

by mu w tym do v contentowania dosię wżynili. Ale y mnie samemu Adwersarz krzywdę wielką czyni / kiedy w przywie-
dzeniu Statutu tego intentionem meam eo detorquet, że
dy y nigdy nie było / y która w myśli moiej nigdy nie posta-
ła / gdyż nie na co innego ten Statut odemnie jest przywie-
dziony / tylko przeciwko budowaniu Zboru w Poznaniu /
który Statut aż o Zborach expresse niemowi / ale iż cier-
pieć Heretyków w Coronie niedopusza / y penować ich ro-
żkazać / tedy pogotowi y Zborow im budować niedopusza /
Iż to dobra consequentia / y sam Adwersarz przynąć musi.
De extendendis contra Hæreticos poenis ibidem expres-
sis, o tymem i a mi myślił / iako mu to Adwersarz temere
przypisuje.

A co o Confederatcey Korynckiey discoursze że nie i. st pi-
sana przeciwko Heretykom / dla tego iż tam tylko pięć słow
o Heretykach włożono. Odpowiadam iż nie tylko sam text /
ale y tytuł iasnie pokazuje contrarium, który jest takiowy w
Statucie v Herbortá / fol. 106. Confederatio Principum
tam Spiritualium, quam sæcularium, contra Hæreticos,
eorumq; fautores. A co powiada / że ta Confederatia hac
in parte de punien. hæret: nigdy in vsu & exequutione
nie była / aż na to byś euidentialibus documentis contra-
rium pokazać / ale ta tego exceptia non facit ad proposi-
tum, bo nie to jest intentum moie vt Confederatio de pu-
niendis Hæreticis ad exequutionem deducatur, dosię
mnie pokazać / to co záwżdy było in exequutione, że ta Con-
federatia Zborow Heretykom budować niedopusza / kiedy
Hæreticales errores facere vel promouere niedopusza.

A na nagruntownieyszy dowód tego w którym powiada /
że ta Confederatia przez Confederatá Wárszawską / y ino
Constitutcyę / confirmacyę / recessy / jest penitus znieśiona y

abrogowana. Odpowiadam że sie na tym meli/ bo oprocz tego/ że stan Duchowny w recessie Warszawskim 1587. & alias w podpisach swoich articulum de Confederatione inter dissidentes de religione excipuit/ iako sie we 22. przychy- nie pokazalo/ tedy choc per leges subsequentes iest pax in- ter dissidentes de religione constituta, iz wolno wierzyć komu iako chce/ y o wiara nikt nikogo penować niemoze/ przecie nie dla tego iest wyśetla Confederatia penitus znie- siona y abrogowana/ y nie idzie to za tym. Ji dopuszczono Heretykom wolno wierzyć iako chca/ żeby im też ztym Zbo- ry sobie budować dopuścić miano/ gdyż ta consequentia nie idzie/ iakom iasnie wyżej pokazat.

Alle rzeze Adversarz izali to ztym idzie iako ty wyżej argumentuieš/ kiedy kto w Coronie Heretykom nie cierpi, tedy pogorowiu im Zboru budować nie dopuszcza, tedy też za tym is- muni, kiedy kto Heretyki cierpi, tedy budować im też Zborow po- zwala. Odpowiadam że pierwsza consequentia iest dobra/ a druga nie dobra/ bo pierwsza iest wedle prawa/ a drugi- us resistit, oprocz iz z niey multa consequuntur absurda, iako sie to wyżej pokazalo. A co sie dotyze Statutu wtore- go o prawach Kościelnych/ ktory takowy iest. Kościol na Gruncie Szlacheckim ma bydź od Biskupa fundowany/ Ex- cipuit Adversarz/ że nie iest to Statut Szymowy. Odpowia- dam/ dosyć na tym że iest w Statucie/ y iest y byl zawody/ cum consensu omnium Ordinum in viridi observantia. Alle powiada, nie broni budowania Zborow, y owšem przeciwna rzecz twierdzi, bo nie broni obalac, ani obalonego restaurować. Od- powiadam iz ex industria mieśa Adversarz Constituere y ineptè concluduie/ prawda iako może pokrywa/ gdyż id- sany iest text Statutu tego. Od Biskupa ma bydź Kościol na gruncie Szlacheckim fundowany/ to iest/ vt Episcopus

veniat, ibidem crucem figat, publicè atrium designet etc.
 Cap. nemo de Conf. dist. 1. a. v. obalemu s. inc. Constitutie/
 iako sie to mż pokazalo.

ROZDZIAŁ IEDENASTY.

O Mandatách Krolewskich przeciwko He-
retykom.

Mandaty także Krolewskie / iż są wsclakiew wżciwośći
 y poszanowania godne / iako sam Adwersarz przyzna-
 wa / słusnie sie przeciwko niedopuszczeniu budowania Zbo-
 row alleguia / a zwlaszcza iż są na prawie pospolitym fundo-
 wane / y prawo to do pominney exequutiei świętobliwie
 przywodzi / zaczęym allegować te mandaty / nie iest żaden
 grzech sromotą ani škodą / iako Adwersarz pisse niewsty-
 dliwie / ale contradicować Krolewskim mandatom tak
 pobożnym y świętobliwym / y na prawie pospolitym fundo-
 wany iest grzeszyć przeciwko Bogu y prawu pospolitemu /
 a wdawać żeby przeciwko przysiędze Krolewskiej wydawane
 bydy miały / iest nieznosna heretycka calumnia / & in Regi-
 am Mtem insignis contumelia. Nie przysięgi Krol Je-
 go Mość dopuszczać budować Zborow Heretykom / nigdy
 tego Adwersarz nie pokaze / bo ać przysięgi / pacem inter
 dissidentes de religione tueri, manu tenere etc. ale to za-
 tym nie idzie / żeby miał przysiędzą dopuścić budować Zbo-
 row. Zła consequentia w swojej wymyślney rocie przysięgi
 Krolewskiej Adwersarz czyni. Abowiem iż są różne prawa /
 iedne o Heretykach / drugie o budowaniu kościołow / nie
 dla tego / kiedy komu Heretykiem bydy po walaią / zaraz mu
 sobie bodzie passim budować kościoły wolno / ponieważ ta
 consequentia iakom pomiedziat / sprzeciwia sie prawu pospo-

litemu / Ktoreż Krol Jego Mości Stanowi Duchownemu
poprzyśiągił powinie / pobożnie y świetobliwie (iako ko-
wiekt Adwersarz ciałumnie sobie wymysla) prawo to po-
przyśięzione zachowuie.

Przyznaycie Pánowie Heretcy / ale byćcie naybárzley
niechćieli przyznać to musćcie / iż wy sami w Coronie naszey
tym właśnie sposobem / iako mandaty przeciwko Zborom
waszym z Kancellaryey Krolewskiej wychodzą / Confede-
rácii te od Krola Jego Mości poprzyśięzione prácticuie-
cie / y one tak iakom pomiedzial rozumiecie y wykładaćie.
Bo dopuszczać każdemu wierzyć iako chce / y nikogo o wi-
rę niepeniećie / ale mu budować Kościołow wedle wiary ie-
go w miastach waszych heretyckich, tam tedy potentia prae-
ualeris niedopuszczacie. Oco między innymi wskazuje się na was
Adamus Goslauius à Bebelno Arianin in praefatione ad
Amplissimum Senatum Gedanensem. Adeo inquit, vt
Ciuiibus uestris eadem religione nobiscum coniunctis li-
bero religionis exercitio, intra & extra urbis mœnia in-
terdicatis parum absit, quin non igni & aqua etc. Co iż
w inych przereczonych miastach y Kátholikom samym czy-
nićie / tak iasna rzecz iest / że domowom żadnych niepotrze-
bnie. Czemuż być tam iniqui iudices, kiedy to ce sami rzecz
pobożna / y do iáchorania pokoju pospolitego potrzeba
stante Confederatione bydź rozumiecie / czemu to w Kro-
lu Jego Mości trzyweprzyśięstwem / grzechem / nie sławo-
y sromota kłamliwie y bezbożnie nazywaćie. Żal się Boże
że się u nas w Coronie passim zydzie Krolá Pána poma-
żanica Bożego impune izyc y sromocić sam Pan Bog w po-
mianieniu swoim obelżony / takiey nieznosney insolentey / á w-
chodząc Boże / żeby nie na wszystkie Coronie iustus & po-
tens vindex zostawa. A co się dotycze słod / Ktore Adwer-

In resu-
tat. con-
tra Barib.
Keckermā

larz wspomina / iż dla takich mandatorum Estonia odpa-
dła / Szwecja rebelizowała ić. Trochę odpowiadam / że nie
mandaty Królewskie pobożne y świętobliwe / ale perfidia
hæretica jest tego przyczyna.

ROZDZIAŁ DWUNASTY.

O tumultach y Sedicyach Heretyckich.

Dziwiata przyczyna na niedopuszczenie budowania Zbo-
ru w Poznaniu podałá się tá / iż idzie o Sedycę y tu-
muley / ktorých się crescente indices hæreticorum numero
pewnie obowiązk potrzeba. Przeciwny temu Adwersarz wo-
dawa / iż Sedycę y tumuley od Ewangelikow by ich naye-
wiesza liżba wrosła nie poźna się. Ktora tego Assertia jest
przeciwko naturze heretyckiej / y wszystkich experientey.
Słuchaymy co o tym przedni Ewangelikow Patriarcha
Marcin Luther mówi. Euangelium (inquit) quocunque
venit, oportet vt tumultuetur, nisi id faciat, non est verum
y na innym miejscu. Certum est (inquit) quod quilibet hæ-
reticus aut sectarius est seditiosus nam posteaquam men-
dacia docuit, & sparsit, ea deinde homicidijs obfignat. Se-
dycie y kłwie rozlanie nazywa pieczęcią nauki Heretyckiej /
abo ráżey gärtowskiej / Ktora pieczęć iako na innym miejscu
samże mówi / diabolus natibus ad mendacia sua obfignan-
da imprimit. Ktora nauka samże Luter przedko potym /
iako się z káplce wyzwał dobrze ad praxim redukowal / kiedy
całą bullam y reformationem, Ktora potym niesłychanej
kłwie rozlania / przyczyna była / przeciwko Biskupom y do-
brom kóścielnym wydał. Nunc attendite (inquit) vos E-
piscopi, imo larvæ Diaboli, Doctor Lutherus vult vo-
bis bullam & reformationem legere, quæ vobis non bene
sonabit.

Luther.
Col. men-
sal: tit. de
Suormer.
fol. 571.
Col. men-
sal. fol. 367
Tom. 4.
Gen. Ger.
mā. fol. 97

DOCTORIS LVTHERI BVLLA
& reformatio.

Quicumque opem ferunt corpus bona & famam in hoc
 impendunt ut Episcopatus dea stentur & Episcoporum
 regimen extinguatur hi sunt dilecti filii Dei & viri Chri-
 stiani obseruantes praecepta Dei & repugnantes ordinati-
 onibus Diaboli, aut si hoc non possunt regimen tamen illud
 saltem condemnant, aut vitant. Contra quicumque manu-
 tenent Episcoporum regimen eisque obediunt voluntaria
 obedientia hi sunt Diaboli Ministri proprii & repugnant
 Dei ordinationi ac legi. Ktora sirota i reformatia wzbudzil
 pospolstwo niemal po wsiyskiej Niemiecckiej ziemi / na op-
 presia Biskupow y dobr koscíelnych / y cákich Sedicey y
 tumultow nárobil, z kiedy si potym od swe woley oney do-
 bra Szlacheckie y Ksiazece wykiedziec niemogly / omnibus
 passim ad arma concurrentibus, przyslo do tego ze sie re-
 formatia ona krmie rozlanim niezliczonych ludzi zapiegeto-
 wac musiala. Duchá tego Sedicey y tumultow zostawil
 ten Patriarcha za dziedziestwo Ministrom Ewangielickim/
 ogym sami miedzy soba o sobie dostatecne swiadectwo da-
 ja. Morri Ioan. Schuz. de Sacramentarijs. Sunt plerun-
 que homines seditiosi ac turbulenti, & pacis perturbato-
 res, causamque suam armata manu tueri volunt, y na inym.
 mieyscu Sacramentarij sunt duplices latrones, non enim suf-
 ficit illis quod falsis dogmatibus animas hominum occi-
 derunt, verum ubique pacem externam turbare pos-
 sunt & efficere, ut etiam corpora occidantur, nihil faci-
 unt reliquum ad summam diligentiam. Ioannes Sturmius
 zafis o Luteranách cák píse / kiedyby Drzad dal miez swoy

Libro 10.

causarum

c. 47.

In Serpen.

antig. e 33

Pag. 314.

w race

In edic.
Scri. Bu-
cer. Eu.
Can.
Lib. de Pse-
udo Evan.

w rece tych ludzi / zarazbychmy się napatrzeni okrutnych
Dietetow przenasławowania / gromow / piorunow ić. które
y na Práwnuczach naszych / ledwieby stanać y pohamo-
wać się mogli. Erasmus Roterodamus, Lud ten powiada
Ewangelicki y v Cesarza Turckiego swemi się niezgodami
mślawił y ohydził / tak dalece że onim tak rozumie / iż się do
niezgód tylko y rozruchow wrócił / Alas! też już mało tu-
multow nárobil já ledá occasya / to wnet do broni / do zbro-
ie do wojen się ma / y ani swych własných przelozonych nie-
słucha / gódzieby mu pochlebować młchcieli. Ale małoć po-
tych świadkách záprzet się żaden z nich niemoże / iakich Se-
dycey y tumultow / y z przybieżenia przecieko zwierzchno-
ści y Pánom swoim / y jábym ni. słychanego krwawo roztania
Naprzód w Niemieckiey ziemi / potym w Niderlándzkie / w
Francyey y po innych Krolestwach nárobili. Swięta jest o-
tym okrucieństwie ich pamięć ludzka / y pełne tego rozma-
ite Kiegi y Historie. Jest tedy przecieko naturze Kiecy-
ckey / y przecieko rozumowi wdawać to iako Adwersarz
omylnie wdawa że się tumultow ani Sed, ciey od Ewange-
likow obawiać niepotrzeba.

Przypomniacie sobie Pánowie Ewangelicy iako skoro tá nie-
spokoyna Ewangelia wasza do Polski przyszła / poczynszy od
Augusta sławney pamięci Krola / aż do dzisieyszego Krola
Pána naszego nam szczęśliwie y świetobliwie panniacego.
Jakie insolentie wase bywały / iakie contemptry y wygardy
zwierzchności / iakie dawania przyczyn do Sedycy y tu-
multow ná Electiach / ná Seymach y ziązodách rozma tych.
Ten sam Artykuł de pace inter dissidentes de religione iak
kimesście sposobem na Krolach Panach naszych y Rzeçypos-
politey wyćisnili / iakoście często Rzeçypospolitey ciesey
bawali / y o nieoszacowane škody y niebezpieczeństwa tak

przez rozrywanie Seymow / iako y inne sposoby przywodzili. Przypomniacie sobie / a przyznaycie naturę waszą / że Euangelium vestrum quocunque venit oportet ut tumultuetur. Ta niespokojna Ewangelia wasza / choć inż za pomocą y miłosierdziem Pańskim takiey mocy iako przedtym w Rzeczypospolitey naszej nie ma / ale przeciw natury swojej nieodmieniła. Ażkomo Ministrowie waszy widząc iż prze-moc nie mogą / wdawali się pragnąc pokoju / iż o pokój pro-sią. Bona loquuntur cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum. Aż ad pacem vergunt, protestacye przeciwko Biskupom po Zamkach y Grodach od Pańow Ewan-gelickow czynione? Aż ad pacem faciunt mowy publiczne y scriptow rozmaitych rozsiewanie na iednanie odia y inuidij, contemptu y wzgardy Stanowi Duchownemu / bez ktorych słaby żadne Seymiki y Seymy pospolicie niebywały. Aż ad pacem faciunt publiczne mowy przeciwko Jurisdik-cy Biskupi po Seymach y po Seymikach? Gdzie własna to jest exequutia wyżey pomienionej Ewangeliy oney bulle y re-formatyey Luterskiej / Ktora regimen Episcoporum extinguere, aut si hoc fieri non potest condemnare aut vicare rozkazuje. Słusznie tedy Ministrów waszych / ponieważ niespokojna natura maia obawiać się / y niedopuszczać im budować Zborow potrzeba.

R O Z D I A L T R Z T N A S T T.

Jezli bronienie nabożenstwa Heretyckiego jest przyczyna tumultow y Sedycey.

NA przeciwko dziesiaty przyczynie / w ktorej dawa się arzodek sposobny do zabieżenia tumultom y Sedycom niedopuszczać budować Zboru w Poznaniu / Adwersarz / (Bo-

żemu odpuszc) temercie mie y nieślusnie osadzisz / takoby
to obłudnie pisać miał. Taka sobie propositio sformował.
Ze bronienie nabożeństwa jest y bywa przychyne rozruchow, eu
multow, y wnetrznych wojen, a nieuspokoienia. Na ktorą tego
propositia krotko odpowiadając / takie pydanie czynię. Cze
mu Panie Adwersarzu inaczey czynicie niżli naużacie. Po
wiadacie iż zle bronić nabożeństwa / y jest to przychyne ro
zruchow ie. A czemuż go sami tam gdzie możecie Catholi
kom zabraniać / w Angliey / Słocyey / Daniey / Szwecyey /
w Krolestwach Heretyckimi błędami mizernie zaślepionych
a zgola wszędzie gdzie potentia preualetis, y tu nawet y na
w Corontie / czemu Katholikom nabożeństwa w Miastach
Heretyckich / tam gdzie możecie niedopuszczacie. Toć to jest
wlasna obłuda Panie Adwersarzu / inaczey pisać y wdawać
a inaczey rzecz sama czynić.

Ale (powiada) Karzel V. Cesarz po długich wojnach, musiał
pozwolic liberum religionis exercitium, xaczym pokoy porządany na
stąpił. Jezli musiał coć znać że pozwalac liberum religio
nis exercitium nie jest medium Ordinarium do pokoiu, ale
violentum. A coż wam za sprawa cum rebellibus subditis,
ktorzy Panu swemu wiary niedoerzymawszy / y spolnie sie w
Conuentu Schmalcaldico zprzybiagży przeciwko niemu
woyny podnieśli / ktorymże przedślawzięciem te insolentie,
y przywoprzyśięstwa Niemieckie nam na przykład przywo
dzicie. Nierozumiem tego o was / żebyście o takim przeci
wko Panu y Rzeczypospolitey z przyśiężeniu / abo wojny
podnieśieniu myśleć mieli / zażym zła to argumentacja.
Pozwolet Cesarz Karzel V. nieposłusznym pebdanym swo
im liberum vsu religionis iż musiał / ergo Krol Jego Mi
y Rzeczypospolita Polska ma pascim pozwolic budowanie
Heretykom Zborow bo musiał. zła to consequentia / y bardo

wolny Rzeczypospolitey naszej Polskiej praedicialis, y
 zgola kto sie wshytkim circumstantiom dostatecznie przypa-
 trzy snadnie to rozsadi/ ze sumus omnino extra casum kto-
 ry sie tu od Adwersarza na podobienstwo przywodzi. O An-
 glicy y Niderlandzie Adwersarz niewiele pisze/ Scotley/ Da-
 niey / Szwecyey y Węgier Sosiad naszych nienspomina/ Bo-
 icy sie zeby ludzioru ogu nie otworzył zeby iasnie niewidzie-
 li/ iako to pozwalanie liberi religionis exercitij, y budowa-
 nia Zborow wshedzie funestum y calamitosum exitum Ka-
 tholikom przynioslo / Kiedy Heretycy w przerzeczonych kroc-
 lestwach ex parvis principijs, wziawszy moc nad Katholikami
 / zeszcia ie do gruntu opprimowali/ zszcia pod okru-
 cienstwem ich do tego czasu w ystawicney boiazni stekia y
 narzekala/ dla tego krotko o tym Adwersarz pisze/ zeby perfi-
 dij Heretyckiej nicodkryl/ y ludzioru ogu nieotworzył.

Doszyteście wyćisneli Panowie Heretycy na Rzeczypo-
 politey ze szcie otrzymali pacę inter dissidentes de religione,
 contentuiecieś sie tym/ a niechciecie sie przez budowanie
 Zborow waśnych na oppresora nasze miedzy nami szczyć. Za-
 palit sie ten ogień Heretyctwa w Rzeczypospolitey naszej /
 dla tego nie przez przykładanie drew na ten ogień/ bo sie tak
 peronie szczyć bedzie / ale przez niedopuszenie przykładania
 drew bronie sie nam pilnie y ostrożnie od tego ognia po-
 trezba. Omylna tedy y obłudna iest ta propozycja / ktora
 Adwersarz czyni. Iż bronienie nabozenstwa czyni rozruchy /
 a pozwolenie przynosi pokoy. poniewaz contrarium iasnie
 sie pokazalo / y sami Heretycy nie tak czynia iako nanczaja.
 Niechay sobie Adwersarz wspomni na mandat pobożnego y
 mądrego ówlecey pamieci Krola Zygmunta pierwszego ode-
 mnie. Wól. Ony przyczynie przywiedziony/ tedy de propo-
 sito negotio, prawdziwy mądry y bógny rozsadić dawa.

Sola est religio quæ legibus ac institutis suis homines in disciplina, in virtute ac in fide erga Deum & homines continet ac regit, quaq; in norma & obseruatione sua veteri turbata & dissoluta, turbari & dissolui necesse est vniuersa, quod postea vt in multis exemplis constat in seditiones vergere, ac in perniciem Reipub. earumq; Rectores redundare solet. *Ac o daley Adwersarz piſe, żeby w tey przyczynie ex industria implicite, swoi wolney do palenia Zborow pobudzać mieli / y przywodzi przykład niewierności takich truciźnach. Sęgere są. Calumnii z Ducha Heretyckiego pochodzące / zacyym y responsu niegodne / a zwołasz że są już dostatecznie od wielu Anchorow confutowane.*

ROZDZIAŁ CZTERNASTY.

Przedopuszczenie budowania Zborow / wyma sie chwaley Bożey dzieie y Prowentow Kościelnych.

Należnastą przyczynę w której się dowodzi / że przedopuszczenie budowania Zborow / wielką się przywodzi w prowentach dzieie Plebanom / y innym Kapłanom w Poznaniu / y zacyym wyma chwaley Bożey ić. Adwersarz prawde po Heretycku discurnie / ażebymogł wolney calumniari comia o samym tylko Poznaniu napisać / to on in genere discurnie / y zaraz wyiezdża z tymi. Jż się Kieja dla samych prowentow świsca. W czym naprzod grzeszy przeciwko Bogu y bliźniemu / bo kto intentie y przedśiewzięcia ludzkie oprocz Boga samego wiedzieć może / czemuż Adwersarz wtęczya się w to co Bogu należy / a wpornie bliźniego posadza. Druga przywodzi wielką czyni niezłigoney ligbie Kapłanom pobo-

sznych y świetobliwych / ktorzy optimo fine & proposito,
 z szerey miłości Stworzyciela swego / na służbę się tego od-
 dali. Trzecia / coż to ma do tego. Jż ty upornie drugiego po-
 sadzaś / dla tego mu niemaś oddać to coś powinien. A co
 przywodzi text. Ezechiasza Proroğa Cap. 7. przeciwko złym
 Pasterzom / y słowa Proroctwie niezbożnie na nie plącące po-
 winnych Prowentow Kapłanom wykładają / czyni to przykła-
 dem przodków swych Heretyków / ktorzy takimże sposobem
 pismo świete krąci / y wedle zdania swego wykładając / lud
 pospolity przeciwko Jurisdictioney Duchowney / y Prowen-
 tom Kapłanijskim pobudzają / ekwi mu znąc dobrze w głowie
 trwając ona bulla Luterska w Rozdziale 12. odemnie przy-
 pomniona na dobrą Kościelną y zwierzchność Duchowną vo-
 czyniona / ktorey iż palam do skutku przywieść niemoże / wda-
 wa się pokryta słowem Bożym upornie y niezbożnie takim
 powiedział wyłożonym. A co powiada / że non est Sacrifi-
 cium, quod ab invito extorquetur. Et nisi quid sponte
 & ex animo fiat execratio est, y dla tego nieprawować się
 Plebanom o Proweny ich perswaduje. Kąd to wyrze kie-
 dy ta sententia / ktory dłużnik albo Adwersarzą / albo inego
 Heretyka y contentuje. Niech się wspomina Heretyk sum-
 my latiey pożyłszy y dłużnik : a dłużnik mu zada że nie-
 potwintemęci płacić / Bo non est Sacrificium, quod ab in-
 vito extorquetur etc. Nie grzeży dyscuracie P. Adwer-
 sarzu / Boże wam odpusć.

ROZDZIAŁ PIETNASTY.

Sposoby y Źródki ktorými Heretycy Ludzie /
 do Ewangeliey swoiey zaciągają.

Tonałontec przy tey iedenasty przyżynie/námawia Adwersarz Kaptany ná co żeby Ministrámi v Heretykow zostáli/obiecuiac im zártym dostátek Prowentow/ y sowite pozycy/leby odkryl niechcac ieden zsposobow y szrodkow/teorymi Heretycy do swoiey Ewangeliey ludzic záciagáć iwykli/ mieczy teoremi te sa pospolite. Naprzod libertas carnis, swawola w iedzeniu poeraw pewnych Gásow od kó-
 ściotá zázakánych/teorym sposobem zwabili do siebie chlo-
 py ná wóslách y ine pospolstwo. Drugi sposob. Wystáwili w
 w Eangeliey swoiey Venerē cū actibus suis, y ná tego prze-
 klatého Venusá zwabili do siebie niezbožna Kieja y przekle-
 ce Mnichy y Mniski z Klastorów. Trzeci sposob ná dzie-
 ściotá krzyże/ kielichy/ ornaty/ zwabili do siebie naprzod
 w Niemcech/ á potym po inych krolestwach/ Szlachta y
 Szlachciánti. Czwartry sposob ná Biskupstwa/Tumy/Klas-
 toiry/ Opáctwa y ine Prowenty kóścielne / zwabili do sie-
 bie Krole/ Kiazetá / Comites; Barones etc. Tym podo-
 bnym sposobem námawia Adwersarz Kaptany Kátholickie/
 żeby Ministrámi v Heretykow zostáli/ prowenty im sowite
 obiecuiac / co wlaśnie czyni ták sátan / teory wkazawšy
 Chrystusowi Pánu omnia regna mundi & gloriam eorum,
 rzekł do niego/ hanc omnia dabo tibi, si cadens adoraueris
 me. Dla tego co Chrystus Pan Szatánowi/ co y ia Adwer-
 sarzowi odpowíadam. Abi Sathana, Scriptum est enim,
 Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies, Gdyż
 wy w Heretyctwie wáśzym nie Bogu ale wymyslom swoim
 służyte/ kieby káždy z was ták wierzy/ ták wiare sobiew
 gtowie swoiey vformuie/ á ná ono swoie zdánie písmo S. cío-
 gnie iáko moze / y dla tego kátechéie sie rozroznilí w Sektách
 wáśzych / iż mieczy dwiema ábo erzema ledwieby znázyl
 teorzyby wszytkie Artykuły iednáko wierzyć mieli. Uciśn-

Mat. 4.
v. 9.

Śnie tedy na 12 przyczynie pisać / sobie słowa Apocal. 18. v. 4. przypisać. Wyndźcie od nich ludu mój i. Niepobła-
żajcie sobie / żeby to tam do was mówić miano. Non est
Deus dissensionis sed pacis. Jesteście wy Heretycy do tad
połci w tych sprosnych błędach swoich xpornie trwać będziecie /
nie ludem Bożym / ale ludem y posiadcy rego ktory jest /
Rex super omnes filios superbiae. A ten Respons miewy p.
Adwersarzu na Discurs twoy przeciwko 13. przyczynie pisa-
ny / tylko opuścić niemogo fałszywych Artykułow / ktoru-
tu klamliwie Katholikom przypisujesz.

Klamstwo jest / żeby się Katholicy Chrystusa Pana swego
przecmieli.

Klamstwo jest / żeby Katholicy Chrystusa Pana za własnego
odkupiciela swego nieznali.

Klamstwo jest y Calumnia Heretycka / żeby Katholicy
nie tylko Chrystusowi Panu, ale też y komu insemu, y rozmaitym
wymysłom swym dla marnego zysku wynalezionym odkupienie
grzechow y zbawienie swe przypisowac mieli.

Klamstwo jest / żeby Katholicy o zbawieniu swym wazpic mieli.

Klamstwo jest / żeby o zbawieniu swoim wazpic kazali, y tak
nauczali. Jako wiele klamstwa Adwersarz na kilku tylko
wierszach wystawił.

Spodziewać się mocno zbawienia przez zasługi Chrystusa
Pana Katholicy nauczają / a wazpic o zbawieniu pod tole-
gnyim potępieniem zakazują. A wiezyć o sobie że teo ma
bydź zbawien / jest to nauka Heretycka / głupia rozumowi y Eccl. 9. v. 1.
Pismu S. przeciwna. Nescit homo vtrum amore, an odio Ad Philip.
dignus sit. Mowi Pismo S. y na innym mteyscu. Cum me- 2. v. 10.
tu & tremore salutem vestram operamini. Żal się Bęże za
sprawę fałszywych tych Heretyckich nauczycielow marny o-
braty dusz ludzkich.

Ná čternásta přičyna písač potvrdza swoj dyscurs
žadney wagi niemáacy / y nic nie concluduacy / kćo komu (po-
wiada) pozwała wierzyć iako chce, tedy mu budowania Zboru
bronit nie moze. Inżem odpowiedział że to zła consequentia /
y sami Heretycy ináčey czynia niżli náuczają / bo pozwała-
ia wiary / á exercitia religionis y budowania kościołom
niedopuszczá / iako sie to wyżej pokazało.

ROZDZIAŁ SZESNASTY.

Obrona pietnasty y šestnasty przyczyny o Bo-
żnicách Żydowskich.

NA wskazanie częste Heretykow. ŻŻ Żydom w Poznán-
niu Bożnice mieć wolno / á Heretykom niewolno. Od-
powiedziałem w tych przyczynách / iż Żydzi ná Bożnice prá-
vo máia / á Heretycy niemáia. Druga iż pámiestník á nie-
náš iako dawno Żydzi sa w Poznáníu / á przeciw žaden Ká-
tholik Żydem nie zostat y pewnie nie zostanie / á Heretycy za
przyściem swoim do Poznánia iako powsechna wiara ná
swe sekty potárgali y popsowali / cał y niepokoiu / niešče-
rości / niezgody y nieposlušienistwá przeciwko zwierzchności
námnożyli. Ná te přičyny Adwersarz subtelne bárzo iá-
ko se onemu zda dilema učynił. Abo (powiada) Ich Mose
Panowie Duchowni pozwolili ná to prawo Żydom, żeby im bożni-
ce mieć wolno, abo niepozwolili. Ieżeli pozwolili, to podpadaia w
klzevo Concil. Tol. 4. & 6. tanquam fautores perfidia Iudeorum,
a ieżeli niepozwolili, tedy iako Żydzi máia prawo ná bożnice bez
ich pozwolenia, tak my daleko wiecey. Odpowídam že Páno-
wie Duchowni ná Bożnice Żydowskie pozwolili Ext. tit. de
Iudæis & tit. eo Sin. Prouincial. Klatwie tednáť za-

ony niepodległa / bo za tym pozwolenim non censetur
 fautores perfidiae Iudaeorum, gdyż wiele się rzeczy in Re-
 pub. ex causis rationabilibus toleruje / a przeciw is qui to-
 lerat rationabiliter, non est censendus fautor rei toleratae,
 Czytajcie sobie Casisti P. Adwersarzu / tam o tym dostate-
 cznie napisano na ydźciecie. A co na sięzasta przyzynie piśe/
 iż mało potym Ratcholikom Żydami zostawac kiedy to ma-
 ja domy / bo wiele Ceremoniey maia od Żydow ić. Wspo-
 powiadam / iż iasna rzecz iest / że my Ratcholicy detestamur
 perfidiam Iudaeorum, y ceremonie Żydowskie przyslego
 Messyaski y zakon iego figuruiace / sa v nas penitus znicieo-
 ne y abrogowane / ale y to iasna iest że wasze haereses sa bli-
 skie stopnie do Żydestwa. Wszak niedawno wasz Minister
 Wicemberski Aegidius Hunnitus wydał Kiaszke pod tym
 tytulem, Calvinus Iudaizans acutum Diaboli organum,
 to iest Calvin w Żyda przewierzgniony ostre naczynie Dya-
 belskie. A Ioan. Szurtz lib. 50. Caufarum Cap. 48. Ma-
 hometanski / Arianiski / Calviniski secte / Bracia y siostra-
 ni zomie / y za burdasy ziednego sukna pożyta. A Ioanes
 Modestinus Minister w Jenie dat taki tytuł swoim Kias-
 skom. Przestroga abo napomnienie z slowa Bożego / że
 Calvinistowie nie sa Chryścianie / ale Żydowie Chrzesci
 y Machumetani. A zgola czytajcie sobie pilno Caluino
 Turcissimum, ledwie was ową Kiaszkę na circumcisi nie-
 nainowi / bo alleguena to texty pisma S. ktoregoscie sie
 wy pospolicie iako piana plocu trzymac zwykli.

ROZDZIAŁ SIEDMNASTY.

Heretycy Erzymby y oppresye / ktore Catho-
 likom czynia Plasczem slowa Bożego pokrywaiac

N A Siedmnaście przygryne / w którey się takie pytanie
 czyni / czemu Heretycy choć wdawali że z nami iednym
 Duchem Pana Boga wyznawali / y iż spólnie znamy się mem-
 bra Reip: Czemuż dla Boga samyś na każdym mieyscu ni-
 tyłko tu w Coronie / ale y po wszystkich Państwach Chrześci-
 ańskich / gdzie tyłko numero & potentia praeualuerunt, re-
 ligia Katholicka albo wyniszczyli albo iawnie opprimowali.
 Odpowiadając na to Adwersarz zaniosł się był naprzód ne-
 gatiwa zbyć tego wszystkiego co się tu odemnie wnosi / ale
 widząc rzecz barzo iasną y wszystkim wiadomą / wdawa się do
 zwykłego Heretyckiego wykładu. Iż nie przez oppressyę Ca-
 tholiki z niektórych Krolestw wykorzeniono, ale przez opowiadanie
 szczerego słowa Bożego. Dawnyć to jest przyrodzony zwy-
 czaj Heretycki / oppressyę / mordy / tyranię / okrucieństwo
 płaściłyćiem szczerego słowa Bożego pokrywać / pełne są te-
 go historie / tak przeszłych wieków / iako y terażniejszych
 czasów naszych. Tym sposobem między innymi / Muncerus
 on niebożny Heretyk drugich sobie podobnych swemolnic-
 tow na krwawo wojnę y okrucieństwa pobudza. Charissimi
 mi Fratres (inquit) quamdiu dormitis, quamdiu di-
 uinam voluntatem non agnoscitis aut illi repugnatis &c.
 & post multa, Agite agite, agite dum ignis calet. Curate
 ne gladius vester à sanguine frigescat &c. nō est possibile
 vt liberi sitis à timore hominum quamdiu viuunt isti, non
 potest vobis aliquid dici de Deo dum illi vobis dominan-
 tur &c. Deus ante vos graditur sequimini. Res hae descri-
 ptæ sunt & declaratae Math. 24 quamobrem nolite deter-
 reri. Deus vobiscum est vt scribitur 2. paral: 2. Nietru-
 dno Heretykom bądź vi aperta iako tu czyni ten Muncerus
 bądź colorata iako Adwersarz nabożnie wdawa pod prae-
 ztem słowa Bożego / tumuley / tyranię y oppressyę stre-

ićia przecie potym nazywać to nie muszę ani takim gwałto-
wnym sposobem / ale szeregowa słowa Bóžego opowiadaniem.
Tiedarmo sie sami nazywają duplices latrones, qui & ani-
mas & corpora occidunt, quorum intentio & voluntas est
omne genus infortunij meditari seditionem atque dissipati-
onem concitare demum occidere & perdere. A iż v nas
w Polsce do tego czasu nieprzemogli / choć tak wiele Sena-
corow Heretykow bylo / nie naturze Heretyckiej / ale szere-
tasce Bóžey przypisować to potrzeba.

O Bronieniu Processey Toruńskich w 18. przyczynie / już
wam być przez rozmaite scripty odpowiedziano y insolent-
niasz w asze Heretycka świątku pokazano. to perona y wedle
prawa / że nie Bormistrzewi Śłowiowski Świeckiemu / ale
Biskupowi y Plebanem stanowić y ordinować Processe
należy. A iż sie wy Heretycy w Jurisdictioni Duchownej mo-
dis violentis ndzieracie / dla tego wam nie trzeba Zborow
budować dopuszczać żebyście sie na oppresyja nasze niemno-
żeli / y ta była consequentia moia / nie ra ktora sobie Adwer-
sarz wymyśla. Przeto powiada. Słusza Ewangelikom
w Poznaniu y indziej Zbory poburzyć ie.

A iż Sean Rycerski niedopuszczil budować Zboru Heretykom
w Warszawie / ożym w przyczynie 19. pobożnie y święto-
bliwie to uczynil / broniąc prawa y Jurisdictioni Pasterza
swego. Co i Jego Mość X. Biskup potym approbowat /
censetur Nobilitas nomine Episcopi fecisse, gdyś iest re-
gula iuris. Retrahitur retrotrahitur & mandato compa-
ratur c. Retrahitur de Reg. iur. in 6. &c. Et c. Qui per
alium facit, eo.

A co sie piše w dwudziestej przyczynie / iż tumulty y Se-
dycie w Krakowie za znieśieniem Zborow Heretyckich usta-
ły / a Adwersarz contrarium dowodzi / że potym Kiliana Szmi.

Czeil. Tri
dent. Sess.
25. c. 13.
de Reg.

da nasco, y kamienice xloniczki Szymonowey na Crockiey ulicy
 Sturmem dobyto, y in podobne przypadki &c. Odpowiadam,
 Iz podobno na tych iestze miyscach pradićie Ministrow
 Ewangielickich zawierzono. Poniewaz Ministrowie tam
 gdzie obecni sa / nie tylko dusze gubia / ale y miysca na kto-
 rych mieszkala y zywioty same zarażala l. Credentes C. de
 haeret. A iezli na ktorych miyscach ktore Adwersarz przy-
 pomina Ministrow nie bylo / tedy to sa iestze niektore reli-
 quie tumultow Zborowych. O pokoiu apelnym na dalsze
 szasy za pomocą Bożą wacpieć niepotrzeba.

ROZDZIAŁ OSMNASTY.

Heretycy Zborow swoich praescriptia bro-
 nić niemoga.

W dwudziestej pierwszej przegynie iawnie sie poka-
 zalo ze Zborow swoich Heretycy praescriptia bronieć
 niemoga / poniewaz in haeresi praescriptia żadna nie idzie.
 Ta co Adwersarz odpowiadając / pozwała ze in haesi pra-
 scriptia żadna nie idzie, ale neguje tego zeby oni byli Heretycy,
 mając iedną timidam conscientiam y niedusając tey swo-
 tej exceptiey / iz mu obrony przeciwko prawdzie niestato / wy-
 myślił sobie ten argument / y tak go imieniem moim propo-
 nuie / Przeto powiada tak argumentowac. Heretykom in haesi
 praescriptia nie idzie, ergo y w maiernosci. Iest fallaciami narabiac,
 a na cudze maiernosci siadki zarzucać. A ktos tak argumentuje
 Panie Adwersarzu? ewniec to sa własne wymysły / a nie moja
 argumentacja / tć to iest fallaciami Heretyckimi narabiac
 wdawać czego in rerum natura nie bylo / y zmyślonym swo-
 im wdawaniem stanowi duchowemu inuidia iednać. Ta cu
 iest moja argumentacja Panie Adwersarzu a nieina. Tę

idzie in hæresi præscripta, ergo neq; in exercitio hæresis,
ergo ani w budowaniu Zborow. Tedy bywa publicũ hæresis
exercitium, kied y ty Panie Adversarius antecedens con-
ceduies / iakob iuz concederat / tedy velis nolis musis po-
zwolic vtramq; consequentiam, oproc zebyś niemial sen-
sum communem. O maitnoscich waszych Swieckich pi-
sac / y w myśli moiey nieposlalo / iceli macie donny iakie kn-
pne / daronne / & quocunq; Iuris titulo nabyte / nieobra-
caycie ich anchoritate priuata contra omnem æquitatem,
na publica hæresis exercitia, niel was w possessyey waszey
inquietowac niebebzie.

A co przymodzi przeciwno temu Confederacia Warsza-
wska / o ktory powiada / iz Heretykom possessyey abo vzy-
wania kosciołow pozwala. Na to odpowiadam / iz ta Con-
federacia iako nie byla cum consensu omnium Ordinum,
vzyntona / tak tez zadney mocy ani wagi miec niemoze y ni-
gdy niemala Contradicowal iey zaraz oproc plurimos ex
statu sæculari vniuersus Ordo Ecclesiasticus, y nie tytko na
te Confederacia / ktora in ea forma iako sie tu napisala nie
jest od zadnego Krola poprzybiezona / ale tez y na zadna ino-
potym podpisac sie niechcial / iakom iuz wyzey o tym wspo-
mini. Sa excusiones tey Confederaciy slawney pamieci
Joziusza Kardynala y Biskupa Warmińskiego / ktory taki
rozsadek oniey vzynt / ze nie Confederatio ale coniuratio,
potius aduersus Principem est dicenda, y twierdzi to / iz
minus Rex videretur peccare, si rapinas, si furta, si cædes,
si latrocinia, si quæuis alia quamlibet atrocita crimina in
Regno suo impune patrari permetteret etc. nizliby na tako
Confederacia wasze pozwolic mial. To taki rozsadek mady
baczny y prawdziwy ten S. pamieci Kardynal o tey waszey
Confederaciy czyni / na ktorego iako szera y istotna pra-

Hofus in
excussio-
ne Confæ-
deration.

wde mowiaczego gniewać się słusnie niemożecie / a zwłaszcza
że sami tey Confederacley niezachowujecie / iako się to już
pokazało.

Hosiu in
excuss.
Confad.

Nie macie tedy prawa żadnego Panie Adwersarz! na bu-
dowanie Zborow waszych / z wytkymieście swoim sposobem
na Jurisdycyia Biskupia nastąpili / co się groźbami / krwio
rozlanim / Sedycy y tumultow w Rzeczypospolitey / tak
był początek tey possiōney waszey / taka była y continuatia
poeym / wstawiężne groźby / krwio rozlania / Sedycy y tumul-
tow w Rzeczypospolitey / czego się y po ten czas od was wsi-
scy na zjazdach tak prywatnych iako y publicznych często na-
sluchamy / słymieście zaraz na początku do S. pamięci Kro-
la Augusta Stancędrá onego niezbożnego Apostata y Hare-
tyka wyprawili / aby Krolowi perswadował / żeby wolno
dopuszczil sprosne te herezie wóšpe Koronie rozšiewać /
*alias Nobilitas gladium suum stringere, & contra Regem & religio-
nem ipsius insurgere necesse habeat. Quod si Maiestas tua inquit hoc
Sacrosanctum & necessarium officium neglexerit, Nobiles tui qui &
ipsi gladium gestant auctoritate diuina tenentur & debent Sathana
& eius religioni valedicere, arque Christo & verbo eius seotos con-
secrare.* Tenći test y był zarówż Duch wóš Herytycki / Już
was ludzie dobrze poznali / prożno się tego zapierać macie /
y dla tego się pono Ewangelikami nie Chreścćianý zowie-
cie / bo nigdy tym sposobem wiadrá Chreścćianška šzepiona
nigdzie nie była. Niedobrywali mieřow przeciwko zwierz-
chnoścći swoiey SS. Apostolowśe y meczennicy wiadrá Chry-
stusowa šzepiac / niegrořili nikomu krwio rozlanim / y o-
wšem swoje własna krew á nie cudza przelewáli.

Tu znowu Adwersarz żeby się nie zdał być Herytykiem na-
gania Concilium Tridentckie y przeciwko niemu wystawia czworog-
Concilia. Na co jużem mu dostatecznie odpowiedział w Roz-

doślad pierwszym y wtorym / iako y na to co sie sżyć dekre-
tami sławnych y pobożnych Cesarzew Graciana / Justyni-
ana y Theodozysa / ma tam respons dostateczny / gdzie do-
wiadom tego z Dekretow tychże Cesar. ow / że Ewangelicy
nie tylko są Heretycy / ale y Chrześciana niemają bydź nazywa-
ni / y to podobno druga przyczyna / dla ktorey sie nie Chrze-
ściana ale Ewangelikami nazywają. A co przydawa o de-
kretach y Statutach Coronnych / że niedecernowały, myli czy
wy ieszescie Heretykami. Jaki niewstyd Heretycki. Aza nie
jest Statut iasny Władysława Jagiela w Wielunlu przeciw-
ko Heretykom Anno 1424. wzyniony / tedy o Herety-
ckich bledach wowi / iż wacila wiare Chrześcianańska y wpa-
dek Rzeczypospolitey czynia / gdzie też Heretyki podawa pod
Examen Biskupom y Inquisitorum od Stolicy Aposto-
lskiej wysadzonym / że za Heretyki mając / ktorzy Biskupow
swoich y wiary Ratcholickiej Rzymskiej odstapili. Confa-
deracya Korzynska także / wśelakie nauki wierze Chrze-
ścianańskiej Rzymskiej przeciwne / ktora sama na ten czas sžo-
bliwie w polsce kwietała / nazywa hereticales errores za
bledy Heretyckie y Racerstie / takowe nauki y nabożenstwo
mając. Inych dekretow / mandatorow y rescripta Principum
dosyć / o ktorych w rozsady w przyzynie siodomy y osmy / kto-
re was Ewangeliki / ktorzyście iedności Kościoła poręca-
dnego Rzymskiego odstapili / Heretykami nazywają. A co
wyżey przypomina adwersarz / iż ich Rzeczypospolita nie Hare-
tykami, ale dissidentes de religione nazywa. Odpowiadam p.
Adwersarz / że was Ewangelikow nazywa Heretykami wy-
rażnie / iako sie to inż pokazuje A dissidentes a nostra re-
ligione Catholica, niemaś inych tylko Heretycy / Żydzi /
Turcy / y Poganie. Wy tak rozumiem niemacie sie za Turki /
Żydy / ani Pogany / wiec a nostra religione Catholica jeste.

ście dissidentes. Ergo ináczey o was niſt rozumieć y inego przezwyſka wam wynieſić niemoże / tylko to ſcieście właſni Heretycy. A to gruba co Adverſarz opponuje / Dekreta Ceſarskie, Dekretom y Statutom Coronnym. gdyſi ieſli ſie u nas nie godzi / iáko on powiada iura exotica przywodzić / iáko daleko wieccy one dekretem y Statutom Coronnym oponować / á głupie ſie wdawa w niebezpieczeńſtwo / gdyſi Dekreta tych Ceſarzow onego za Heretyka condemnua / iáko ſie to iáśnie wyſzey poſtazało.

W tej przyſzynie ex occasione uſkarżałem ſie na Heretyki / iáko iniquę znami Catholikami poſtępnia / kiedy odiały nam przeciwko wſytkim prawom / niezliżona liczba we wſytkiey Coronie Kościołow y Prowentow / przecie tego wſytkiego zapomniawſzy / iáko by o Catholikach trzymali ſe rozumu niemaia / takie wielkie o ten Zbor Heretycki w Poznaniu querela czynia. Na to odpowiaáa Adverſarz / Ię ieſli o Pruſaki idzie, tedy oni maia prawa y Przywileie od Krolow y Rzeczypoſpolitey, na odiecie wam Catholikom Kościołow, y Confederacia ich broni. A ieſli o was, tedy iáko wam wolno odmiana czynic we Zborach y Kościołach, kiedy maietnoſci naſzych, doſtaiecie, tak y nam wolno w maietnoſciach naſzych, kiedy ich doſtaemy w Kościołach waſzych odmiane czynic. Na Pruſaki odpowiaám / że prawa żadnego ani Przywileiow żadnych ſłuſnie otrzymánch na odiecie przez gwałt / tak wiele Kościołow Catholickich nie maia / trzymaia te Kościoły prawem Wilczym Heretyckim / Bo kiedy ich ſprawiedliwemi y ſwiętoſliwemi Dekretami in varijs ſubſcelliorū Iudicijs, á náwet y na ſamych Seymach Kościołow tych obſadzaią / to oni obyčaiem ſwoim Heretyckim groźbami Sedycy y tumultow y krwie rozlania / niepoſłuſzeńſtwo ſwoie przeciwko Panu y Rzeczypoſpolitey pokrywaią / á upornie

Catholikom Kościółom ich własnych / tam gdzie im te
 groźby idą powracać niechca / Na druga odpowiadam / co
 mores Adwersarz / iesli wam wolno, tedy y nam wolno. Sta to y
 niezbożna argumentacya P. Adwersarzu / gdyś sie tu wiel-
 ka disparitas nayduie / bo my recuperamus nostra, a wy
 inuaditis aliena. Nie ná sprosne Hæresie wásze y bluźnier-
 stwa Świeci oni fundatorowie w Koronie Polskiej Kościo-
 ły fundowali / y tak znacznyimi te prowentami nabáli / ale ná
 oddawanie części y chwały powinney Bogu Stworzycielowi
 swemu w wierze Rzymskiej Katoickiej / to iest w iedności
 Kościoła powszechnego / o czym iásne sa pobożne y świetobli-
 we ich fundacye ad perpetuam rei memoriam, actis publi-
 cis consignatæ, z których znaczne sa impietates y Sacrilegia, w
 tym gwałceniu Kościółow Katoickich / które sie przez was
 Heretyki passim dzieiło.

ROZDZIAŁ DZIEWIĘTNASTY.

O przyśiedze Krolewskiej / y o rozsądku Dokto-
 row SS. z piśmá świętego de pace inter dissiden-
 tes de religione.

W Dwudziesty wtorey przy czynie / pokazało sie to iá-
 śnie / że przyśiega Krolewska de pace inter dissi-
 dentes de religione nie tak sie rozumieć ma / żeby Krol Je-
 go Mość miał tych wolnymi czynić / y bracie pod obrona
 swoje / którzy przeciwko prawu y Przywilejom Kościółow y
 dochodom Katolikom swowolnie nábráli / y którzy ná in-
 rydictie y práwá duchowne z wielkim wkrzywzeniem ich
 nastąpili. A tak te przyśiego Krolewska Rzeczpospolita
 (ktorey samey a nie Państw Heretykom wytkadac tey przy-

Ioan. 18.
v. 14.

śięgi Krolewskiej należą samoby wykładala y praktykowa-
ła / y teraz wyklada y praktykuje / że nie o wiara Heretyki do
prawa pociągają / ale o wydzieranie Kościołom y dochodom ka-
planom / y o gwałtowne nęskopowanie na prawa y Jurisdyc-
cie duchownych. Przeciwko temu odpowiada Adwersarz. Że
nie tak oni te przysięge Krolewską wykładają, żeby wolno by-
miało cudze kościoły wydzierać &c. y onsem powiada, że tego
przysięga Krolewska broni y broni ma. Za który wykład przysię-
gi Krolewskiej powieniem tego że Adwersarzowi Panowie
Heretycy niepodzięknia, bo pospolicie kiedy ich Kacholicy o
wydzieranie Kościołom y prowenta do prawa pociągają / zaraz się
ta przysięga Krolewska bronić y śżyć zywili. Ale tu Ad-
wersarz (iako Caiphas) niechcąc powiedzieć prawdy / choć
wyżej jest w tym sobie przeciwny / bo wydzieranie Kościołom
Kacholikom przez Heretyki confederacja y przysięga Krole-
wska broni. A co powiada, że my Kacholicy tak te przysięge Krole-
wska choć nie słowem, ale rzeczą samą, żeby nam wolno było kościoły
wydzierać, wykładamy, bo dajemy Xieź do kościołom w maierno-
ściach Heretyckich. Odpowiadam że my to prawnie y sprawie-
dliwie czynimy / bo recuperamus nostra, a wy nieprawnie y
niesprawiedliwie / bo inuaditis aliena, zaczął wam ta przy-
sięga Krolewska patrocinar niemoże / iako się sam Adwer-
sarz do tego przyznawa. O nie, rozwoleń stan Duchowne-
go / co tu Adwersarz przypomina na Confederacja / już się
wyżej dowiodło. Jż Stan Duchowny na Confederacya ni-
gdy niepozwalal / a co powiada że się Kacholicy nierychło z pod-
pisy swemi cum exceptione ockneli. Odpowiadam / że zaraz
od początku były iawne zawzdy contradictie. A oprócz tego
Adwersarz pozwala / że in haeresi praescripta żadna nieidzie.
Tu się już Adwersarz z piśniem S. y z Doktorami ozywa y
powiada że constituta ta o pokoiu że wśytkimi różnemi w wie-

rzecz jest od Ducha S. postanowiona, a przez Ducha S. w Statut Bo-
 ży wpisana Ad Hab. c. 12 v. 18. Jesli można rzecz ile z was jest
 ze wbytkiem ludzmi pokoy mieycie, Przywodzi nato y Augusty-
 na S. y Laſtancyuſa, a nakoniec y niektore Cesarze, Iouiniana, Va-
 lentiniana, y Theodoſyjuſa, w tym Adwersarz dupliciter pec-
 cat, napr. od iż inaczey czyni niżli nauca. Nauca pokoy
 zachoować rożnemi w wierze / a ſami go Heretycy nigdzie
 goſcie potentia praeualent niezachowania / iako ſie to już
 iſtanie pokazało. Druga nie niemowi Adwersarz ad propo-
 ſitum, ſo ſtatus quaestionis nie ten jest teraz miedzy nami:
 ktory sobie Adwersarz czyni. Jezeli ſie Heretyki zabiać abo
 przymuſzać do wiary godzi, ale ten. Jezli conſeſſa libertate reli-
 gionis conſeatur eſſe conſeſſa facultas Heretykom ſobie
 paſſim Zboru budować / o tym tu piſmo S. nie niemowi /
 ani o tym v DD. SS. y v przerzeżonych Cesarzow nie nie-
 maſſ. Dowſem Theodoſius y Valentinianus Cesarze kto-
 rych tu Adwersarz za ſobą ciągnie inter alia decreta contra
 Haereticos ſancita, Heretykom publicznego religionis exer-
 citium i budowania ſobie Zborow y Kościołow ſeueriffime
 zakazują. Wiec iſtota jest Hiſtorya o Ambroſyusie Swie-
 tym y Valentinianie Cesarzu / ktoremu kiedy matka jego
 Heretyczka bedac perſuadowała / żeby pozwoлил iednego
 Kościoła w mieſcie Heretykom / obiecując za tym pokoy
 w Rzeczyſpolitey / kiedyby wolna była každyemu reli-
 gii. Poſłał Cesarz do Ambroſyjuſa Swietego o pozwolenie
 Kościoła Heretykom / ktory za częſtymi instantiami, per-
 ſuaſiami y groźbami Kościoła ſaonego pozwolic niechciał.
 Dzeym ſam Ambroży S. in Epistoła ad Marcellinam ſoro-
 rem inter alia tak piſie. Mandatur denique trade Baſilicā.
 Reſpondeo nec mihi fas eſt tradere, nec tibi Imperator ac-
 cipere expedit. Domum priuati nullo potes iure temerare,

L. nullus
 C de ſuma
 Trinit. &
 ſide. Cath.

Stephana, iż te wszystkie Artykuły iemu podane miał inconse-
 chować, która Adwersarz w piąty swojej allegathey y dziewiąty
 przywodzi. Przysięga także Krolowska declaracie, w której
 nie o dopuszczeniu budowania Zborow Artytkom niemoż /
 także w szósty w siódmy y osmy allegathey nie Kościołowi ani zborow
 niewspominają. Na dziewiątą, takżem odpowiedział.
 W dziesiątey nie o Zborach mowa. Na jedenaścą odpowia-
 dam, iż te wszystkie Confederatcie tēpore interregni appro-
 bują Anno 1576. w Const. fol. 165. te których Artykuły
 omnium Ordinum consensu są approbowane iuxta statut.
 Alexandri w Radomiu Anno 1505. y Statut. Sigis. Petri-
 cou. Anno 1538. które miejsce sam Adwersarz wys. y alle-
 gował / ale iż zgody nie było na Artykuły de religione w te
 Confederatcie contra omnia iura diuina & humana wło-
 żone / iako ta Confederatcie względem tych Artykułowi wa-
 gi żadney nie miało / tak też tuż tey miary nie jest ani mogła
 być approbowana. Na dwunastą allegacyą na Electey
 Krola Jęgo Mości dzisiejszego pod Warszawą o Artyku-
 łach Confederatciey de religione sam Adwersarz przyznawa-
 że zgody nie było / bo się na te pacta conuenta Jęgo Mości
 Xiądz Biskup Gnieński y inшы Jęch Mości Xięża
 Biskup cum exceptione articulorum Confederationis
 podpisowali / co tyko Adwersarz nągania / że niekiedy się
 z tymi exceptionami ocucili. Na to odpowiadam iż Adwersarz
 ledą co mówi / bo zawsze temu niebożnemu Artykułowi
 Stan duchowny contradicował / y podpisować się nań nie-
 chciał / a nie podpisać się / a podpis.ć cum exceptione pro
 eodem reputantur. A jeśli się kiedy które za przymuszeniem
 prawie waszym podpisał / tedy vnius error vniuersum Cle-
 rum afficere nie może. A co się dorycze przysięgi de articulo
 confederationis Krola Jęgo Mości Pana naszego dzisiejszego

tego, że też niema nic o dopuszczeniu budowania Zborow
 retych / tylko de pace inter dissidentes de religione tuen-
 da & manutenenda, Jne Artykuły pactorū conuentorum
 ponieważ nanie spólney zgody nie było w Necess włożo-
 no y do tego czasu y na potym pośi spólna zgodā o nic nie be-
 dzie wagi y mocy żadney mieć nie mogą.

R O Z D Z I A L XXI.

Iz exceptie przeciwko Confederatciey od stanu
 Duchownego są słusnie Swietobliwie y powin-
 nie wczynione.

NJe miło bardzo Adwersarzowi na exceptie / Ktore Jch
 Mość Kieja Biskup przeciwko Confederatciey wzy-
 nił / y iż mu Constitucie przeciwko nim nie niepomogły / w-
 dawa sie do rozumu przyrodzonego / y powiada. iż sam ro-
 zum przyrodzony iest przeciwko tym exceptiom y bydz musi.
 W czym pokazuje że sam nie ma sensum communem, co tu
 on niesłusnie w discursie swoim drugim przypisuje. Bo iż
 Confederatcia Ktora libertatem religionis za sobą ciągnie y
 pozwala wierzyć każdemu iako mu sie podoba / iest przeciw-
 ko Bogu y rozumowi / tedy exceptia przeciwko niej iest
 pewnie wedle Boga y wedle rozumu. A iż Confederatcia ta-
 Kowa iest przeciwko Bogu / iasne iest o tym pisino Swiete /
 gdyś Chrystus Pan y sam iedne wiare opowiadał / y Apo-
 stolom y Successorom ich iedna wiare opowiadać rozkazał.
 Chciał mieć ieden Kościół / iedne owczarnia / iednego Pa-
 sterza / ieden Chryst. A dla tego rozkazał wżniom swoim
 aby sie strzegli fałszywych Prorokow / a tedy różne wiary y
 religie / tam bez fałszywych Prorokow bydz niemoże. Tak y

Ephes. 4.
 Math. 7.
 v. 15.

Apo.

Apostołowie Świeci nauczali. Paweł Świecy Rom. 16. v. 17. Rogo autem vos Fratres vt obseruetis eos qui dissensiones & offendicula præter doctrinam quam vos didicistis faciunt & declinate ab illis. Galat. 1. v. 8. Licet nos aut Angelus Euangelizet vobis præterquam quod euangelizauimus vobis, anathema sit. 1. Cor. 1. u. 10. Obsecro vos Fratres vt id ipsum dicatis omnes & non sint in vobis schismata 1. Cor. 14. v. 33. Non est Deus Dissensionis sed pacis. Ephes. 4. Vnus Deus, vna fides vnum baptisma Hæb. 33. v. 9. Doctrinis varijs & peregrinis nolite abduci 2. Ioan. v. 10. Si quis venit ad vos & hanc doctrinam non affert nolite recipere eum in domum, nec aue ei dixeritis. Qui enim dicit ei Aue communicat operibus eius malignis. **A** wiele inych mieysc piśmà świątego tym podobnych / przywieśchy sie tu przeciwko tey przeklerey **Confederácii** mogło.

Ale y oprocz piśmà S. iasnie sie wyżej pokazało / iakie takowa **Confederacja** nieosiąconane skutki za soba przynosi / nie tylko w rzeczach zbawiennych / ale y w Rzeczach państwowych dla rozroznienia animusów ludzkich / ktore zaraz iakto vmbra corpus za rozroznieniem w Religiey następuje / gdyś przyiaźni szczerę / żadna miara bydź nie może / ktora sie na Bogu samym y miłości iego niefunduje / ale zdtym simultaneous, nieszczerości / nieprzyiaźni / a potym tnmuley Sedrye Prwie rozlania y upadki / co bårzo dobrze bąca sami Heretycy / y dla tego tam gdzie mogą iedney tylko religiey pozwalają / y takowe **Confederacje** w ktorych conceditur libertas religionis dogma diabolicum nazywają. **N**ie sa tedy exceptie te przeciwko rozumowi iakto to Adversarz nie wstydlowie twierdzi / y sam tu wstydu nie mając / drugim sie wstydzic rozkazuje / ale sa wedle bąznego / mądrego / y o-

strojne

Beza in
pist. Theol
Pag. 20. 6
21.

strożnego rozumu / pobożnie / świętobliwie / y powinne czynione / ponieważ maia tak ważne rące po sobie / y samo pismo Święte / które jest infallibilis regula rozumow naszych.

Nieprągnie żadnego krwie rozlania Stan Duchowny iako mu to tu niesłusznie Adwersarz przypisuje / ale czyni powinność swoje przeciwko Bogu y Kościołowi jego / niepozwalając na takie prawa y Constitucie / za którymi wolno każdemu tak iako mu się podoba Boga bluźnić / a Kościół Chrystusow naprzód rozrywać / a potem za wzięciem mocy y potęgię niesłychanym Tyránstwem opprymować y wykożenić. Czynia to przykładem pobożnych y świętobliwych Cesarzow (Świetych Biskupow y DD. o którym inż wyżej powiedział niewspominając) którzy severissimas leges przeciwko Heretykom y takowym Confederationi stanowili. l. Nullus C. de Summa Trinitate & fide Catholica. Nullus hereticis ministeriorum locus, nulla ad exercendam animi obstinationis dementiam pateat occasio &c. Arceantur cunctorum hereticorum ab illicitis congregationibus turbæ &c. Et infra. si quid eruptio factiosa tentaverit ab ipsis etiam moenium urbibus exterminato furore propelli iubemus, R z miast / y in inym miejscu Heretyki z Państw swoich proscribe / ponieważ nie tylko Bogu y Ludziom szkodliwi / ale też in locis in quibus habitant ipsis elementis iniuriam faciunt l. Credentes C. de Hæreth. Z tad nasza ona pobożna y świętobliwa Confederacja Korczynska wrośła. Z tad Statut Wieluński Władysława Jagiełły / z tad mandatów tak wiele przeciwko Heretykom / iako inych Krolow pobożnych y świętobliwych / tak Krola Pána naszego / teraz nam szczęśliwie y świętobliwie panującego.

Poprzyśiągł w prawdzie Krol Jego Mość Confede-

rácy zyniac to iáko ini przodkowie tego dla Sioŕcey y tumultow / ktorymieście ystáwiznie (iáko ludźie spokojni scilicet) Rzeczypospolitey groźili / zyniac to ad euitandum maius malum, ponieważ rozumiał / iſſ sine grauiori incommodo boni publici, ináczey bydź niemogło. Ale strony Stanu duchownego nie była taka neceſſitas iáko sami cżo do tad za pomocą Bożą pokázuie / zaczął mądrze pobożnie y ſwietobliwie Jch M. X. Biſkupi / tak iáko powinność ná nich wyciągała / ná takowe ſpráwy ábo ſie z exceptiámi podpisowali ábo ſimpliciter niepodpisowali.

ROZDZIAŁ XXII.

O Krzywdach y oppreſſyách ktore Kátholicy od Heretyków *cauſa religionis* odnieśli / y do tego cżáſu odnoſzą.

PRzy dokończeniu reſponſu ná te 22. przyczyne proſi Adwerſarz dla Boga, żebym mu powiedział co za krzywdy y oppreſſye, co za niepokóie tu w Polſce y inych Pańſtwach do Korony należących od Heretyków *cauſa religionis* Kátholicy odnieśli, y na on cżas gdy numero y potentia praualebant, kiedy nie było Senátorow Świetckich Kátholikow iedno trzey ábo czterey. Powiem pánie Adwerſarzu / tylko proſzę ſłuchaćie pilno. Naprzód w pańſtwách y Miáſtach do Korony należących / tam gdzie potentia praualuſtis cáte Biſkupſtwa y z dochodámi ich Kátholikomeście gwałtownie odiełi. Spuſtoſyliście tyráńſkim práwie ſpoſobem / Tamy / Kłaſtory / Opáctwa / powyganiałiście Káptány / Zakonniki / á máietności ich gwałtemieście ſobie przywłaſzczyli / tościotow niezliczona liczbá ktoreście Kátholikom powoździerali / y tam gdzieście mogli

z gruntusćie Rátholická religia wykorzenili/ y do tego času
 exercitium żadnego religiey Rátholickiey niedopuszczácie / á
 ieżli iákatroche ná niektorych mieyscach pozwalacie / tedy
 z takim xćiażeniem y z taką oppressyá / iáki y w Turcech sa-
 mych Rátholicy niecierpia. Kapłanie Zakonniku / nieukázuy
 sie tam ná vlice aź mutaro habitu. Z Naświetšym Sakrá-
 mentem íść do chorego Kapłanowi publice áni pomyslay / á
 coż ine Processye Rátholikom zwygáynie odprawowác.
 Bronicie vğćiwych pogrzebow Rátholikom publice cum
 cantu & processione, nie tylko plebeis hominibus, ále y lu-
 dziom stanu Szlacheckiego / tak iz zmárte zacne ciáśa ich nie
 iáko w Kroleštwie Rátholickim / ále iáko w okrutnym Po-
 gánštwie choráć sie bez povinny vğćiwości musá / iáko
 wamto pobożn'e y świetobliwie ná przestym Seymie publi-
 cę w Poselskiej izbie exprobrowano. To takie y tym pobo-
 bne oppressie y niepokóie Rátholicy od was heretykow / tam
 gdzie potentia práualuistis odnieśli / y do tego času od-
 nośa.

A co áis dotyče samey Polski y Litwy rć. tu wam nie-
 przyznawam / żebyście kiedy taka potentia mieć mieli iáka
 sobie przypisuniecie / bo byście byli mieli taką moc ná Rá-
 tholiki iákaście mieli w Prusiech / ábo w Inflánciech / nie
 pierwneyšego iáko to / żebyście nam byli bez wšelákich re-
 spectow to wšytko vğzynili / coście tam vğzynili / to íest taka
 oppressia / takie tyranštwo / takie z gruntu wiáry Katoli-
 ckiey wykorzenienie. Ale choćiasćie takiej potentiey nie-
 mieli iáśna rzecź íest zaráz z áś. pámieci Krolá Augusta ná
 początku odszepienštwá wáśšego / iákom to íuś wyżej przy-
 pomniał / iákoście Rzeczypospolitey ciejezy byli / ná iákieście
 sedycie y cumuley zarábiałi / grożac sie zaráz aperte, gdzieby
 wam bylo heretictwá wáśšego wolno po Koronie rozbie-

wać niedopuszczono/ i tak oście mieli gladium suum stringere na Krola Pomazaniec Bozego/ y na oppressia religiey Catholickiey. Sam ten artikul de pace inter dissidentes de religione dza oście niestawicznymi grozbami sedicij/ y tumultow y krwie rozlania na Krolach Panach naszych/ y Rzeczpospolitey/ wycisneli. Tybiacmi sie liga Koscioty Catholickie ktore oście za tym Catholikom gwałtownie y z prowentami ich pobrali/ y sprosnymi heresiami waszymi zprofanowali. Niewspominam niezgod/ rozruchow/ tumultow/ szabel dobywania na roznych publicznych ziazdach y na Seymach samych y z tym nieoficowanych szkod y niebezpiezenstwa do ktorych oście Rzeczpospolita tak przez rozrywanie Seymow/ iako y inne sposoby przywodzili. Kragby calych na wypisanie tego dostateczne potrzeba.

Niepotrzeba tedy za morze iezdzic/ iako powiada cie Panie Aduersarz na pokazanie tyranstwa waszego/ dosyc sie tego domat y dziazbye (czego sie zal Boze) u nas naydnie. Ale y w postronnych Panstwach y Krolestwach iakom w tey przyzynie przypomnial/ tam gdzie oście moc nad Catholikami wziali/ tak iasne sz. oppressie y okrucienstwa wasze/ iz tego zadnymi skutkami waszymi Heretyckimi potryc nigdy niebedziecie mogli. Bo co Aduersarz przywodzi Jakuba teraznieyszego Krola Angielskiego. is sam o sobie swiadectwo daie, is nikogo dla wiary ani on ani Elzbietha przed nim Krolowa nie zamordowali. To swiadectwo nie tylko u Catholikow/ ale y u zadnego baczego przeciwko iasney prawdzie wiary nikomu nieczyni. Snadno wam zarzdy o pretext na Catholiki/ nie trudno wam condere leges iniquas, iako Krol Jakub z Elzbietha uczynil/ nietrudno pracipere actus vere religioni contrarios, iurare primatum in Spiritualibus Regine vel Regis, abiurare potestatem Papae.

prohibere Sacra facere, Missas dicere, absoluerę, poenitentes, Catholicos exhortari, ignorantes vel hæresi deceptos docere, Hæreticos Romanæ Ecclesiæ reconcilare. Nie trudno wam o takowe leges, Deo & veræ religioni contrarias, ná ktore Kátholík żaden bez obrazu Boga y Summienia swego pozwolić niemoże. A potym pod prætextem nieposłuszeństwa Kátholiki nie tylko Duchowne ale y Świeckie / ludzie zane y Stanu Slacheckiego & omnis conditionis vtriusque sexus, ná mąietnościach y ossobach ich / wygnania / więzienia / meżenia / krwle rozlania / y inne trogi pany y Kárania extendowác / a narobiwszy tego dosyc / potym extergere os suum, & dicere: Non sumus operati malum; y wdawać to że sie te wszystkie rzeczy czynia nie dla wiary / ale dla nieposłuszeństwa. Pelne są o tych tyraniśtwach waszych tak w Anglię / iáko y w inszych Páństwach Hæretickich Historie / wszedzie test jedná naturá wasza Hæreticka / tak za morzem / iáko y przed morzem / záprzec sie tego niemożecie / ius was ludzie dobrze znáia.

Pro. 30. 7.
20.

We 23 przygynie / iż Hæretykom icáli Krzywdy iákie pretenduis droge do práwa pospolitego ná dochodzenie sprawiedliwości pokaznie posydzaniem to Aduersarz nazywa. Tak rozumiem iż dla tego że práwa żadnego po sobie niemájac znáćpit o sprawiedliwości. A co neguje / tego / żeby Hæreticy Authormi tumultow, grozb, Sedicey, kwięrozlania bydź mieli. Jużem contrariū wyżey iásnie na ti. ku mieyscach pokazal. Processu potym Confederacyen ktorego sie vpomina / jużem odpowiedział / iż nie tylko Stan Duchowny ná to nie pozwala / ani pozwolić niemoże / ale y między Stanem Świeckim ná ten Proces zgody niemáś / y mamy meczną nádziecie w Pánu Bogu / że zá iásta y miłosierdżiem swoim dissipabit takowe zamysły y consilia Hæretyck. e / za ktorými

Math. 13.
v. 12.

gdyby do rósć miały / pewna zgube y upadek Rzeczypospolitey obiecowaćby sobie potrzeba. A onsem radzie Panu Adwersarzowi żeby ochronnie o tych rzeczach mówił / żeby go zaś ono z Ewangeliey nie podkładało. Qui autem non habet, & quod habet auferetur ab eo. A na ostatek co wzgledem Processu prawnego / Stan Duchowny do Świeckich in inuidiam przywodzi y Procesy Sadow Trybunałskich za spólną Uchwałą y zgodą wszystkich Rzeczypospolitey postanowiony rzecz sromotna y skobliwa homo priuatus śmie palam nazywać / czyni to z natury Heretyckiey / nie godzi mu się Marcina Lutra Patriarchy swego wydawać / dziwować się temu niepotrzeba.

ROZDZIAŁ XXIII.

Obroną dwudziestą czwartą y dwudziestą piątą przyczyny / o Ministrach Ewangelickich.

Dwudziesta czwarta przyczyna ma w sobie / iż Heretycy Zbory w Poznaniu osadzili takimi Ministrami y Prædycantami / o których Miasto Poznań od początku fundacyey swojej / ani wszystka polska nigdy nie słychała / dopiero się z wstecznego Mnicha Marcina Lutra iako z iakiey smrodliwej odchłaniey piekielney porodzili. Na to Adwersarz iż odpowiedzieć nie niemógł / widząc iąsną prawdę. iż nie tylko Poznań abo wszystka Polska / iako wiara Chrystusowa przyjechała / o takich Ministrach nigdy nie słychała / ale y przez kilkanaście set lat od początku wiary Chrystusowej żadnego na świecie nie było. Opuściwszy Poznań y wszystkie Polskę y kilkanaście set lat przeszło żywszy / powiada / że ięscze S. Paweł był Ministrem y tak drugie Apostoły zwac roszkazał. A Iesuita aby kto kiedy miał bydź, abo się zwac nigdy nie słycha

chana, dopiero od kilkudziesięciu lat &c. Właſny reſponſ z Ducha
 Zaretyckiego pochodzący / bo tak Zaretycy zwykli czynić
 kiedy im prawdy nieſtało / to w ten czas ad fucum faciendū
 uduja ſie ad fallacias. Nie ieſt tu między nami quaſtio do
 nomine Pańie Aduerſarzu / iako ſie kto nazywa / abo nazy-
 wać ma / ale ieſt quaſtio o ſamey rzeczy / to ieſt o nauce /
 ktora Miniſtrowie waſzy przynoſzą / Przekazywacie wy Mi-
 niſtry y Predicanty ſwoie iako chcecie / iakoſcie ſie ſami E-
 wangelikami nazywali / choć ani Paweł S. ani żaden Apo-
 ſtol / ani żaden Chreſćcianin nigdy ſie tak niezwiał. Ale na
 to directę odpowiedzieć potrzeba / Pańie Aduerſarzu / co ſie
 wam tu wyrażnie żądawa. Jż o Miniſtrach waſzych z taką
 nauką iaką oni przynoſzą / nie tylko w Poznaniu / nie tylko
 we wſyſtkiej Polſce / ale y po wſyſtkim ſwiecie przez kil-
 kanaście ſet lat / pozawſzy od wiary Chryſtuſowej nigdy
 ſłychać nie było / na te quaſtya choćbyście wſyſtkie rozumy
 Zaretyckie w ieden iako naſubtelniey diſtillowali. odpowie-
 dzieć przecie nigdy niebądźcie mogli / ani tego pokażecie /
 żeby ieden Miniſter bydy miał przez te kilkanaście ſet lat /
 ktoryby to wſytko wierzyć miał co wy teraz wierzyć / y
 ktoryby totam complexionem nauki waſzey adaequatę na-
 ugać miał / ktorey teraz Miniſtrowie waſzy naucają / iako
 ſie o tym wyżej w Rozdziale trzecim ſerzey moniſo.
 Świety y chwalebny Zakon Societatis Ieſu, aż ma poża-
 eć ſwoy od kilku dziebiać lat / ale nauka wiary powſe-
 chney ſtarożytney przez wſyſtkie wieki w koſciole Chryſtu-
 ſowym inconcuſſe & inuiolabiliter zachowany z wielkim
 pożytkiem duſz ludzkich / z wielką podpora y ozdoba koſcioła
 Bożego. Dla czego temerene dicam impie tą comparacia
 ſwietobliwego tego Zakonu z proſnymi Miniſtrami Zare-
 tycznymi / ieſt tu od Aduerſarza przywiedżiona

A to co mu sie we 25 przyćywie przywodzi o tychże Mini-
 strach / iż sobie vsurpua praedicationē, administrationē, iu-
 risdictionē sacerdotalem & Episcopalem sine ordine, sine
 authoritate, sine omni iurisdictione. Wtā to Aduersarz / iż
 także directē odpowiedzieć nie niemogł / co miał dowiść
 iurisdictioney Ministrów / widzac iż mu na dowodach zcho-
 dziło ex industria deflectit ad Catholicorum Sacerdotum
 mores, y wdawa sie po Heretyku do potwarzy / y do cal-
 lumniy / powladatac / że y nas Kacholikow nie wedle porzadku
 Apostolskiego na Kapłanstwo wstępui, bo nie wstępuia dla praco-
 wania ani vsługowania słowem Bożym ale dla panowania, praemia-
 nemi, roskosnowania, vbiegania sie ad beneficia, dokupua &c.
 Wtórym discoursie swoim Aduersarz / oprocz tego że nie
 mowi ad propositum, (bo de iurisdictione non de mori-
 bus neque particulari cuiusque propositum est quaestio)
 tedy temerario suo iudicio obraza Boga y bliźniego / gderż
 intentey y przedśiwzięcia ludzkiego sam Pan Bog tylko
 świadom bydż może / obraza bliźniego / przywde czyniac
 wielka niezliczoney liczbie (takom to iusż wyszey powie-
 dział) Kapłanow pobożnych y świętobliwych / którzy z
 szerey miłości Stworzyciela swego na służbę sia iego odda-
 li. Ale oprocz tego wyrażił ad viuum zdrade Heretyckā /
 którzy pospolicie na oszukanie ludzkie / zbrodnie y wystę-
 pki zlych y niezbożnych Kapłanow za naukę Kościoła
 powszechnego wdawć zwykli / takimi Calumniami / po-
 twarzami y kłamstwami swymi / Kościół powszechny Kachol-
 licki do pospolstwa nieumieietnego o wzgārde y ohryde przy-
 wodzac. A ktoż to wie P. Aduersarzu / kto takim złym
 przedśiwzięciem y tymi niezbożnymi sposobami / ktore ty
 wyliczasz / na Kapłanstwo wstepule? A iesli sie ktorzy ca-
 łkowizli y niezbożni Kapłani nabydula / ażaż złość y niezbo-

żność ich skłodzić co światobliwy nauce Kościoła powie-
 chnego może/ teorytackowe zle przedsięwzięcia wstępowa-
 nia na Kapłanstwo zdawdy wedle potrzeby gani/ a na Sy-
 monie fenerissimas leges & decreta postanowił/ ktore ka-
 dy Szczęścia Duchowny causa in iudicium deducta & legit-
 time probata sub maledictione æterna do exequutiei przy-
 wodzić powinien. Szęra to tedy Calannia excess particu-
 larny nauce powiechney przypisować. A z drugiey strony
 głupia argumentacja. Ex nequitia quarundam particula-
 rium personarum arguere falsitatem doctrinæ, gdyż tak
 byś sie y sam p. Aduersarz potempić musiał/ bo samis-
 waśy predicantowie iawnie w kazaniach swoich wyznawa-
 li/ iż mieżby wami Ewangeliſkami wiecey sie excessow/
 występow/ y to trostrwa nas dute niſt kieby było in papatu.
 A co sie Ministrów waśwych dotęce/ słuchay idęi rozsadet
 o nich Sac. Concil. Trident. Sess 23. c. 4. Ex Conc. La-
 odicen. c. II. gmi. Docet insuper Sacrosancta Synodus
 in ordinatione Episcoporum, Sacerdotum, & cæterorum
 ordinum, nec populi, nec cuiusvis sæcularis potestatis &
 Magistratus consensum siue vocationem siue authorita-
 tem itarequiri, vt sine ea irrita sit ordinatio, quin potius
 decernit eos, qui tantummodo à populo, aut sæculari
 potestate, ac Magistratu vocati & instituti ad hæc mini-
 steria exercenda ascendunt, & qui ea propria temeritate
 sibi sumūt, omnes nō Ecclesiæ ministros sed FVRES ET
 LATRONES per ostiū nō ingressos habendos esse. Dosyć sie
 tu własnje y wyraźnie Ministrowie waśy opisał/ przyda-
 wac wiecey na ten gds nie potrzeba.

Ext. de vi-
 ta & Hon-
 Cleric.
 per tot. &
 Conc. Tri-
 dent. Sess.
 22. c. 1. re-
 for. & Sess
 25. c. 1. re-
 for. Extr.
 de Simoni
 a per totū
 Luther. in
 Postilla su-
 per Euang
 Dom. pri-
 ma Aduen-
 tus.
 Smidelin.
 Conc. 4. su-
 per c. 21.
 Luca. Era-
 smus in E-
 pistola ad
 Vulturiū
 Neocomiū.

ROZDZIAŁ XXIV.

Czternaście kłamstwa y potwarzy Pana Ad-
wersarza o nauce Kościoła powszechnego.

W Dwudziestej kłosey przychylnie / pokazało się iż
Ministrowie Heretycy prędicami swemi nauki
zaraźliwe y przeciwne nauce Kościoła Bożego rozbić dia.
Przeciwko temu Adwersarz proponuje assertię 11. w których
pokazuje / że nie Ministrowie Heretycy, ale ktoś inny nauki fał-
szywe rozsiewa, bo nikogo niemianuje / tylko nudam compa-
rationem czyni. Jż jednak w ostatni propozycji Kátholikom
te fałszywe nauki przypisuje / rachować mi się w tym wszyst-
kim roztazuje / tedy ja dostateczny rachunek uczynię / tak
wiele kłamstwa y potwarzy w tych jego propozyciach na-
duje.

Kłamstwo jest / żeby Kátholicy Ewangeliją, y pismo Święte
czytać mieli.

Kłamstwo jest żeby Kátholicy pismo Święte niepewnym y nie-
dostatecznym nazywać, y pismu S. nie wierzyć nauczać mieli. To
nauczanie / iż pismo S. do wyrozumienia trudne jest / które-
go Heretycy cokolwiek ich było od pogatku wiary Chrystu-
sowej / wszyscy na poparcie błędów swoich. zainżymać
gali / tak y teraz Luterani / Calvinisté / Acéphali / Ewán-
gelicy / Anabaptisté / Ariani / na oszukanie dusz ludzkich / tak
jako chce każdy na swe błędy y odstępniństwa naciągają.
Jest pismo S. istota prawda y Lucerna lucens in caligino-
so loco, nam na pociechę y nauki zbawienne od Ducha S.
podane / y tak Kátholicy nauczają / ale to pismo S. złość
Heretycka bezbożnie psuje / odmienia / fałszuje / y gorzej niż
wółkowy npsen (o którym Adwersarz przypomina) krę-
ci y kieruje.

Klam.

Kłamstwo jest/ żeby Ministrowie Heretyccy na Piśmie Świętym polegali y na nim przedstawiali. Bo nie pismo S. maia vnicum Theologiae Principium tak Adversarz mowi / ani na nim przedstawia / ale uporne rozumy swoje nad pismo S. przekladaia / y każdy z nich rozumem swoim pismo Święte miarkuie / y na poparcie tego co w rozumie swoim by nagłupym uformuie pismo Święte krać y naciaga. Zaczynam nie pismo Święte / ale rozum pyśny y uporny jest vnicum Theologiae Haereticæ principium, ponieważ to jest vltimum in quod perfidia Haeretica resoluitur.

Kłamstwo jest y iasnie przeciwko Piśmu świętemu żeby prawdziwych cudow czynienie nie miało być znakiem wiary prawdziwey. To tu tylko prawda co Adversarz przyznawa: Ze Ministrowie Heretyccy cudow nie czynia. Nie czynia ponieważ Panie Adversarzu / choć się o to nieraz kusili / y choć zmyślone y fałszywe cuda czynić chcieli / tedy się im y to nie powiodło / gdyż co mieli zmyślone vniarle wstrzesać / tedy z żywych vniarle zginęli. Bo iako P. B. nawołując do morstkim ukazał brzegi / o które się rozbić miały / tak y złości Heretyckiey dopuszczał na pokaranie grzechow ludzkich fałsze y błędy rozsiewać / ale fałszow tych niechciał cudami potwierdzać / gdyż to jest daleko od dobroci y świętobliwości Bóstwey / który jest istotna prawda / y iako Paweł S. ad Hebr. 16. mowi. Impossibile est mentiri Deum.

Kłamstwo jest żeby Katholicy tu na ziemi Chrystusa Panieścieśnie będącego myśleć mieli, gdyż obecność iego w przemaszynie Sakramencie istotna y prawdziwa / szeregowa Boga y wykładu Kościoła powszechnego przez wszystkie wieki / wyznawają. Dla której niebożney propositcey powieniem tego / że y sami Ministrowie Ewangeliccy na Lysy gorze w Poznaniu Adversarza condemnabunt falsi.

Marc. 162
r. 19.

bo mu takiego bluźnierstwa imieniem swym proponować niezelecieli / za czym miasto podziękowania pro patrocínio, klac go beda we Zborze swoim y Sacramentarzem / Calutnistą abo Zwinglianistą ić. nazywać.

Kłamstwo jest żeby Katholicy małżeństwa iako grzechu y nieczystości zakazować mieli. Gdyż stan ten święty iako ieden z siedmi Sacramentow w powinney węższości y posłanowaniu maia.

Kłamstwo jest żeby Katholicy w postach swoich przeciwko piśmu świętemu pokarmami brakować mieli.

Kłamstwo jest żeby Katholicy Chrystusa Pana Zławiciela swego przecie mieli.

Kłamstwo jest żeby Katholicy zmyslonymi s'owy ludźmi kupczyć mieli, wymyslaie y sprzedaić rozmaite s'rodki do zbawienia.

Kłamstwo jest żeby Katholicy dusze ludzkie sprzedawac y za nie pieniądze wyludzać mieli.

Kłamstwo jest żeby Katholicy zwierzchnoscia swoia pogardzac mieli. Szanua Ratholicy zwierzchnosci Duchowney y Świeckiey / y posłuszeństwa im powinne oddawcia / ktore iurisdiccie / iż Heretycy w głupich rozumach swoich pomieścili / nie dawno sobie w Anglii nie tylko Mszyżzny świeckie / ale y białogłowe z pośmichem wszystkiego świata Papieżem wczynili.

Kłamstwo jest żeby obrazow do nabożenstwa wyznac, stawiac y czcie sie niegodzilo. A tu Ministr on ie na Lysy gorze w Poznaniu anathematizować Aduersarza beda / bo mu tey bluźnierckiey propościey imieniem swoim wdawać niezelecieli

Kłamstwo jest żeby Heretycy dla religiey ludzi prześladowac, zabiać, wyganiać niemieli. Gdyż iasna prawda in cōtrarium, o czym sie wyżej mowiło. A co powiada o pragnienie

venetorum aucta plura fecerunt meycia zaszladania. Te są grzechy
które ad mores nie ad fidem pertinent, y ieśli sie w którym
złym Katholiku natrudnia/ rozumiem temn że y między He-
rerykami są ci którzy tej niedostatkowości podlegli.

Kłamstwo iest żeby Hererycy Credo Apostolskie y Sym-
bolum Athanasji tak wierzyli iako nierzyc potrzeba. Ale choćby
też y wszystko wierzyli/ tedy dostateczny iestże do tego niedo-
stawa/ żeby prawdziwymi Chrześciani słusnie mieli bydź
nazwani/ iako sie to wyżej pokazało.

Porachowawszy sie tedy Panie Adwersarzu/ tak iako
ście rozkazali w tych waszych 11. propositiach znalazłem le-
ko rachuiac kłamstwa 14. błotki wpradzie respons/ ale na
błotkie propositie wasze moym zdaniem dostateczny. Kiedy te
propositie serzey z dowodami swemi napisiecie/ ia też na
serzey odpowiedź ieśli mi czas pozwoli gotow bede. Ale
moym zdaniem lepiej nam oboima zaniechac/ bo ty Panie
Adwersarzu niegi Ministrów swoich przepisować będziesz/
a ia niegi Doktorów Katholickich/ y tak z obu stron prozna
będzie praca. Przeto ieśli ieśćże masz w tym response moim
na te propositie twoie iaka trudność. Czytaj Doktory Ka-
tholickie/ którzy o tym wszystkim dostatecznie napisali, ko-
re czytając ieśli masz zdrowy rozum/ y wpor na stronę odlo-
żyś/ contentować sie responsem ich/ na wszystkie propositie
twoie będziesz/ y za pomocą Bożo y miłosierdziem iego
Katholikiem dobrym zostaniesz.

ROZDZIAŁ XXV.

Klamliwie Hererycy Papieża Antychrystem
y nas Katholiki filios meretricis Babilonica na-
zywają.

NA 27 przyczynę chceć toczącnie Aduersarz Papięsz
 Antichrystem uczynić y Ministry Heretyckie vsprawies
 olumnić iakoby słusnie we Zborach swoich Papięsz Antichri-
 stem nazywać mieli/ powiada że to nie lekkomyślnie ale rzetel-
 nymi dowodami pisma S. przywiedzeni czynią. A zwłaszcza że go
 tak dawni w kościele Bozym Biskupi y Doktorowie nazywali. Co
 się dotycze Pisma świętego dobrze Aduersarz uczynił/ iż za-
 dnego tekstu na dowod tego bluźnierstwa swego nie przy-
 wodzi/ gdyż nie takowego w Piśmie świętym perwne nie
 naydzie/ tylko by się był głupimi y fałszywymi wykładami
 swemi żyelnikowi uprzykrzył. Z stroney Doctorow y Bi-
 skupow barzo reddunt desperatam suam causam wśpisy
 Heretycy/ kiedy na poparcie bledow swoich pominają y
 poważne w Kościele Bozym przyjęte y approbowane Con-
 cilia y pominawszy iasne pisanía Biskupow y Doctorow ós.
 y inne dowody y świadectwa iawne y w niemych nie
 podeyrzane opuściwszy/ przywodzą authory niepewne y
 podeyrzane/ ktorzy dla słusnych przyczyn czynić wiary pe-
 wney y żadnego bącznego niemoga/ abo jeśli alleguia kto-
 rego Doctora świętego na poparcie bledow swoich/ tedy
 pominawszy to co ten Doctor ó. iasnie przeciwko nim piše/
 Chwyćcie się pokatnie słow takich któreby fałszywemi
 wykładami swemi nakręcać na przedsiębierzećie swoje mogli.
 A tym sposobem tu Aduersarz sobie postąpił/ bo miasto po-
 ważnych y approbowanych Concilia miasto świadectw Do-
 ktorow Świętych przywodzi Auentina niepewnego Histo-
 ryka/ y z niego nagmatwał authoritates Biskupow niektó-
 rych prinacnyh iako Eberharda Arcybiskupa Salzburskie-
 go/ Arnulpha Aurelianskiego ię. Szkodą że y Marcina Lu-
 trę abo y Calixta do nich nieprzyłożył/ ktore świadectwa
 Biskupow przereczonych iako iawnych nieprzyzaciol pa-

pieśkich wagi żadney mieć nie mogą. Czemuś Panie Aduer-
sarz / ná to iż Papięż iest Antychrystem nie przywiódł Gce-
rech powszechnych Concilia / ktore tak nabożnie gesto w Re-
sponście swoim przypominasz / ábo inego ktorego Concilium
w Kościele Bożym przyletego y approbowanego. dla tego
żeś wiedział że tym wszytkim Conciliom Papięże Rzymscy
iako głowy Kościoła Bożego praśidowali. Czemuś nieprzy-
wiódł ná poparcie tego bluźnierstwa twego Authoritates
Doktorow Świtych / Augustyna / Hieronyma / Ambrożego /
Cypriana y tym podobnych Biskupow y Doktorow święto-
bliwych / áles iakiegoś Eberharda z Patá wyrwał / y z nim
ná plac wyjeżdżaś. Sluchay co ci Doktorowie święci o Pa-
piężach y o Rzymśkim Kościele piśa. S. Cypr. lib. 1. Epi-
stolarum, 3. Ad Romanam Ecclesiam perfidia non potest
habere accessum. Ambr. de obitu Sathyri. Is cum Episco-
pis Catholicis conuenit, qui cum Romana Ecclesia con-
uenit. S. Gregor. Nazian: in carmine de vita sua. Vetus
Roma ab antiquis temporibus habet rectam fidē, & sem-
per eam retinet sicut decet vrbem, quæ toti orbi praśi-
det. Hiero. lib. 3. Apol. aduer. Rufin. Romana fides A-
postolica, voce laudata praśtigias Hæreticorum non re-
cipit, & si Angelus aliter annunciet, quam semel praśi-
catum est Pauli authorithate munita, non potest mutari.
2 Aug. S. in Psal. contra partem Donati. Romanorum
successio Episcoporum ipsa est petra, quam non vin-
cunt superbæ inferorum portæ. To takowych y tym po-
dobnych świadectw przecinąto sprośney y bluźnierstcey pro-
pozyczey twoiey / gdyby sie krotkości folgować niemusiąto /
przywieśaby sie meglo. Niewspominam sławnych onych y
pobożnych Cesarzow Justianá ić. o ktorych se wyżej mo-
wielo / w iakiey wężćiności Biskupy Rzymkie mieli / y iako

Kościół Rzymski nad wszystkie inne Kościoły przekładałi Ec-
 clesiam Romanam CAP V To imnium Ecclesiarū nazywa-
 iacel. Reddentes honorem C. de Hæreth. Stryże się w kat
 P. Aduersarzu z Eberhardem / A miedko iednego nieperwonego
 Arnulphā Francusa / mafi wszystkich Frācuscich y Niderlan-
 ckich Biskupow / którzy ex Concilio apud Treas celebrato
 Do Jana VIII. Papięza tak pięsa. Domine Sanctissime ac
 Reuerendissime Pater Patrum Ioannes Catholicæ atque
 Apostolicæ Ecclesiæ (Sanctæ videlicet Romæ Primæ
 Sedis) Papa, Nos filij famuli ac discipuli vestræ autori-
 ritatis Galliarum & Belgicarum Episcopi &c. y daley
 nazywają Kościół Rzymski Matrem suam ac Magistram o-
 mnium Ecclesiarum. A Canones Sacros które wy niewsty-
 dliwie exotica iura nazywają / confitentur Spiritu Dei
 esse conditos, & reuerentia totius mundi consecratos. A
 ciebie P. Aduersarzu y twoie complices nieprzyjaciele Pa-
 pięskie / iaki też był Eberhard Arnulph / y in tym podo-
 bni od ciebie przywiedzeni nazywają malignos homines
 & Ministros Diaboli. Hæc ex Aymoino lib. 5. de Gest.
 Francor. c. 37.

Ale rzecze Aduersarz / wśakem ia na poparcie tego iż Pa-
 pieś jest Antichristem oprocz tych Biskupow przecieczonych przy-
 wiodł Grzegorza y Bernarda &c. Doktorow y Kacholikow sław-
 nych y od nich przyjętych, którzy także Papięze Antichristami na-
 zywają. Przywiodłes Panie Aduersarzu / aleś spotwarzył
 Doctory te świete y chwalebne / kiedy im to sprosne blu-
 żnierstwo niewstydliwie y kłamliwie przypisujesz. Gdyż ni-
 gdy Grzegorz S. Papięza Antichristem nie nazywał. Gani
 to słusnie Janowi Constantinopolskiemu Patriarsze / który
 sobie impudenter nomen Vniuersalis Episcopi, iakoby on
 sam ieden Biskupem w Kościele Bożym był / atro-

gował

gował. Takowego Grzegorz S. Precursore Antichrystusowym być nazywa. Ale wiedział dobrze Grzegorz S. o tym sam piśel. 4 Epist. 32. *Is Concilium Chalcedonstie o którym fałszywie piśeł że ie wa wſyſzym Ewangeliy przymia. S. Leon* Papiężá Antecessorá iego y w osobie iego wſyctkie potym Successory Vniuersalem Episcopū názwało/ żeby wſyſcy Biſkupi ná onym Concilium zgromádzeni takowa acclamatia zgodnie y iednoſtáinie czynili. Leo Sanctissimus Apostolicus & Occumenicus, *id est*, Vniuersalis Patriarcha per multos annos uiuat. *Tie tak to iednak Grzegorz* święty ábo to święte Concilium rozumiało/ żeby sam Papięż Biſkupem vniuersalnym wſyctkich Kościółow byđ miał/ ále iſ Papięż iest Vniuersalis Episcopus Ecclesię Romanę, ktora iest totius orbis consensu Prima Sedes & Caput omnium Ecclesiarum.

A Bernardá S. iakós potwarzył/ pátrz á wſtyđś tle tego pánie Aduersarza/ ſłuchay iakie rozumienie ten S. Doctor ma o Papiężach y co o nich piſe. l. 7. de cōsid. *Præ* ten ó. Doctor Eugeniusá Papiężá. Age indagemus adhuc diligentius qui sis, quam geras uidelicet pro tempore personam in Ecclesia Dei. Quis es? Sacerdos magnus, Summus Pontifex. Tu Princeps Episcoporum, tu hæres Apostolorum, tu Primatu Abel, Gubernatu Noe, Patriarchatu Abraham, Ordine Melchisedech, Dignitate Aaron, Authoritate Moyſes, Iudicatu Samuel, Potestate Petrus, Vnctione Christus, Tu es cui clauē traditæ, cui oues creditæ sunt: sunt quidem & alij cœli ianitores & gregum Pastores, Sed tu tantò gloriosius, quantò & differentius vtrumque præ cæteris nomen hæreditasti: Habent illi assignatos greges singuli singulos, tibi vniuersi crediti, vni vnus, nec modo ouium sed & pastorum tu

v nus omnium Pastor. Et initio lib. 3. d. cae pokazac iako
 wielka jest iurisdiccia Papiesta/ y iako sie daleko rozciągá/
 tak tenże Bernad á piše. Orbe exeundum ei, qui forte
 vellet explorare quæ non ad tuam Summi Pontificis per-
 tineant curam. Et libr. 4. circa finem Papięá nazywa
 Christianorum ducem, Pastorem plebium, vltorem sce-
 lerum, malorum metum, maleum Tyrannorum, Regum
 patrem, legum moderatorem, Canonum dispensatorem,
 Sal terræ, orbis lumen, Sacerdotem altissimi, Vicarium
 Christi, Christum Domini, Deum Pharaonis. A widziš P.
 Aduersárzu/ iż ten tájny rozsádek Bernad á. o godności y
 dostoięństwie Papięskim iawnie niewstydlivo potwarz-
 twoie potepia. Ná miewscu tym ktore ty przywodziš Epi-
 stola 125. Bernad á. Innocentium tertium Papięá porza-
 dnie obránego Patrem & caput Ecclesiæ nazywa/ á ty zá-
 múlżawšy tego słowa/ te ktore on o Intruzie Anaclecie
 mówi/ obyčáiem práwie Heretyckim ná Papięá niewsty-
 dliwie náclagaš. Potwarzyles y Lyranum ktory Doktorem
 Kátholickim y Zákonnikiem bedac/ miał záwždy w powin-
 ney včciwości Sedem Apostolicam y dostoięństwo Papię-
 skie. A iż Liberius Papięá gani/ nie dla tego to čyni iż
 Liberius byl Papięzem ale dla tego iš prze nieopátrznóšć
 y niedbalstwo tego/ Aryani Heretycy kóšciól Boží/ ná ten

Baron. An
 367.

čas okrutnie przenásládováli. Potwarzyles y Petrum
 Blesensemžoby on Papięá Anychrysem Edomezykiem krwa-
 wym, Cielcem Bezelskim. Balwanem Egipskim, Kaplanem Baa-
 lowym nazywač miał. Každé en přezwisko jest iawné klamo-
 ťstwo P. Aduersárzu/ Bonie máš tam nte o tym in Epist. ad
 Officialem, ktora ty przywodziš. Av listach inych ktore do
 Papięzow badž swoim/ badž čim inym imenem piše. iav-
 nio

Opera Ble
 sen. Mogú.
 impr. 1600.

wnie Papieże Sanctiss. Patres, Summos Pontifices. & Eccle-
 siam Romanam Eminentiam Apostolicæ Sedis & Magi-
 stram omnium Ecclesiarum profitetur, tego doświadczać /
 quod capiti membra, quod radij soli, quod fonti riuuli,
 hoc Apostolicæ sedis eminentiæ debent Ecclesiæ omnes
 quas vbiq; terrarum religio Christiana fundauit, & na-
 wet y to co was Ewangelikow boli Papieże Sponsum Ec-
 clesiæ nazywa/co wszytko nabyć partim Epistola 99. ad
 Urbanum Papam, partim ad Alexandrum 3. Epistola 68.
 Et in pluribus tam ad hunc quam alios Pontifices Episto-
 lis. Potwarzyłeś y Joachima Opata Kalabryckiego/ponie-
 waś on pisał in Apocalipsim. In Epistola quam toti o-
 peri præmisit iubet suum opus Apostolicæ sedis Iudicio
 subici, vbi etiam certa fide se credere dicit, nō posse por-
 tas inferi contra Romanam Ecclesiam præualere, neq; ad
 mundi consumationem fidem eius vllō vnquam tempore
 perituram. Et in expositione II. text. Cap. 6. habet hæc
 verba. Quicunq; Petri Ecclesiam moribus iuribusq; op-
 pugnant Babilonis se filios contremiscant &c. Pátrz a
 wszydź sie p. Aduersarzu / iakos wiele fałszow y potwarzy-
 na tedny karcie nągromadził. O iakosćie wy niesześliwi
 ludzie / ktorzy chcąc śmnych siebie / y dusze niewinne fałsz-
 mi tymi waszymi y potwarzami ną wieczne potepienie pro-
 wadzićie. Niesześliwa każda Rzeczpospolita / ktora wam
 tych przeklętych waszych Zborow ną takowe y in tym po-
 dobne bluźnierstwa y fałszywe nauki wasze pozwała.

A co się przywodzi we 28. przyczynie. Jż Ministrowie
 Heretyccy nie tylko Papieża Antychrystem / ale też y wszytkie
 wobec Kacholiki fałszywie y kłamliwie filios meretricis
 Babilonicæ nazywają. Chcąc y w tym vsprawiedliwć Ad-

uersarz: Ministry swoje że to słuszenie czynią: tym lekomyślnym y pełnym grubym nieumiejętności argumentem tego do-
 noby / powiadać Ze Rzymski kościół oprocz Chrystusa Pana
 ma też y Papieża oblubienca, zaczym dwu oblubieńców maie cudzo-
 żołężnica bydz musi. Odpowiadam Panie Adwersarz / iż to
 szczerą potwarz na Kościół Rzymski / żeby miał przyznawać
 innego własnego oblubieńca nad Chrystusa Pana. Jednego
 małżonka przyznawa / o którym Paweł S. 2. Cor. II. v.
 2. mówi. Przyslubilem was cysta Panna stać iednemu
 mężowi Chrystusowi. Ożym maś iásnie in Pontificali Ro-
 mano de Episcoporum consecratione, gdzie kiedy Bisku-
 py świeca / y onym dusie krwia Chrystusowa odkupione do-
 strażę poddają / między inemi ceremoniami y obrzędami kła-
 dąc pierścien na palec każdego Biskupa tak do nich mówi.
 Accipe annulum etc. Quatenus Sponsam Dei Sanctam
 videlicet Ecclesiam intemerata fide ornatus, illibate cu-
 stodias. A widzisz / że iásnie Sanctam Ecclesiam Sponsam
 Dei nazywa. A Biskupowi pierścien kładą / nie dla tego że-
 by miał bydz drugi Sponsus Ecclesie Dei taki iako jest
 Chrystus Pan który sam jest iednym małżonkiem Kościoła
 swego / ale Biskup / Sponsus cyfko ad custodiam. Vt Spon-
 sam Dei Ecclesiam intemerata fide ornatus, przetrze-
 niażdom Czartowstkim y waszym herezycim illibate custo-
 diat. Takiego Sponsum Papieża Concilium Lugdunen-
 se Generale Cap. Vbi periculum de Elect. in 6. etc. y
 wół siko Chrzescianistwo iue Biskupy respectiue Sponsos
 nazywa. Ale wy herezyey abo zgruby niewiadomości / abo
 szczerę złości nauce Kościoła powszechnego wyracacie /
 y waszymi Calumniami y potwarzami y nieumiejętnego po-
 spolstwa opprimować vsiluitecie. Takowi Sponsi ad custo-
 diam

2. Cor. II.

v. 2.

diam nie są pewnie Ministrowie waszy / ponieważ są lupi rapaces, Fures & Latrones, iako ich święte Concilium ^{sej. 23.} Tridenteńskie nazywa. ^{Co 4.} Żal się Boże że się w Kiechypospolitey nędzy w Królestwie Róholicim taka insolentia Heretykom zrodziła / że im impune wolno wszystkie Róholicke złe mątki sęnamy nazywać / a nie tylko to impune czynią / ale ięszce chcą żeby im na bluźnierstwa / na calumnie / kłamstwa y potwarz y nanki Kościola powszechnego / y na takowe sromotne obelżenia wszystkich Róholicow / Zborow pałsim budować y szkoły / na zarząd młodzi / y na zgubę Rzeczypospolitey zakładać dopuszczono.

Słuchnie tedy Jego M. X. Biskup pochwadzać się w powinności świętej Pasterstey / zstroney niedopuszczenia budowania Heretykom zboru w Poznaniu / wezwał co co Urzędowi jego należało / co każdy z przyczyn na pokazanie tego wydaných teory ie dobrym przedświadczeniem y zdrowym affectem czyta / iasnie baczyć może Respons Adwersarza przeciwko temu napisany / nie gruntownego y podobnego niema (iako się to domodnie y rzetelnie w tej obronie pokazało) cymby się te przyczyny nie tylko zbierać ale też y by namnety walcie miały / y gdyby były nie calumnie / kłamstwa y potwarz y / ktorych Adwersarz przeciwko wierze Róholicke y osobom zacnym w tym scriptcie swoim nagromadził / szkoda było na odpisanie wstrąty czasu / y daremney prace. Jakkolwiek iest / Páń Bogá o to proszę żeby ta praca moia była na pokazanie prawdy y na wpamiętanie mizernie zawiędzionym Heretykom / a zwłaszcza Ewangelikom Poznanijskim / dla ktorych się nawiecey ta praca podemuie / y z ktorych ci ktorymi to należy Pánu Bogu rachunek dąć musza ięśli im do nawrocenia się do iedności Kościola

powsechnego nie z taką pilnością służy jako służyć ia powinności. Ja na ten czas konizac to p'sante moie/ podawam im do pilnego wrazenia słowa S. Fulgentiusa Biskupa lib. de fide ad Petrum Cap 39. w których iako iest rzecz potrzebna do zbawienia bydz wiedności Kościoła powsechnego jasnie y wyraźnie naucza y pokazuje.

Jako najmocniey powiada o tym trzymay/ y żadney wątpliwości niemiey. Ję każdy Heteretyk y odsczepieniec w Imie Oycy/ y Syna/ y Duchá świetego ochrzczony/ iesli do Kościoła powsechnego niebedzie przyłączony/ iakieśkolwiekby iálmuzny czynil/ y chociażby dla imienia Chrystusowego krew swoje przelał/ przećie żadna miara zbawion bydz niemoże. Abowiem każdemu człowiekowi który nie iest w iedności Kościoła powsechnego/ ani Chrześi/ ani Jálmuzná by też y naobfitá/ ani śmierć dla imienia Chrystusowego podieta nic pomoc do zbawienia niemoże/ póki w nim niedowiarstwo Heteretyckie ábo odsczepienskie trwać bedzie które ná potepienie prowadzi.

Ważaycie z pilnością pánowie Heteretycy te słowa/ á niedufajac przekłocym Ministróm waszym/ którzy was ná zatracenie wieczne fałszywemi swymi náukami pod przytętem słowa Bożego prowadzi. Proście wóilnie Pána Boga z gorącą potórą y poniżeniem sámych siebie przed Nale-

statem

staceni jego o dar wiary prawdziwey: nie odrzucić Pan Bog
połownych modliem waszych/ który jest hojny y obfity w da-
rach swoich/ y który chce żeby wszyscy byli zbawieni y do
poznania prawdy przysć mogli. Do czego niechay Pan
Bog sam łaską y miłosierdziem swoim sposobit ser
ca wasze/ przez zasługi Chrystusa Pána
Zbawiciela y jednego Pośrednika
naszego. AMEN.

1. Timoth.
2. v. 4.

1. Timoth.
2. v. 5.

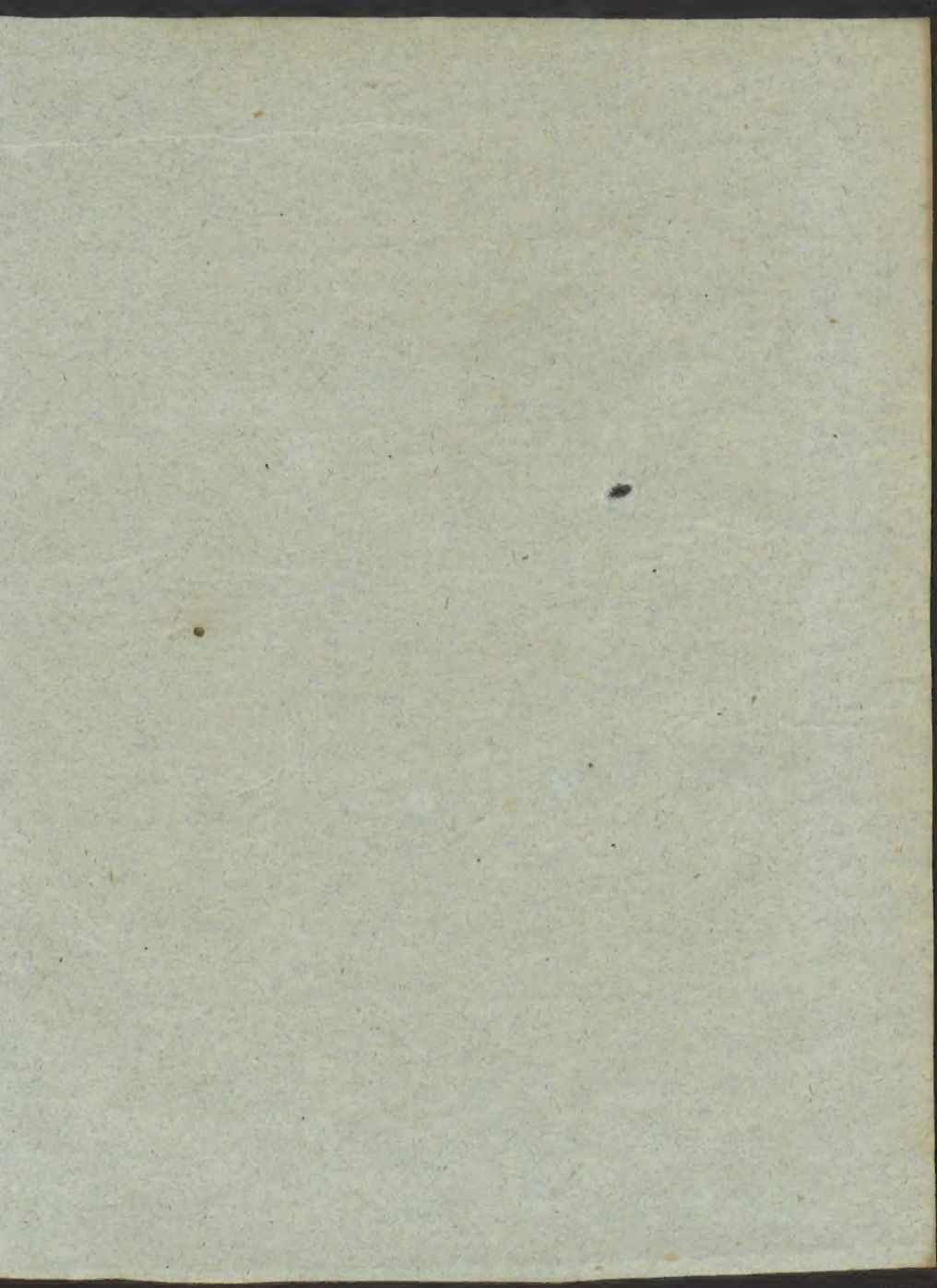
Ad Maiorem Dei Gloriam & Beatissimæ Virginis
Mariæ Dei Genitricis Domine nostræ
honorem.

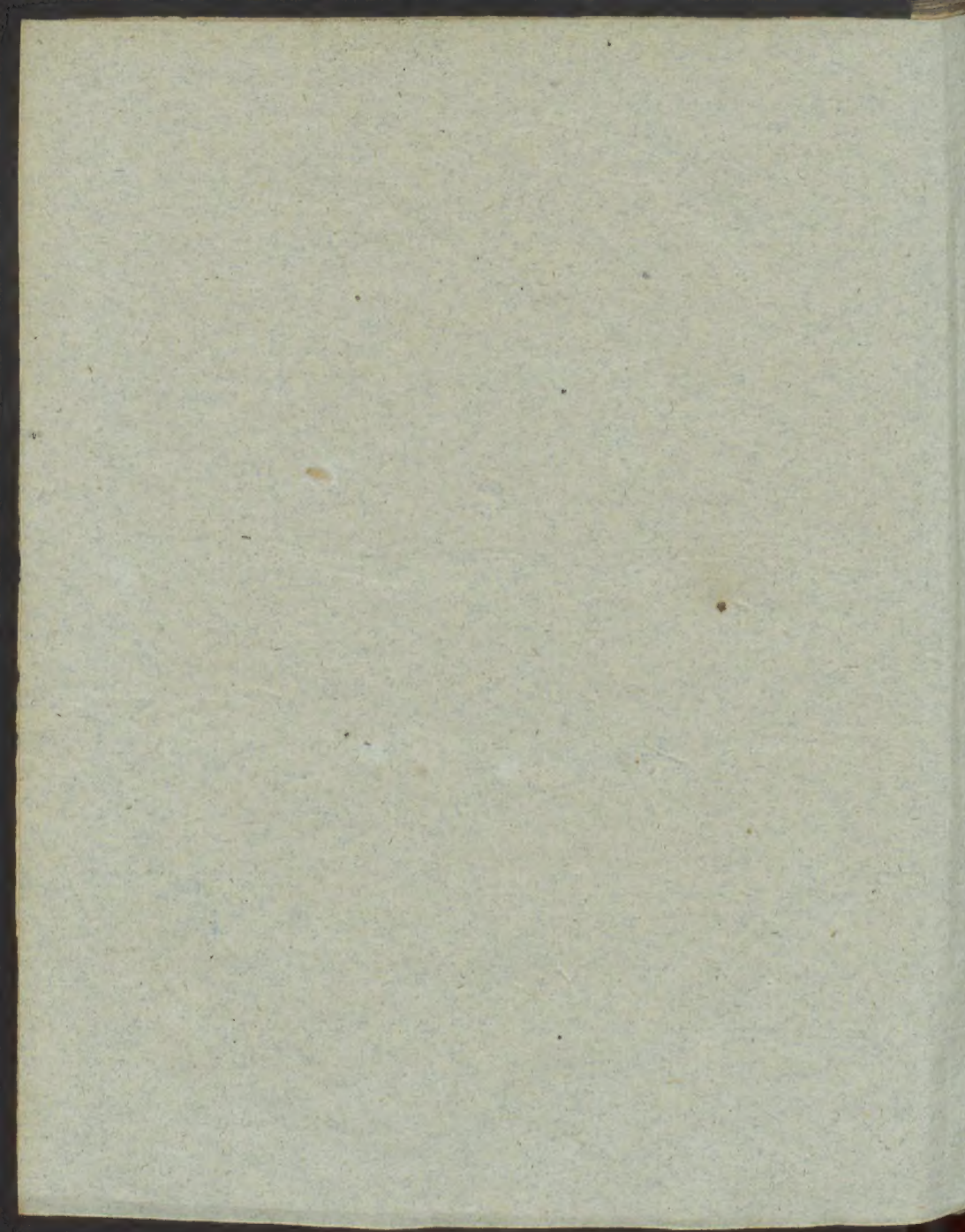

77/22

17.278

7732
—
2

